

16. KARABURUN BİLİM KONGRESİ

15-18 Eylül 2022

yarınların şafağında
ezilenlerin seçimi

Tarihî Havagazı Fabrikası / İzmir

kongrekaraburun.org

16. KARABURUN BİLİM KONGRESİ

15 - 18 Eylül 2022

Tarihi Havagazı Fabrikası - İzmir

yarınların şafağında ezilenlerin seçimi

Program Kitapçığı

İçindekiler

İçindekiler	3
Sunuş	6
Teşekkürler	8
Düzenleme Kurulu	9
Hakem Kurulu	10
BİLİMSEL PROGRAM	11
A1 Oturumu: Günümüzde Savaş ve Emperyalizmin Yeni Yüzleri	15
15 Eylül 2022 Perşembe – 15:00	15
Oturum Başkanı: Haluk Yurtsever	15
Modernizmin Ortaçağı ve Üçüncü Dünya Savaşı	15
Cengiz Baysoy	15
Emperyalist Paylaşım Savaşı Eşiğinde Ukrayna Savaşı	17
Buse Mine Lülenler	17
Lübnan Siyasetinin Dinamiklerine Sınıf Merceğinden Bakmak	19
Dişar Saraçoğlu, Lara Villalon ve Kavel Alpaslan	19
B1 Oturumu: Hukuk , Anayasa ve Rejim Tartışmaları	20
15 Eylül 2022 Perşembe – 15:00	20
Oturum Başkanı: Nergiz Tuba Aslan	20
Türkiye'de Rejim Krizi ve Yansımaları	20
Emirhan Akbaba	20
“Demokratikleşme Sorununda 1982 Anayasası: Kurucu Meclis Olmadan Yeni Anayasa Mümkün Mü?”	22
Musa Melih Erdoğan	22
Meritokrasinin Karanlık Yüzü	23
Anıl Aba	23
Geleceğı Kurmada Alevi Hareketinin Analizi	24
Sezgin Kartal	24
A2 Oturumu: İlerici Politik Müzikte Eğilimler, Deneyimler	26
16 Eylül 2022 Cuma – 10:00	26
Oturum Başkanı: İlgin Su	26
İstikamet ... Müzik...	26
Aysun Timurcan	26
Geniş Bir Merdivenden Dünyaya Yürüyoruz	26
Bariş Yıldırım ve Murat Mengirkaon	26
Birlikte Müzik Atölyesi	26
Serdar Türkmen	26
B2 Oturumu: Günümüzde Medya ve Dijitalleşen Kapitalizm: Direniş ve Mücadele	27
16 Eylül 2022 Cuma – 10:00	27

Oturum Başkanı: Diyar Saraçoğlu	27
E-Direnış Mümkmn mü?: Yeni Medya Kullanımları Ekseninde Bir Söylem Analizi	27
Burcu Taner	27
Fecri Şengür	28
Direnışin Metaverse'i	28
Chicago Okulu Kent Çalışmaları Bağlamında Balat'ın Dönüşümünde Televizyon Dizilerinin Rolüne Yönelik Bir Analiz	28
Dilek Kızılırmak ve Özgür Evren Arık	28
Otoriteryanizm, Medya ve Dijital Teknolojiler: Postkolonial Bir Ekonomi- Politik Yaklaşım	29
Yasemin Özgün	29
A3 Oturumu: İstanbul Sözleşmesinin İptali Sonrası Mücadele Alanları ve Politika Önerileri	31
Oturum Başkanı: Eser Köker	31
A4 Oturumu: Türkiye'nin Birikmiş Krizi	33
16 Eylül 2022 Cuma – 16:30	33
Oturum Başkanı: Benan Eres	33
Kriz Türkiye'sinde Sermaye Birikim Aygıtı Olarak Enflasyon	33
Cihan Cinemre	33
Türkiye Kapitalizmi ve Yağmacı Neoliberalizmin Sınırları: 2023 Sonrası Üzerine Bir Değerlendirme	34
Gürsan Şenalp	34
70 Sente Muhtaçlık: Türkiye'de Kapitalizmin Bitmeyen Sancısı	35
Gizem Şimşek	35
B3 Oturumu: Günümüzde Kadın Emeği: Kriz ve Pandemi	36
16 Eylül 2022 Cuma – 16:30	36
Oturum Başkanı: Melda Yaman	36
Türkiye'de Sermaye Birikiminin Cinsiyet Rejimi: Kadın İstihdamının Düşüklüğüne Rejim Üzerinden Bakış	36
Gölnur Elçik	36
COVID-19 Pandemisiyle Birlikte Kadın Sağlık Emekçilerine Yönelik Hükümetlerin Stratejileri	36
Özlem Özkan	36
A5 Oturumu: Türkiye'de Seçimler: Sosyalist Seçenekler ve Mücadele	39
17 Eylül 2022 Cumartesi – 10:00	39
Oturum Başkanı: Mehmet Türkay	39
Direnış ve Birleşik Emek Cephesi	39
Kaldıraç Hareketi	39
2023'e Giderken Devrimci Seçenek Arayışı	40
Mert Büyükkarabacak	40
3. Bloğun İnşasında Sınıfın Değişen Yapısının ve Mücadele Yöntemlerinin Analizi	43
Kezban Konukçu	43
Burjuva Muhalefetle Bağlar Koparılmadan Seçimlerde Bağımsız Tutum Mümkmn mü?	44
Çağdaş Yazıcı	44
B4: Marksizme "Musallat' Olan Bir Hayalet: Hegel - İçeride mi Dışarıda mı?	47

17 Eylül 2022 Cumartesi – 10:00	47
Oturum Başkanı: Doğan Emrah Zıraman	47
100 Yıl Sonra Tarih ve Sınıf Bilinci'ni Yeniden Okumak: Georg Lukacs ve Hegelci	
Marksizmin Doğuşu	47
Özgür Emrah Gürel	47
Althusserci Dönüm Noktası ve Çıkmazları	48
Yankı Doruk Doğanay	48
Marksizmin Aporiaları ve Althusser'in Müdahalesi	50
Erdem Bulduruç	50
A6 Oturumu: Akademinin Tarihsel-Siyasal Sorumluluğu	51
3 Eylül 2021 Cuma – 13:30	51
Oturum Başkanı: Özlem Özkan	51
B5 Oturumu: Kapitalizm ve Ekolojik Yıkım	52
17 Eylül 2021 Cumartesi – 13:30	52
Oturum Başkanı Ömer Selvi	52
Sermaye Mekân İlişkisi: Kent Hakkı	52
İrfan Mukul	52
Gıda Krizinin Eşiğinde Çay ve Çayın Ekonomik Politikası	54
Dursun Ali Koyuncu	54
Doğaya Karşı Kapitalizm: Ekolojik Yıkım ve Kriz	56
Ecehan Balta	56
Kapitalizmin Kıskaçında Barınma Sorunu	57
Yusuf Ekici	57
A8 Oturumu: İşçi Sınıfı, Örgütlenme ve Sendikalar	58
18 Eylül 2022 Pazar – 10:00	58
Oturum Başkanı: Nihat Koçyiğit	58
Topraktan Yaşamlar: Mevsimlik Tuğla İşçiliği	58
İlkay Üremiş Kiril	58
Türkiye'de Beyaz Yakalı Dayanışma Örgütleri ve Dayanışma Ekonomileri	60
Sedef Öztürk	60
2022 İşçi Eylemlerinin Işığında Türkiye'de Sendikal Bürokrasi: Odadaki Fili Görmemek	61
Ömer Furkan Özdemir	61
İşçi Avukatlık Bağlamında Direniş ve Dayanışma	61
Avukat Dayanışması	61
Vakıf Üniversitelerinde Dayanışma Büyüyor: Vakıf Üniversiteleri Dayanışma Meclisi (VÜDAM) Mücadelesinin Son Bir Yılı	63
Gülçiçek Dere	63
B6 Oturumu: Sosyalist Sanat Pratikleri	64
18 Eylül 2022 Pazar – 10:00	64
Oturum Başkanı: Emel Yuvayapan	64
Sovyet Romanı	64
Ahmet Açıan	64
Beyaz Motosiklet / Devrimin Beyaz Küheylanı (Belgesel Gösterimi ve Söyleşi)	65
Aslı Esma Karaca	65

Sunuş

Felsefenin soluk rengi solgun zemine vurduğu zaman, hayatın tezahürü ihtiyarlık günlerini tamamlıyor demektir. Felsefenin soluk rengiyle o gençleştirilemez, sadece bilenebilir. Minerva'nın baykuşu, ancak gün batarken uçmaya başlar.

Hegel, Hukuku Felsefesi

21. yüzyıl, tüm dünyada kapitalizmin ardışık derinleşen krizlere tanıklık ediyor. Dünya emekçi sınıflarını kuşatan yoksulluk, savaşlar, salgınlar, doğanın tahribatı bu krizlerin çıplak dışavurumları. Küresel eğilimler somut toplumların özgün koşullarında kendine has içerikler kazanıyor; Türkiye’de olduğu gibi... Türkiye toplumsal tarihinin en zor, en karanlık dönemlerinden birini yaşıyor. Mevcut kriz yalnızca iktisadi ya da siyasal (iktidar) alanla sınırlı değil, toplumun tüm varoluş pratiklerini tehdit eden bir rejim krizine dönüşmüş durumda. Emekçiler, öğrenciler, kadınlar, LGBTQ+’lar, çocuklar, mülteciler, Kürtler yani toplumsal hayatın tüm bileşenleri, tüm pratikleri iktidarın giderek yoğunlaşan baskı rejimiyle yüz yüze...

Minerva’nın Baykuşu Türkiye’nin üstünde uçuyor...

Unutulmamalı; Hegel’den Marx’a uzanan yolculukta alacakaranlıkta gerçeklikle mücadele edenler için asıl sorun, ‘eski’ olan her şeyin tamamlanmasını beklemeden ‘yeni’ dünya için mücadele etmek ve onu inşa etmektir. Marx’ın vurguladığı gibi yeni dünya eskinin içinde henüz harekete geçirilmemiş, büyük bir potansiyel olarak mevcuttur. Aslolan felsefenin mücadele içinde doğrulanmasıdır.

Marx’ın teori, eleştiri ve mücadele pratikleri için bıraktığı düşünsel mirasın bugünü anlamamız açısından da oldukça önemli olduğunu düşünüyoruz. Hiç kuşkusuz ki bu geleneğin dünya devrimcilerine bıraktığı en temel sorumluluk dogmatik olmamaktır. Bugünü doğru anlamak ve gelecek için mücadele etmek Marx’ın çağdaşları için olduğu kadar, bugünün dünya devrimcilerinin de şiarıdır. Bertell Ollman’ın haklı olarak vurguladığı gibi Minerva'nın Baykuşu sadece alacakaranlıkta uçuyorsa, Marx'ın Baykuşu yeni tutuşmaya başlayan şafağı müjdelemek için etrafta gezinip duruyor...

Gramsci’ye kulak verecek olursak eğer Türkiye eskinin öldüğü ama henüz yeninin doğmadığı bir süreç yaşıyor. İçinden geçmekte olduğumuz süreç Türkiye toplumu için bir tür karar süreci olacak. Ve elbette kendini solda tanımlayan herkesin kararı ve mücadelesi bu kritik sürecin karakterini ve sonucunu belirlemede hayati öneme sahip olacak...

Karaburun Bilim Kongresi, Marx’ın 11. Tezindeki “aslolan dünyayı değiştirmektir” tespitine olan inançla içinde bulunduğumuz süreçte “Sosyalistler Ne yapmalı?” sorusunu sorarak sizleri düşünce sofrasına çağırıyor...

Hepimiz biliyor, yaşıyoruz. Başta emekçi sınıflar olmak üzere Türkiye halkları derinleşen bir yoksullaşma süreciyle yüz yüze; yoksulluk ve yoksunluk toplumsal yaşamın tüm alanlarını kuşatmış durumda. Ama yine görüyor ve tanık oluyoruz ki açlık sınırının altında ücrete mahkûm edilen emekçi sınıfların bu açık sömürüye direnişi tüm baskı ve engellemelere karşı dipten gelen bir dalga gibi yükseliyor. Dahası içeride giderek derinleşen siyasal ve iktisadi çöküş küresel kapitalizmin hegemonya krizi ve yakın coğrafyamızda süren savaşla yeni boyutlar kazanmış görünüyor. Türkiye içeride ve dışarıda giderek artan kriz eğilimlerinin eşliğinde (olağan durumda) 2023 yılında yapılacak olan seçim sürecine çoktan girmiş durumda. Hiç kuşkusuz bu seçim süreci ve sonuçları Türkiye siyasal tarihi için çok önemli sonuç doğuracaktır. Daha şimdiden mevcut seçim Türkiye halkları için bir tür rejim tercihi dönüşmüş durumdadır. Türkiye sosyalistleri AKP iktidarının ne olduğunu yirmi

yılın tecrübesiyle artık elbette biliyor. Peki ama bu bloğun karşında yer alan ve altı siyasal partinin oluşturduğu blok hakkında ne biliyor ve ne düşünüyoruz? Sosyalistler bu blokla kurulacak siyasal hattı nasıl tanımlamalı ve nasıl sürdürmeli?

Kongremiz sizi özellikle “Türkiye’deki derin yoksullaşmayı, alttan gelen direniş dalgasını ve tabii ki seçimleri” tartışmaya çağırıyor.

Teşekkürler

- İzmir Büyükşehir Belediyesine,
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sanat Dairesi Başkanlığına,
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığına,
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığına
- Karaburun Belediyesine,
- KESK Yürütme Kuruluna,
- TTB Merkez Konseyine,
- Eğitim Sen Genel Merkezine,
- Eğitim Sen İzmir 3 No'lu Şubeye
- Eğitim Sen Ankara 5 No'lu Şubeye,
- Eğitim Sen İstanbul 6 No'lu Şubeye,
- Mülkiyeliler Birliğine,
- Kongremizin Hakem Kurulu üyelerine ve davetimizi kabul edip gerek oturum başkanlığı gerekse konuşma yapan değerli hocalarımıza ve dostlarımıza,
- Kongremizin afişini tasarlayan Perçem Uğur Yıldızbaş'a,
- Kongrede bildiri sunanlara ve tartışmalara katkıda bulunan tüm katılımcılara, 16 yıldır bizi takip eden ve yanımızda olan Karaburunlulara ve tüm Karaburun Bilim Kongresi dostlarına...

Düzenleme Kurulu

Ahmet Haşim Köse

Prof, Dr.

Mehmet Türkay

Prof. Dr.

Aydın Arı

Dr, İzmir Dayanışma Akademisi

Melda Yaman

Doç. Dr., Karaburun Gündelik Yaşam,
Bilim ve Kültür Derneği

Barış Yıldırım

Yazar, Çevirmen

Nihat Koçyiğit

Doktora Öğrencisi, İzmir Dayanışma
Akademisi

Dilek Karabulut

Doktora Öğrencisi, ODTÜ

Onur Hamzaoğlu

Prof. Dr., Kocaeli Dayanışma Akademisi

Doğan Emrah Zıraman

Dr., İzmir Dayanışma Akademisi

Ömer Selvi

Dr.

Emel Yuvayapan

Doktora Öğrencisi, İzmir Dayanışma
Akademisi

Özcan Gülhan

Mühendis, İzmir Dayanışma Akademisi

Erkin Başer

Dr.,

Özlem Özkan

Doç. Dr., Kocaeli Dayanışma Akademisi

Yasemin Özgün

Doç. Dr., Ankara Dayanışma Akademisi

Hakem Kurulu

- Adem Yeşilyurt, Doktora Öğrencisi,
Kocaeli Dayanışma Akademisi
Ahmet Haşım Köse, Prof. Dr.,
Ali Murat İrat, Yazar
Ali Rıza Güngen, Dr.,
Alp Altınörs, Yazar/Çevirmen
Aslı Kayhan, Doç. Dr.,
Kocaeli Dayanışma Akademisi
Aslı Odman, Dr. Öğr. Gör., Mimar Sinan
Güzel Sanatlar Üniversitesi
Aydın Arı Dr., İzmir Dayanışma
Akademisi
Aydın Gelmez, Dr.
Aynur Özuğurlu, Doç. Dr. Kocaeli
Dayanışma Akademisi
Barış Yıldırım, Yazar/Çevirmen
Beyza Üstün, Prof. Dr.
Can Atalay, Avukat
Dilek Karabulut, Doktora Öğrencisi,
ODTÜ
Doğan Emrah Zıraman Dr., İzmir
Dayanışma Akademisi
Elif Karaçimen, Dr. Öğretim Üyesi, Recep
Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Emel Yuvayapan, Doktora Öğrencisi,
İzmir Dayanışma Akademisi
Erkin Başer, Dr.
Ersin Vedat Elgür, Dr. Öğr. Gör., Dicle
Üniversitesi
Ferda Dönmez Atbaşı, Doç. Dr., Ankara
Üniversitesi
Fulya Atacan, Prof. Dr., Yıldız Teknik
Üniversitesi
Gül Köksal, Doç. Dr., Kocaeli Dayanışma
Akademisi
İlknur Karanfil, Dr. Öğretim Üyesi,
İstanbul Gelişim Üniversitesi
Mehmet Türkay, Prof. Dr.
Mehmet Kuyurtar, Doç. Dr., Ege
Üniversitesi
Melda Yaman, Doç. Dr., Karaburun
Gündelik Yaşam, Bilim ve Kültür Derneği
Meryem Kurtulmuş, Doç. Dr., Marmara
Üniversitesi
Mustafa Kemal Coşkun, Doç. Dr.,
Mustafa Öziş, Dr. Öğretim Üyesi, Ankara
Üniversitesi
Mücella Yapıcı, Mimar
Mühdan Sağlam, Dr.
Nida Kamil Özbolat, Dr.
Nihat Koçyiğit, Doktora Öğrencisi, İzmir
Dayanışma Akademisi
Oğuz Oyan, Prof. Dr.
Onur Hamzaoğlu, Prof. Dr., Kocaeli
Dayanışma Akademisi
Ömer Selvi, Dr.
Özay Göztepe, Dr.
Özcan Gülhan, Mühendis, İzmir
Dayanışma Akademisi
Özgür Müftüoğlu, Dr.,
Özgür Narin, Dr. Öğretim Üyesi, Ordu
Üniversitesi
Özgür Öztürk, Doç. Dr., Karaburun
Gündelik Yaşam, Bilim ve Kültür Derneği
Özlem Özkan, Doç. Dr., Kocaeli
Dayanışma Akademisi
Ruhi Demiray, Dr. Kocaeli Dayanışma
Akademisi
Selçuk Kozağaçlı, Avukat
Selçuk Mızraklı, Hekim
Süreyya Karacabey, Doç. Dr.
Şebnem Oğuz, Prof. Dr.
Tahir Emre Kalaycı, Dr.
Tayfun Kahraman, Dr. Öğretim
Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar
Üniversitesi
Ufuk Tambaş, Öğr. Gör. Dokuz Eylül
Üniversitesi
Yasemin Özgün, Doç. Dr., Ankara
Dayanışma Akademisi
Yonca Demir, Dr.
Zerrin Kurtoğlu, Prof. Dr.

BİLİMSEL PROGRAM

15 Eylül Perşembe

11.00 Açılış Konuşmaları:

Düzenleme Kurulu adına Yasemin Özgün
İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer
Eğitim Sen İzmir 3 No'lu Şube Başkanı Ümit Akıncı

11.30 Açılış Oturumu: Siyasetin Krizi, Seçimler ve Sonrası

Oturum Başkanı - Onur Hamzaoğlu

Korkut Boratav- 2016-2022: Sınıfsal Bir Gaddarlık (çevrimiçi sunum)

Taner Timur- Küresel Kapitalizm, Siyasal İslam ve Demokrasi (çevrimiçi sunum)

Şebnem Oğuz - Seçime Doğru Türkiye: Siyasal Rejim ve Strateji Sorunu

Özgür Öztürk - Türkiye Kapitalizmi Nereye Gidiyor: Dün, Bugün, Yarın

14.00 - 15.00 Öğle Arası

15.00 A1 Oturumu: Günümüzde Savaş ve Emperyalizmin Yeni Yüzleri

Oturum Başkanı: Haluk Yurtsever

Cengiz Baysoy - Modernizmin Ortaçağı ve Üçüncü Dünya Savaşı

Buse Mine Lülenler - Emperyalist Paylaşım Savaşı Eşiğinde Ukrayna Savaşı

Diyar Saraçoğlu, Lara Villalon ve Kavel Alpaslan - Lübnan Siyasetinin Dinamiklerine Sınıf Merceğinden Bakmak

B1 Oturumu: Hukuk, Anayasa ve Rejim Tartışmaları

Oturum Başkanı: Nergiz Tuba Aslan

Emirhan Akbaba - Türkiye'de Rejim Krizi ve Yansımaları

Musa Melih Erdoğan - Demokratikleşme Sorununda 1982 Anayasası: Kurucu Meclis Olmadan Yeni Anayasa Mümkün mü?

Anıl Aba - Meritokrasinin Karanlık Yüzü

Sezgin Kartal - Geleceği Kurmada Alevi Hareketinin Analizi

16 Eylül, Cuma

10.00 A2 Oturumu: İlerici Politik Müzikte Eğilimler, Deneyimler

Oturum Başkanı: Ilgın Su

Ilgın Su - Ruhi Su ve Dostlar Korosu Üzerine

Aysun Timurcan - İstikamet ... Müzik...

Barış Yıldırım ve Murat Mengirkaon - Geniş Bir Merdivenden Dünyaya Yürüyoruz

Serdar Türkmen - Birlikte Müzik Atölyesi

B2 Oturumu: Günümüzde Medya ve Dijitalleşen Kapitalizm: Direniş ve Mücadele

Oturum Başkanı: Diyar Saraçoğlu

Burcu Taner - E-Direniş Mümkün mü?: Yeni Medya Kullanımları Ekseninde Bir Söylem Analizi

Fecri Şengür - Direnişin Metaverse'i

Dilek Kızıllırmak ve Özgür Evren Arık - Chicago Okulu Kent Çalışmaları Bağlamında Balat'ın Dönüşümünde Televizyon Dizilerinin Rolüne Yönelik Bir Analiz

Yasemin Özgün - Otoriteryanizm, Medya ve Dijital Teknolojiler: Postkolonial Bir Ekonomi- Politik Yaklaşım

12.30 - 13.30 Öğle Arası

13.30 A3 Oturumu: İstanbul Sözleşmesinin İptali Sonrası Mücadele Alanları ve Politika Önerileri

Oturum Başkanı: Eser Köker

Nur Betül Çelik - İstanbul Sözleşmesi'nin Feshine Doğru Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesi

Ülkü Doğanay - Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararına Karşı Toplumsal Cinsiyet Temelli İnsan Hakları Mücadelesini Güçlendirmek

Hatice Çoban Keneş - Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Şeytanlaştırılması: İstanbul Sözleşmesine Karşı Medyada Nefret Söylemi

Burcu Narin - İstanbul Sözleşmesinden Çekilme Kararı Sonrası Ev İçi Şiddetle Mücadele

Elif Bozkurt - Otoriter Cinsiyet Rejimlerine Karşı Direniş: İstanbul Sözleşmesi

16.00 - 16.30 Çay-Kahve Arası

16.30 A4 Oturumu: Türkiye'nin Birikmiş Krizi

Oturum Başkanı: Benan Eres

Cihan Cinemre - Kriz Türkiye'sinde Sermaye Birikim Aygıtı Olarak Enflasyon

Gürsan Şenalp - Türkiye Kapitalizmi ve Yağmacı Neoliberalizmin Sınırları: 2023 Sonrası Üzerine Bir Değerlendirme

Gizem Şimşek - 70 Sente Muhtaçlık: Türkiye'de Kapitalizmin Bitmeyen Sancısı

B3 Oturumu: Günümüzde Kadın Emegi: Kriz ve Pandemi

(Aysel Tuğluk için)

Oturum Başkanı: Melda Yaman

Gülnur Elçik - Türkiye'de Sermaye Birikiminin Cinsiyet Rejimi: Kadın İstihdamının Düşüklüğüne Rejim Üzerinden Bakış

Özlem Özkan - COVID-19 Pandemisiyle Birlikte Kadın Sağlık Emekçilerine Yönelik Hükümetlerin Stratejileri

17 Eylül Cumartesi

10.00 A5 Oturumu: Türkiye’de Seçimler: Sosyalist Seçenekler ve Mücadele

Oturum Başkanı: Mehmet Türkay

Kaldıraç Hareketi - Direniş ve Birleşik Emek Cephesi

Mert Büyükkarabacak - 2023'e Giderken Devrimci Seçenek Arayışı

Kezban Konukçu - 3. Bloğun İnşasında Sınıfın Değişen Yapısının ve Mücadele Yöntemlerinin Analizi

Çağdaş Yazıcı - Burjuva Muhalefetle Bağlar Koparılmadan Seçimlerde Bağımsız Tutum Mümkün mü?

Erkin Başer - Yaklaşan Seçimler ve Sosyalist Tutum

B4 Oturumu: Marksizme "Musallat" Olan Bir Hayalet: Hegel - İçeride mi Dışarıda mı?

Oturum Başkanı: Doğan Emrah Zıraman

Özgür Emrah Gürel - 100 Yıl Sonra Tarih ve Sınıf Bilinci'ni Yeniden Okumak: Georg Lukacs ve Hegelci Marksizmin Doğuşu

Yankı Doruk Doğanay - Althusserci Dönüm Noktası ve Çıkmazları

Erdem Bulduruç - Marksizmin Aporiaları ve Althusser'in Müdahalesi

12.30 - 13.30 Öğle Arası

13.30 A6 Oturumu: Akademinin Tarihsel-Siyasal Sorumluluğu

Oturum Başkanı: Özlem Özkan

Ruhi Demiray - Akademi ve Kamusalılık

İzel Gözde Meydan - Akademinin Tarihsel Sorumluluğu Bağlamında Öğrenci Hareketleri

Adem Yeşilyurt - Fransa’da Akademik Özgürlükler Tartışması

Ömer Furkan Özdemir - Türkiye’de Akademi ve Sendikal Mücadele

Onur Hamzaoğlu - Türkiye’de 2015’ten Günümüze Akademi Mücadeleleri

B5 Oturumu: Kapitalizm ve Ekolojik Yıkım

Oturum Başkanı: Ömer Selvi

Talan İzmir: Çeşme Projesi Monokritik&İKHM, İzmir Dayanışma Akademisi (Belgesel Gösterimi)

İrfan Mukul - Sermaye Mekân İlişkisi: Kent Hakkı

Dursun Ali Koyuncu - Gıda Krizinin Eşiğinde Çay ve Çayın Ekonomik Politikası

Ecehan Balta – Doğaya Karşı Kapitalizm: Ekolojik Yıkım ve Kriz

Yusuf Ekici – Kapitalizmin Kısılcığında Barınma Sorunu

16.00 - 16.30 Çay-Kahve Arası

16.30 A7 Oturumu: Üniversitede Öğrenci Mücadelesi (Forum)

Başlangıç Konuşmaları:

Mehmet Atik (Boğaziçi Öğrenci Meclisi)

Mehmet Boztaş (Özgür Öğrenci İnisiyatifi)

Sümeyye Köse (Öğrenci İnisyatifi)
Sıla Öztürk (Öğrenci Dayanışması)
Elif Küçükakgöl (Öğrenci Faaliyeti)
Hevidar Özdemir (HDP Üniversiteliler Meclisi)

18 Eylül Pazar

10.00 A8 Oturumu: İşçi Sınıfı, Örgütlenme ve Sendikalar

Oturum Başkanı: Nihat Koçyiğit

İlkay Üremiş Kiril - Toprakta Yaşamlar: Mevsimlik Tuğla İşçiliği

Sedef Öztürk - Türkiye’de Beyaz Yakalı Dayanışma Örgütleri ve Dayanışma Ekonomileri

Ömer Furkan Özdemir - 2022 İşçi Eylemlerinin Işığında Türkiye’de Sendikal Bürokrasi: Odadaki Fili Görmemek

Avukat Dayanışması - İşçi Avukatlık Bağlamında Direniş ve Dayanışma

Gülçiçek Dere - Vakıf Üniversitelerinde Dayanışma Büyüyor: Vakıf Üniversiteleri Dayanışma Meclisi (VÜDAM) Mücadelesinin Son Bir Yılı

B6 Oturumu: Sosyalist Sanat Pratikleri

Oturum Başkanı: Emel Yuvayapan

Ahmet Açıan - Sovyet Romanı

Ash Esmâ Karaca - Beyaz Motosiklet / Devrimin Beyaz Küheylanı (Belgesel Gösterimi ve Söyleşi)

13.00 - 14.00 Öğle Arası

14.00 - Kapanış Oturumu: 2023 Seçimlerine Giderken Ezilenlerin Seçimi

(Metin Çulhaoğlu Anısına)

Oturum Başkanı: Ahmet Haşim Köse

Arzu Erkan (Emek Partisi)

Barış İnce (Sol Parti)

Doğan Ergün (Türkiye İşçi Partisi)

Ekim İsmi (Türkiye Komünist Hareketi)

Emirali Türkmen (Halkların Demokratik Partisi)

Juliana Gözen (Toplumsal Özgürlük Partisi)

KONSER : Geniş Merdiven

Tarih : 17 Eylül Cumartesi

Saat : 20.00

Yer :Çaykovski Kafe / Konak

A1 Oturumu: Günümüzde Savaş ve Emperyalizmin Yeni Yüzleri

15 Eylül 2022 Perşembe – 15:00

Oturum Başkanı: Haluk Yurtsever

Modernizmin Ortaçağı ve Üçüncü Dünya Savaşı

Cengiz Baysoy

Ahlakileştirme, yaşamı “iyi” ve “kötü” üzerinden mutlaklaştırma ve kutsallaştırma değildir. Bir kavramın ahlakileştirilmesi o kavramın ortaçağını ifade eder. Modernizmin kavram seti ahlakileşmiş ve böylece modernizm ortaçağına girmiştir. “Ulus devlet” ve emperyalizm modernizmin krizlerinin ürettiği önemli kurucu kavramlardır. Bu bağlamda emperyalizm ve ulus devlet kavramları kurucu gücünü yitirmiştir.

Kapitalizm yeni bir egemenlik biçimine ihtiyaç duymaktadır. Bu egemenlik biçimi, içinden geçtiğimiz post-modern III. Dünya Savaşı içinden kurulmaktadır. Ukrayna üzerinden sürdürülen NATO ve Rusya savaşı bu düzlemde düşünülmelidir.

Marx, kapitalizmi üç başlık altında dönemlendirmiştir: ilksel birikim, emeğin biçimsel tahakkümü ve emeğin gerçek tahakkümü. Marx’ta, “kapitalizmin rekabetçi dönemi” diye bir dönemlendirme yoktur. “Kapitalizmin rekabetçi dönemi” ifadesi, kapitalizmin emperyalist aşamasının siyasal gericiliğe, “rekabetçi” dönemin ise siyasal ilericiliğe tekabül ettiğini anlatmak için kullanılır. Emeğin ücretli emek altında sınıflandırılması üzerinden okunan bir sermaye tarihinde kapitalizmin hiçbir ilerici dönemi yoktur ve sermaye, doğuşundan itibaren emek üzerinde kurulmuş politik bir gericiliktir.

Kapitalizmin gelmiş olduğu boyutu anlamlandırmak için yeni bir dönemlendirmeye ihtiyaç var.

Kapitalizmin politik tarihi, değer teorisine bağlı olarak farklılaşan emek üzerindeki biçimsel, gerçek ve biyo-politik tahakküm dönemlerine özgü politik egemenlik biçimleri üzerinden okunmalıdır.

Bugün devrimci hareketin tıkanmasının teorideki en önemli sebeplerinden biri Marksist bir ulus devlet eleştirisinin olmayışıdır. Marksizm ulus devleti yalnızca anti-emperyalizm üzerinden ilerici olarak tanımıştır. Siyasal bir gericilik olarak ulus devletin eleştirisi zamanı gelmiştir.

I Dünya Savaşı, ilksel birikimin küresel çapta devamı ve düzenlenmesidir. Osmanlı ve Rus İmparatorlukları dağıtılmıştır. I. Dünya Savaşı ortaçağ imparatorluklarını dağıtarak, bu imparatorluklarda yaşayan emeği ulus devlet egemenliği altında ücretli emek olarak sınıflaştırmış, ulus devlet sınırları altında mülkleştirmiş ve emperyalist sermayenin sömürüsüne açmıştır.

Ulus devlet: Emegın ulusal sınırlarla çitlenmesi, uluslaştırılması, emegın ücretli emek altında sınıflaştırılması, sermayenin biyo-politik mülkü olarak toplumun iç sömürgeleştirilmesidir.

II. Dünya Savaşı ulus devlet altında belirlenen “ulusal toplumsal emek zaman” ların uluslararası rekabetinin ürünüdür.. Emperyalizm, bir ulus devletin toplumsal emek zamanının bir başka ulus devletin toplumsal emek zamanı tarafından açık askeri savaşla ve işgal yoluyla politik tasfiyesidir. II. Dünya Savaşı, ulusal toplumsal emek zamanların uluslararası rekabetinin emperyalist ulus devletler aracılığıyla açık askeri savaş olarak sürdürölmesidir.

Ulus Devletin Çözölüşü ve III. Dünya Savaşı

Marx’ın önüne koymasına rağmen yazmaya ömrünün yetmediği başlıklardan biri de dünya ekonomisidir. şimdi, tam da bu başlığın içerisinden geçiyoruz. İlsel birikim, biçimsel tahakküm, gerçek tahakkümden sonra kapitalizm biyo-politik tahakküm dönemindedir. Biyo-politik tahakküm bir dünya ekonomisidir.

Artık kapitalizmin biyo-politik ve post-modern aşamasındayız. Değeri belirleyen “toplumsal olarak gerekli emek zaman”ın ulusal niteliği ortadan kalkmıştır. Küresel şirketlerin yarattığı artı değeri üreten emegın niteliği ulusal olmaktan çıkmıştır. Değeri belirleyen “ulusal toplumsal emek zaman” değil “küresel toplumsal emek zaman”dır. Soyut emek üretiminin içerisi ve dışarısı ortadan kalkmıştır.

Ulus devlet ve ulus devletler arası bir egemenlik yerine, şirket devletler arası ilişkiye dayalı yeni bir küresel egemenlik kuruluyor. Bu egemenlik asla tek devlete doğru gitmeyecektir. Dengesiz gelişim yasaı, değeri belirleyen toplumsal emegın rekabeti ve politik çatışmaları sonsuz küçüklüklerde ulusal niteliğini yitirmiş ve küreselleşmiştir. Savaş sonsuz küçüklüklerin ağlarına yayılmıştır. Güvenliğe dayalı barış İmparatorluk mantığıdır. Sermayenin biyo-politik üretimi artık ulus devlet mantığıyla değil imparatorluklar mantığı üzerinden çalışmaktadır. Çin, Rus ve Türkiye ulus devlet mantığıyla değil imparatorluk mantığıyla politika üretmektedirler. Ulus devlet mantığı üzerinden bir egemenlik düşüncesi artık bitmiştir. Günümüz devletleri post-modern aristokrasidirler. Yeni bir ortaçağa girmiş bulunuyoruz. III. Dünya Savaşı ulus devletler arası değil, aristokrat şirket devletler ya da imparatorluklar arası savaş olarak sürmektedir. Artık post-modern krallık çağındayız.

İmparatorluk mantığı bizleri kesinlikle dışşallığa sevk etmesin. III. Dünya Savaşı, merkezi devleti olmayan imparatorluk mantığına dayalı, aristokratik egemenler arası küresel bir iç savaştır. NATO bir imparatorluk ordusu olarak hem dünya barışının gücü hem de iç savaşın güvenlik gücüdür. Artık imparatorluk mantığına dayalı modernizmin ortaçağını yaşıyoruz.

III. Dünya Savaşı’nın Dört Gücü

III. Dünya Savaşı içindeki dört gücü pre-modernite, modernite, post-modernite ve alter-modernite olarak sınıfsallaştırabiliriz. post-modernizm, emperyal faşizmdir.

Pre-modernite ve modernite güçleri, post-modernite ye direnen güçlerdir. Bu güçlerin her ikisi de mikro faşizmin politik güçleridir. Bu bağlamda post-moderniteye karşı direnen pre-modernite ve modernite asla anti-emperyalist değillerdir.

Rusya ve Çin’i ulus devlet üzerinden modernite güçleri olarak düşünmek büyük bir yanılığdır.

Dördüncü güç anti-kapitalist alter-modernitedir. Alter-modernite post-modernitenin terk ettiği kalelere sığınarak pozisyon alamaz. Alter-modernitenin moderniteye sığınması geri bir pozisyonudur.

Emek, modernizmin ortaçağının emperyal faşizmine karşı ulus devlet paradigması ile değil ancak imparatorluk mantığı içinden yanıt üretebilir. Sermayenin güvenliğe dayalı imparatorluk mantığına karşı emeğin özgürlüğe dayalı imparatorluğu ilan edilmelidir. Ulus kavramı devletleşme pratiği; Komünalist demokrasi ise “toplumlaşma”nın pratiğidir.

III. Dünya Savaşı anti-kapitalist güçler için önemli bir fırsattır. Emeğin ulusallaştırılmasının zinciri kırılabilir. Proletarya gerçek gücü olan 1848’in dünyalı ruhuna geri dönebilir. Anti--kapitalizm ulusal değil küresel bir kurucu güçtür. Efsane geri dönmüştür: Komünizm bir dünya devrimidir.

Yaşasın dünya yurttaşlığı!

Emperyalist Paylaşım Savaşı Eşiğinde Ukrayna Savaşı

Buse Mine Lülenler

Rusya, Ukrayna’ya Amerika Birleşik Devletleri’nin Afganistan’dan çekilmesinin üzerinden altı ay geçmişken saldırdı. Afganistan başarısızlığı 1991’deki Birinci Körfez Savaşı’ndan beri Amerika Birleşik Devletleri’nin Ortadoğu’da izlediği politikaların iflası anlamına geliyordu. Amerika Birleşik Devletleri’nin Afganistan ve Irak’ta izlediği politika, hükümetin omuzlarına trilyonlarca dolarlık bir mali yük bindirdi, Irak’ta İran yanlısı bir rejim oluştu ve her iki ülke sadece Rusya ile değil Alman ve Fransız emperyalizmleriyle de bağımlı güçlendirdi. Afganistan’da ise Amerika Birleşik Devletleri, sahayı Çin’e terk etmek zorunda kaldı.

Bugünkü Ukrayna krizi ise Amerika Birleşik Devletleri açısından Irak ve Afganistan’dakine kıyasla, ABD’nin gerileyişine dair daha çarpıcı bir örnek sunmaktadır (Desai ve Kagarlitsky 2016). Bunun için Dışişleri Bakanı Powell’ın İkinci Körfez Savaşı’ndan hemen önce BM’de yaptığı konuşmayla, Blinken’in BM Güvenlik Konseyi’ndeki konuşmasını kıyaslamak yeterli olur. Powell Irak’taki “kitle imha silahlarına” dair halen kanıtlanmamış uydurma gerekçelerle konuşmasıyla Irak’ın işgali için Almanya ve Fransa’nın desteğini alamasa da, İngiltere’den Güney Kore’ye bir dizi devleti işgal kuvvetine katılmaya ve işgali finanse etmeye, Irak ambargosunun delinmesini gündeme bile getirmeden, ikna edebilmişti. Ambargo 1990’dan Saddam Hüseyin’in devrildiği 2003’e kadar on üç yıl yürürlükte kalmıştı.

Bugün ise Ukrayna’nın, dolayısıyla da Amerika Birleşik Devletleri’nin gündeminde savunma vardır. Üstelik Powell’ın aksine Blinken’in Rusya’nın işgal hazırlıklarına dair “doğru” bilgiler verdiği Rus işgal hareketiyle birlikte anlaşılmıştır . Tüm bunlara karşın ABD “müttefiklerinden” kayda değer bir savunma desteği alamamış, kendisi yahut ortağı İngiltere’de Ukrayna’nın toprak bütünlüğünü en azından şimdilik kendi askerleriyle savunmaya yeltenmemiştir. Hatta Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Joe Biden, 3 Haziran tarihli konuşmasında, Ukrayna’nın barış yapmak için bir kısım toprağını Rus hakimiyetine bırakmasının gerekebileceğini ifade etmiştir . Dozu parça parça arttırılıyor olsa da Irak’takine benzer de bir ambargo da uygulanmamış, dahası Almanya’nın enerji anlaşmalarını dondurması Yeşiller Partisi’nin türlü manevralarıyla ve güçlkle gerçekleşmiştir.

Buradan da görüleceği üzere, Amerika Birleşik Devletleri'nin Ukrayna krizinde içine düştüğü durum ABD'nin geçelim dünyada bir imparatorluk kurmayı, halihazırdaki dayanaklarını korumayı dahi başaramayacağını imliyor (Desai ve Kagarlitsky 2016). ABD'nin gerilemesi, emperyalistler arasındaki güç dengesinin belirsizleşmesi, onun karşısındaki güçlerin de giderek eski savunmacı pozisyonlarından çıkıp çekişmelerden faydalanarak dünyanın muhtelif yerlerine saldırmalarına yol açmaktadır. Rusya 2014 yılında Kırım'ı ilhak ediyor, Donbass'la Ukrayna'nın denetiminde çıkan bölgeler yaratırken esasen Ukrayna'da hükümet değişikliğine yol açan renkli devrime yanıt veriyordu. Diğer bir deyişle, tepkisel bir pozisyonu vardı.

Lakin bugün ise, statükoyu korumak isteyen ABD, 2014'teki fiilen oluşan dengeleri değiştirmek için aktif bir rol üstlenen ise Putin'dir.

Bu noktada, temel soru ABD'nin hegemonyasının yukarıda da tespit edildiği üzere gerilediği ve bunun karşısında Çin başta olmak üzere çeşitli emperyalist devletlerin kendilerine alan açtıkları bu dönemde deyim yerindeyse dünya üzerinde kurulacak olan emperyalist hegemonyanın barışçıl yöntemlerle el değiştirip değiştiremeyeceğidir. Tarihsel olarak bakıldığında, emperyalist hegemonyanın gerek İngiltere'nin elinden 1. Dünya Savaşı ile birlikte zayıflaması ve 2. Dünya Savaşı neticesinde tamamen ABD'ye geçmesi gerek ise de sair diğer örneklerden görüleceği üzere, emperyalistler arası bir paylaşım savaşının ancak böyle bir değişimin önünü açabileceğini göstermektedir. Afrika kıtasında son aylarda yaşanan hükümet değişiklikleri ve darbe girişimleri tam olarak bu çatışmaların an itibarıyla yerellerde olsa da kızıştığını ve bir vadede de emperyalist paylaşım savaşına yol açacağını göstermektedir. Kapitalist gelişmenin eşitsiz temposu nedeniyle ABD ve diğer emperyalistler arasındaki güç farklarının azalması, belirsizleşmesi ve bunu sonucunda yeni bir emperyalist paylaşım savaşının gündeme gelmesi söz konusudur. Ukrayna krizi, Amerika Birleşik Devletleri bugün geri adımlar atmaya çalışsa bile, bu paylaşım savaşının adım adım yaklaştığına dair son habercidir.

Ortadoğu'ya bakıldığında ise, coğrafyanın emperyalistler arası çelişkilerin odağında olduğu, Suriye İç Savaşı'nın çözümüne dair yıllardır somut bir adım atılmadığı, Irak'ın hala istikrarsızlık üretmeye devam ettiği ve bunun neticesinde de Kürtler başta olmak üzere bölge halklarının demokratik taleplerinin daha da yükseltildiği kaynayan bir atmosfer görülmektedir. Burada tartışılması gereken esas konu, tüm bu karışıklıkların ve savaşların son bulmasına yönelik atılacak adımların ne yönde olacağıdır. Şurası açıktır ki, Suriye'nin toprak bütünlüğünü tartıştırmayan, Kürtlerin ayrılma hakkını tanımayan Rusya, Donbass'ta kendi kaderini tayin hakkını savunmaktadır. Aynı şekilde, zamanında Yugoslavya'nın parçalanmasında sorun görmeyen ABD, bugün Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü desteklemektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, emperyalist devletlerin ulusların kendi kaderini tayin hakkı da dahil olmak üzere herhangi bir demokratik talebi yalnızca kendi dar siyasi çıkarları doğrultusunda ele aldığı, bu amaca uyuşmayan demokratik talepleri ise görmezden geldiği ve hatta bertaraf ettiği açıktır.

Lübnan Siyasetinin Dinamiklerine Sınıf Merceğinden Bakmak

Diyar Saraçoğlu, Lara Villalon ve Kavel Alpaslan

Lübnan'a dair doğru bilinen yanlışların başında, ülkedeki çatışmanın farklı mezhepler nedeniyle yaşandığı gelir. Gerek ülkenin bağımsızlık süreci, gerek 1958 ve 1975 İç Savaşları, gerekse güncel kriz, farklı etnik ve dini grupların anlaşmazlığı yönünde lanse edilir.

Devletin mezhepçi (ikrarcı) karakteri bu gibi yorumları doğruluyor gibi görünse de aslında bu ülkedeki çatışmaların sınıfsal karakterine çekilmiş bir perdeyi temsil eder. Üstelik, gerçekte mezhepçi sistem, çıkar gruplarının kendi mezhepleriyle siyasette kendilerine yer etmelerini sağlar. Siyaset de bu grupların arasındaki çıkar rekabetiyle körüklenir. (Dün de bugün de aynı mezhebi temsil ettiği varsayılan partiler birbirinden çok farklı tavra sahip olabiliyor.)

Sayda'daki balıkçıların greviyle başlayan İç Savaş yıllarında da, 2019 protestolarında da devamlı dile getirilen talep mezhepçi sistemin ülkenin ihtiyaçlarını karşılayamadığı yönündedir. Bu talebe rağmen sistemin devamını sağlayanın ne olduğunu sınıfsal bir perspektifle ele almak Lübnan'ı daha gerçekçi bir gözle tanımayı sağlayacaktır.

Bir diğer yanlış ise Lübnan'ın bir zamanlar Ortadoğu'nun incisi olduğu yönünde kendini gösterir. Lübnan'da bağımsızlıktan sonra eşitsiz gelişme toplumsal düzeni çok erken zamanlardan itibaren çarpıklaştırmıştır. Yatırımlar özellikle Dağ bölgesinde ve hizmet sektöründe kendini gösterince, bugün dahi göze çarpan Dağ'ın -ya da Beyrut'un belli bir kısmının- diğer bölgelerle farkı ortaya çıkar. Dolayısıyla ülkede parlayan eşitsiz bir gelişimin kontrastıdır. Bu noktada sorulması gereken soru Lübnan'ın zamanında kim için 'inci' olduğudur?

Daha detaylı bir çalışma sunabilmek adına Kongre öncesinde Lübnan'da çeşitli siyasi-toplumsal gruplarla ve uzmanlarla görüşmeler yapılacaktır. Dolayısıyla sorduğumuz sorulara verilecek yanıtlar bölgeden aktarılacak bilgilerden beslenecektir.

Sadece mezhepçi düzeni reddeden ve sınıfsal perspektife sahip kurumlardan değil, aynı zamanda daha farklı şekilde ülke siyasetinde konumlanan odaklardan da yanıt alınacak, böylece daha sağlıklı bir sonuca ulaşmaya çalışılacaktır.

B1 Oturumu: Hukuk , Anayasa ve Rejim Tartışmaları

15 Eylül 2022 Perşembe – 15:00

Oturum Başkanı: Nergiz Tuba Aslan

Türkiye'de Rejim Krizi ve Yansımaları

Emirhan Akbaba

Bugün tüm dünyada kapitalist burjuva devletleri hâkim. Ancak çok çeşitli iktidar etme biçimleri mevcut. Örneğin ABD Başkanlık sistemi ile, Fransa yarı başkanlık sistemiyle, İngiltere krallıkla yönetilir. Avrupa'nın birçok ülkesinde de hala krallık rejimi hakimdir. Tüm bu devletlerin -özünde burjuva kapitalist olmalarına rağmen- farklı farklı yönetim biçimlerine ve işleyişlere; yani rejimlere sahip olduğunu görüyoruz. Bu rejimler de, özlerini korusalar da, ezen ve ezilenler arasındaki ilişki ve hakim sınıfların kendi arasındaki ilişki ve mücadelenin, yani güç dengesinin gerektirdiği biçimde şekillenirler. Kavramsallaştırmayı bu açıdan ele aldığımızda rejim dediğimiz zaman aklımıza ilk gelen o ülkenin anayasası olmalıdır. Rejim değişikliği ise egemen güçlerin el değiştirmesiyle o rejim yerine başka bir rejimin geçirilmesidir. Hakim sınıf ve ezilen sınıf ilişkisinin dinamikleri değiştiğinde yeni bir rejim ihtiyacı ortaya çıkar. Bir rejim değişikliği halihazırda tesis edilmiş anayasal düzenin sınırları içinde gerçekleşmez. Bu nedenle hakim olan rejimin ortadan kaldırılması için zor gerekir ve zorun kullanımı farklı biçimlerde karşımıza çıkar. Bu “rejim” tahlili akılda tutulursa bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi durumun bir rejim krizini ifade ettiği anlaşılır. Bir yandan parlamenter yollarla güncel siyasi öznelere değiştirilmesi mümkün olmayan 1982 Anayasası dururken, diğer yandan halihazırda bu anayasa ile yönetilmeye karşı çıkan halk kitleleri durmaktadır (Ozbudun, 2011). Devlet, devleti himaye etmekle yükümlü iktidar bloğu ve karşısında iktidarın bu görevine talip ittifakların siyasi hamleleri, stratejileri ve açmazları da ancak bu sorun bağlamında tartışıldığında isabetli bir değerlendirme yapılmış olur.

27 Mayıs Darbesinin ürünü olan rejimin anayasası kağıt üzerinde birtakım hak ve özgürlükler getirmiş olsa da, esasen yasama organının, siyaset kurumunun denetlenmesi için Anayasa Mahkemesi getirerek, ona ve üniversiteler gibi çeşitli kurumlara özerk statüler sağlamıştır (Altuğ, 1984). Dünyada yükselen işçi hareketinin ve 27 Mayıs anayasasının açtığı kimi alanların etkisiyle Türkiye'de de emekçi ve ezilenlerin mücadelesi güç kazanmıştır. Bu mücadelenin yarattığı dinamiklerin sonucunda iktidar hedefiyle doğrudan devleti karşısına alan hareketlerin güçlenmesi hakim sınıf açısından tehdit olarak görülmüştür (Savran, 2010). Mevcut düzeni korumak için hareket eden hakim sınıflar burjuva devletin varlığını koruyabilmek için anayasada değişikliklerin kaçınılmazlığını görmüşlerdir. 12 Mart'ta yapılan düzenlemeleri bu hedefle yürürlüğe konmuş olsa da, bu değişimler yükselen devrimci hareketin önüne geçememiştir (Feroz, 2002). 12 Mart'ın yapamadığını tamamlamak için anayasanın ve dolayısıyla rejimin tamamen değişmesi gerektiği tespitiyle 12 Eylül darbesi gerçekleştirildi. 12 Eylül Anayasası bir taraftan 27 Mayısın işçi hakları ve özgürlükler

alanında 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu hakları budarken, bir taraftan da 61 Anayasası'na kıyasla siyaset kurumunun denetlenmesi işini daha da merkezileştiren kanunlar getirmiştir (Tanör, 2012). Sonucunda, Türkiye sol ve devrimci hareketiyle işçi sınıfına önemli darbeler indirmiş olsa da, 12 Eylül Rejimi Kürtlerin mücadelesini ezememiştir (Akkaya, 2013). Ezmek bir yana 12 Eylül'den sonra geçen birkaç on yıl içinde Kürt halkının verdiği mücadele 12 Eylül rejiminin kendileri için getirdiği önlemleri ve yasaları işe yaramaz hale getirmiştir. Bugün daha da güçlendiği görülen Kürt halkının mücadelesi ve yükselen sol karşısında, türlü anayasal değişikliklerle (Gönenç, 2004) payandaları tahrip edilen 12 Eylül Rejiminin krizi daha da derinleşmektedir.

Bugün de Türkiye'de, kendini Erdoğan sorunu olarak da dışa vuran 12 Eylül rejiminin krizi derinleşerek sürmektedir. Karşılaştığı her siyasi sorunda çözümsüzlük batağına iyice saplanan AKP hükümeti, içerideki sıkışmışlığını aşmak için hem içeride hem de dışarıda saldırgan bir politika izlemeye devam etmektedir. MHP'ye yaslanmaya mecbur olan Erdoğan, bunun sonucu eskiden sıkıştığı dönemlerde başvurduğu sözüm ona demokratik açılım hamlelerinden mahrumdur. Öte yandan 12 Eylül'ün kendisine verdiği yetkilere dayanarak iktidarı korumaya çalışan, 2017'deki anayasal değişikliklerle bu yetkileri genişleten Erdoğan, krizin kaynağı 12 Eylül anayasasını işaret edip değiştirilmesi gerektiğini söylese de siyasi kaderi 12 Eylül rejiminin korunmasına bağlıdır. 12 Eylül'ün krizi Erdoğan hükümetinde kristalleşmişken, Erdoğan iktidarı son bulmadan rejim krizi çözülemez. Krizi çözmeye dönük hamlelerinin tamamı içinde bulunduğu krizi daha da derinleştiren Erdoğan'ın siyasi çıkmazı da burada ortaya çıkmaktadır.

İktidar bloğunun içine saplandığı krizi 12 Eylül darbesinin tesis ettiği rejimin krizi olarak değil; Erdoğan'ın 12 Eylül anayasasına getirdiği türlü düzenlemelerin bir sonucu olarak görenler ise, çözümü de tahrip edilmiş 12 Eylül anayasasının özüne dönmekte bulunmaktadır. Erdoğan öncesine dönmek isteğiyle teorize edilen güçlendirilmiş parlamenter sistem çözümü (CHP, 2022) Erdoğan öncesi Türkiye'nin krizlerini görmezden gelmektedir. Nitekim, söz konusu dönemin krizinin kaynağı da, tıpkı bugünkü gibi, 12 Eylül anayasasıdır. Dolayısıyla, krizin kaynağı 12 Eylül rejiminin anayasası olarak tespit edildiğinde, çözümünün de demokratik bir anayasanın yazılmasında düğümlendiği anlaşılacaktır. Gelgelelim, Erdoğan'dan hükümeti ve içinde bulunduğu krizi devralmak için ortak hareket eden muhalefet bloğu ise demokratik anayasa çözümünü gündeme getirmemektedir. Bunun arkasındaki neden tüm farklılıkları ile bir araya gelmiş ittifak bileşenlerinin demokratik anayasa perspektiflerinde birleşmelerinin mümkün olmamasıdır. Bu nesnel durum, iktidar mücadelesi içindeki iki burjuva kliği rejim krizi konusunda çözümsüzlükte birleştirmektedir.

Bugün demokratik bir anayasa ihtiyacı tespit edenler ise, krizi çözmeye muktedir olmayan burjuva blokların karşısında üçüncü bir ittifakın yaratılması gerektiğini ortaya koyuyorlar (HDP, 2016). Fakat 12 Eylül rejiminin krizi ile Erdoğan hükümetinin içinde bulunduğu siyasi krizi birbirinden ayırarak öncelikle burjuva muhalefet ile ortak hareket ederek Erdoğan'ı göndermenin gerekliliğini savunuyorlar. Bu nedenle, bu ittifakın gerekliliğini öne sürenler de demokratik anayasa tartışmalarını Erdoğan sonrası döneme öteleyen bir siyasi çizgiyi benimsiyorlar.

Tüm bunların ışığında, 12 Eylül rejiminin krizi çözülmeyen Erdoğan sorununun çözülemeyeceği görülmektedir. 12 Eylül'den miras kalan rejim krizinin yegâne çözümü olan demokratik anayasa tartışmaları Erdoğan sonrası dönemin değil, bugünün gündemi olmalıdır. Bu tartışmaları Erdoğan sonrasına ötelemek; Erdoğan sorununun özünü doğru kavrayamamak, dolayısıyla bu sorunun çözümünü de doğru tespit edememek demektir. Bugün, iktidar bloğunun ve karşısındaki ittifakların siyasi pozisyonlarını değerlendirirken; devletin iktidar biçiminin, yani rejiminin krizini merkeze alan bir bakış açısı geliştirmek gerekir.

“Demokratikleşme Sorununda 1982 Anayasası: Kurucu Meclis Olmadan Yeni Anayasa Mümkün Mü?”

Musa Melih Erdoğan

İlk olarak demokratik cumhuriyet kavramı ele alındığı zaman, kabaca hem demokrasinin çoğulcu yapısını hem de cumhuriyet rejiminin getirdiği halkın çoğunluğunun iradesinin parlamentoya yansması olarak formülasyonda bulunulabilir. Bu bağlamda bir devletin başlı başına bir cumhuriyet olması, demokratik anlamda hiçbir anlam ihtiva etmemektedir (Gözler 1999). Görüldüğü üzere de gerek İran İslam Cumhuriyeti gerekirse Suriye Cumhuriyeti ve daha birçok devlet cumhuriyet olarak örgütlenmişler de burjuva demokrasisi kapsamında dahi demokratik olarak nitelendirilmemektedirler. Bu örnekte de görüldüğü üzere, sorunun temel ayağını bir cumhuriyet inşa etmek değil, onu aynı zamanda demokratik kılabilmek oluşturmaktadır.

Bu aşamada incelenmesi gereken husus, devletin nötr bir tanımdan ziyade, hakim olan sınıfın bir aygıtı olduğunu, fonksiyonunun ise bu hakim sınıfın çıkarlarını korumak ve savunmak olduğunu teşhis ettikten sonra (Lenin 2009), devletlerin hüviyetlerini belirleyen, her ne kadar ilga edilmeleri yahut kadük bırakılmaları mümkün olsa da bahse konu devletin kuruluş felsefesini içeren anayasal metinlerin demokratikliği sorunudur. Yine bu soruna bağlı olarak karşımıza çıkan bir diğer sorun da, halihazırda anti-demokratik öğeler içeren bir anayasanın tali kurucu iktidarlarla -aynı anayasa çerçevesinde seçilmiş parlamentolarla- daha demokratik hale getirilip getirilemeyeceği, daha politik bir tabirle ise anti-demokratik unsurları örgütlenmesinin ana unsuru haline getirmiş devletlerin, bu örgütlenme biçimini koruyarak içlerinden bu anti-demokratik esasları atıp atamayacaklarıdır.

Bir varsayıma göre, meğerki cumhuriyetler halkın çoğunluğunun idaresinin temsile yansmasıdır, o halde anti-demokratik unsurların varoluşu da aslında halk nezdinde bu unsurların kabul görüşünden kaynaklanmaktadır. Bu unsurlardan devleti arındırıp daha demokratik bir yapı kurmanın ön ve yeter koşulu ise bu anlayıştan yola çıkıldığında halk kitlelerine var olan anti-demokratik anlayışlarını değiştirmeleri ve demokratik karar alım süreçlerinde de desteklerini bu demokratik talepleri savunan adaylara vermelidir. Neticede halkın çoğunluğunun bu talepleri dile getirdiği koşullarda elbet parlamento da buna reaksiyon verecek ve anayasa başta olmak üzere anti-demokratik anlayışlar devletin kurumlarından ve yapılarından sökülecektir (Özbudun 2021).

Diğer bir varsayım ise, kendi harcında bulunan ve halkın bir kesimini devletin örgütlü olarak ezmesine sebebiyet veren bir yapının tahakkümü ve kanunları altında verilecek bir demokrasi mücadelesinin kitlelerin yarından bir fazlasının ikna edilip mevcut parlamentoda bir değişim yaratılması şeklinde gelişmemesi gerektiği zira devlet aygıtının bizzat kendi taşıyıcı kolonlarının yıkılmasına yönelik yapılan böylesi bir girişime karşı kendisini korumaya geçireceğini ve bir önceki varsayımın temelini oluşturan “eşit koşullarda demokratik mücadele”nin mümkün olmadığını savunmakta, tarihsel olarak da hiçbir tali kurucu iktidarın eski anayasal metni tamamen değiştiremediğini ve böylesi bir yeniliğin ancak asli kurucu iktidarla yani bir kurucu meclisle gerçekleştirilebileceğini savunur (Thornhill 2011).

12 Eylül anayasasıyla ihdas edilmiş rejimin, bugün geldiği duruma bakıldığında ise, rejimi ortaya koyanların öngördükleri kurumların ortadan kalktığı yahut etkisizleştiği, yerine ise hiçbir kurumun getirilmediği, bu bağlamda da, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi bir rejim krizi içerisinde olduğu söylenebilir. 12 Eylül'ü gerçekleştirenlerin, MGK özelinde olmak ve fakat birçok kurumda da benzeri yapılarla desteklenmek suretiyle, yaratmaya çalıştığı askeri vesayet ortadan kalkmış, tarafsız ve sorumsuz olacağı öngörülen cumhurbaşkanlığı makamı yürütmenin başı haline getirilmiştir. 2017 referandumuyla birlikte son haline kavuşan 1982 anayasası, kendi hükümleri arasında bile çelişiklere sebep olmakta, mevcut cumhurbaşkanının görev süresinin dolup dolmuyor oluşu bile anayasal bir tartışma halini almaktadır. Bu sorunun çözümü yolundaysa, burjuva muhalefet, içeriği henüz belli olmayan bir güçlendirilmiş parlamenter sistem formülü önermektedir. Bu öneriye bakıldığında, görülmektedir ki, murat edilen 12 Eylül rejiminin tekrardan ayağa kaldırılmasıdır. Ancak gerek toplumsal gerek ise de siyasi olarak 12 Eylül rejiminin sac ayağını oluşturan ordu ve bürokrasinin tekrardan aynı zihniyetle seçilmişler ve halka karşı bir denge unsuru olarak tahkim edilmesi artık olanaksızdır. Bu bağlamda da bir kapitalist restorasyonun gerçekleşebileceğini öngörmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin son kırk iki yılda yaşadığı siyasi ve sosyal gelişmeleri göz ardı etmek, bunlara rağmen halihazırda dayanağı kalmamış bir oluşumu tekrardan canlandırmaya çalışmanın beyhude bir çabası olur.

Meritokrasinin Karanlık Yüzü

Anıl Aba

Son birkaç on yıldır, tüm dünyada toplumsal ayrışmaların, ekonomik eşitsizliklerin ve siyasi kutuplaşmaların arttığı kindar bir dönem yaşıyoruz. Neoliberal kapitalizm kazananlar ile kaybedenler arasındaki makası çok fazla açtı. Sadece gelir ve servet dağılımı açısından değil zengin ile yoksulun birbirlerine olan tutumları açısından da bir dönüşüm yaşandı. Michael Sandel'in "The Tyranny of Merit" kitabında tespit ettiği üzere, "kazananlar, başarılarının kendi çabaları sonucunda geldiğine ve hünelerinin bir karşılığı olduğuna inanırken kaybedenler tek suçlunun kendileri olduğunu düşünüyorlar/düşündürülüyorlar." Sandel meritokrasi fetişinin toplumsal menfaati aşındıran bir şey olduğunu öne sürüyor. Meritokrasi; kazananlar arasında bir kibre, kaybedenler arasında ise bir aşağılanmaya sebep oluyor. "Başarılı" zenginlerin havasından geçilmezken "başarısız" yoksullar kendilerini mağlup ve yorgun hissediyor. Zenginler başarılarını anlatırken yolda onlara yardımcı olan şans faktörlerini düşünmüyor ve kendileri kadar şanslı olmayan yoksul insanları hor görüyorlar.

Neoliberalizm, eşitsizlik ve durağan ücretler getirirken liberal ideologlar işçilere "küresel ekonomide kazanmak istiyorsan, yüksek eğitim al!" tavsiyesini verdi. Ancak bu tavsiyenin kaçınılmaz bir uzantısı ise şu oluyor: "Eğer üniversiteye gitmez ve kendinizi geliştirmezseniz, başarısızlık sizin kabahatinizdir."

Şüphe yok ki herkes çok yetenekli ve çok çalışanların öne çıktığı bir toplumda yaşamak ister. Fakat bugün yükselen halk tepkisinin en güçlü kaynaklarından biri işçilerin meritokratik elitler tarafından hor görülüyor olması. Halktan yükselen bu tepki güncel siyasete de yansıyor. Meritokratik elitlerin küçümsediği gruplar, varoşlardan gelen liderleri bağırılarına basıyor. Bu da, Türkiye örneğinde gördüğümüz gibi, genelde sağ popülizm ile sonuçlanıyor.

Bu çalışmada meritokratik idealin temel prensiplerinin eleştirisi yapılacak ve Türkiye'deki sosyalist blokun kuracağı siyasi hattın bu konuda alması gereken pozisyona yönelik bir tartışma yapılacaktır.

Geleceği Kurmada Alevi Hareketinin Analizi

Sezgin Kartal

Türk-Sünni ideolojinin üzerine inşaa edilen Türkiye Cumhuriyeti devletinin zor, baskı ve asimilasyon politikalarına rağmen kuruluş felsefesine göre dönüştüremediği Aleviler, yeni dönemde nasıl rol oynayabilir?

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Alevi-Bektaşî süreklilerinin yer yer isyanlarla tarih sahnesine çıktığı, fakat daha çok kendisini gizlediği bir tarihi görüyoruz. Osmanlı'nın yıkılışından sonra Cumhuriyetin kuruluşunda ortaya çıkan Alevi-Bektaşîler, yüz yıllık cumhuriyet tarihinin ilk yetmiş/seksen yılında umduklarını bulamadı. Ayrıca maruz kaldıkları baskı, şiddet ve asimilasyon politikaları Osmanlı döneminde izledikleri 'sır' yoluna hızla geri döndüler.

Türkiye'nin 1980 öncesi politik atmosferinden etkilenen Aleviler parti, dernek vb örgütlenmelere gitmiş olsa da istenilen başarıyı yakaladıklarını söyleyemeyiz. 1993 yılında yaşanan Madımak katliamı Alevi Hareketinin doğuşuna neden olmuş, 'sır' yerini 'varım, buradayım'a bırakmıştır.

Göçün en yoğun yaşandığı 90'lar kent varoşlarında Alevilerin sol sosyalist yapılarla yeniden buluşmasına zemin sunmuştur. Bu buluşma aynı zamanda birbirini etkileme, örgütlenme olanakları yaratmıştır. Alevi dernek ve vakıfları bu dönemde artarken, kamuya ait arsaların işgalleriyle cemevleri inşaa edilmiştir. Birkaç yıl arayla gelişen katliamlar ve bir TV'de Alevilere sarf edilen sözler Alevilerin örgütlenmesini hızlandırarak Alevi Hareketi'nin doğuşuna kapı aralamıştır.

Cemevleri için işgal edilen yerler, nefret söylemlerine ve hak ihlallerine karşı görünür tepkilerin verilmesi Alevilerin ortak motivasyonlarında örgütleyici rol oynarken 2000'ler sonrası cemevlerini inşaa etme süreci de hızlanmıştır.

Cemevlerinin inşaaasının önüne geçemeyen devlet, engel bariyerlerini zayıflatmış hatta kimi Alevi örgütlenmelerine girişerek 'yönetilebilir bir Alevilik' yaratmaya soyunmuştur.

Kamusal alanda yer bulamayan Aleviler 'Eşit Yurttaşlık' talebiyle yeni bir politik hat geliştirmiş ve Alevi toplulukların en geniş halkada politikleşmesine yönelmiştir. 'Devletin Alevisi olmayacağız, cemevlerine yasal statü, diyanet kapatılsın' vb parolalar eşit yurttaşlık mücadelesini beslerken, kamusal alanda diğer toplumsal kesimler için de bütüncül bir hak talebine dönüştürülmüştür.

2015 yılı itibarıyla ülkede patlayan bombalar ve iktidarın ülkede izlediği güvenlikçi politikalar Alevi hareketinin politik hattında da önemli değişimlere neden olmuştur. 'Eşit Yurttaşlık' kapsamında kendisini sokakta ifade eden Alevi hareketi geri çekilmiş, politik hattı hızla zayıflamıştır. Tam bu noktada devlet yeni bir hamle geliştirerek Alevi kurumlarını 'razi' edecek sürecin adımını atarak, baskı ve zorla elde edemediği başarıya yaklaşmıştır.

Alevilerin resmi statüde tanınmasını gündemine almayan devletin, Alevi kurumlarının kimi ihtiyaçlarını karşılamak hatta birçok cemevinin inşaaası ve yer tahsisi konusunda cömert davrandığını görüyoruz. Dün devletin karşısında 'Eşit yurttaşlık istiyoruz, diyanet kapatılsın'

cesaretini gösteren Alevi hareketi, bugün belediyelerle ihtiyaçları doğrultusunda ilişki kuruyor. Bu elbette yeni değil fakat devletin izlediği bu yol, bugün Alevi hareketinin tamamına sirayet etmiş durumda.

Peki bu durum Alevilerin hakkı olanı almasını mı doğruyor yoksa Alevi hareketinin yerel yönetimler üzerinden devlete bağlılığını mı geliştiriyor?

Türkiye'nin içinden geçtiği çoklu kriz hızla bir yol ayrımına gidiyor. Bu yol ayrımında Alevi hareketinin rolü ne olacak? Devletin sunduğu olanaklara ve kurduğu bağımlılık ilişkisine rağmen muhalefet cephesinde konumlanabilecek mi? AKP-MHP sonrası yeni bir rejim inşa edilecekse Aleviler bunun neresinde nasıl yer alabilecek?

Şimdi Alevi hareketinin önünde 'talepsizlik, bağımlılık' tartışması geleceği kurmada belirleyici rol oynayacak.

A2 Oturumu: İlerici Politik Müzikte Eğilimler, Deneyimler

16 Eylül 2022 Cuma - 10:00

Oturum Başkanı: Ilgın Su

İstikamet ... Müzik...

Aysun Timurcan

1993 senesi de kurmuş olduğum öncelikle trio olarak oluşan dost yürek grubumuzun kuruluş sürecini ve müzik yolculuğumuzdaki süreçler kadın müzisyenler olarak İstanbul unkapını sektöründe yaşadığımız zorlukları anlatmak istiyoruz. Müzik bizim için düşünce ve yaşam biçimiz oldu her zaman. Grup müziğinde bağımsız karakterlerin öncelikle kadın müzisyen karakterlerin bizlerin... Deneyimlerini sunmayı arzu ederiz.

Geniş Bir Merdivenden Dünyaya Yürüyoruz

Barış Yıldırım ve Murat Mengirkaon

2021 sonundan itibaren kurdukları Geniş Merdiven isimli orkestrayla birlikte konserler vermeye çalışan besteciler Murat Mengirkaon ve Barış Yıldırım, konser formunun sınırlarını genişletmek üzere Mikis Theodorakis'in "halk oratoryosu" kavramı ile Bertol Brecht'in "epik diyalektik tiyatro" kavramından faydalanan "epik oratoryo" isimli bir tür geliştirdiler. Şiir, diyaloglar, epizodik sahneler ve anlatıların klasik, akustik ve bas gitarlar; vurmali çalgılar; keman; flüt; bağlama, kopuz ve buzuki gibi telli çalgılar ve çok sesli vokallerle eşlik edilen şarkıların bir arada olduğu türde seyirci hem bir konser hem bir sahne gösterisine tanıklık ediyor. Sunum sahipleri, Geniş Merdiven ve Epik Oratoryo deneyimlerini paylaşacak ve bu deneyime temel oluşturan müziğe ve sanat-siyaset ilişkisine dair kuramsal temellerini aktaracak.

Birlikte Müzik Atölyesi

Serdar Türkmen

İzmir'de Kumpanya Kültür'de başlayan Birlikte Müzik isimli atölyenin Kültür Park'ta geniş bir topluluğun yaptığı bir atölye ve oradan da bir kitaba ve serüven kültürde üniversiteli kişilerin yaptığı çalışma içerisinde de giderek bir müzik çalışma yöntemine dönüşmesinin sürecini anlatmak istiyorum.

Birlikte Müzik, müzik amatörlerinin basitten zora doğru ilerleyen bir müziksel süreç içerisinde, kolektivitelyi temel alan, aynı zamanda da muhalif müziğin içindeki şarkıları çalmak ve tartışmayı içeren bir atölye biçimidir.

B2 Oturumu: Günümüzde Medya ve Dijitalleşen Kapitalizm: Direniş ve Mücadele

16 Eylül 2022 Cuma - 10:00

Oturum Başkanı: Diyar Saraçoğlu

E-Direniş Mümkün mü?: Yeni Medya Kullanımları Ekseninde Bir Söylem Analizi

Burcu Taner

COVID-19 pandemisi, derinleşen ekonomik kriz ve yoksullaşma ve emekçi kesimlerin hak arama mücadelesi ekseninde sosyal medyanın geleneksel medya karşısındaki konumlanması büyük önem kazanmıştır. Öte yandan iletişim araştırmalarında liberal/ ana akım ekole alternatif olarak Teun van Dijk tarafından geliştirilen söylem analizi, iletişim süreçlerinin anlamlandırılması adına yeni bir pencere açmıştır. Şimdiye değin radyo, televizyon ve geleneksel gazetecilik anlayışının tahlilinde kullanılan söylem analizinin sosyal medya için kullanımı, örneklemin belirlenmesi, araştırma evreninin sınırlandırılması ve kategorilerin ayrıştırılması açısından pek çok handikap barındırır da bu bildiriye öneren yazarın nezdinde hala pek çok olanağı da bünyesinde barındırmaktadır.

Bu nedenle geleneksel medya kalıplarına göre haber, hakikat ve iktidar ilişkisinin göz önünde bulundurularak, haberi ideolojik süreçlerin yeniden inşa edilmesinde kurmaca bir metin olarak gören anlayışların odağında örnek olay/ olaylar üzerinden sosyal medyada direniş olanakları, gündem belirlenmesi, söylem oluşturulması ve alternatif tarih yazımı çalışmaları söylem analizi metodu ile incelenebilir görünmektedir. Bu taslak çalışmada öngörülen de çağın başat kitle iletişim mecralarından biri haline gelen sosyal medyada söylem analizi gerçekleştirilmektir.

Söylem analizi metodu ile sosyal medya aracılığında oluşturulan kamusal alanda hem içeriği üretenler hem de izler kitle açısından gerçekleşen değişimler de ortaya konabilecek, internet ve demokrasi üzerine öngörülerin gerçekliği tartışmaya çıkarılabilecek ve mülkiyet ilişkileri üzerinden yeni medya yeniden değerlendirilebilecektir.

Çalışma iletişim araştırmalarında eleştirel ekol tarafından oldukça kabul gören söylem analizi metodu ile sosyal medyada bir araştırma olanağını sınımanın yanı sıra yatay ve dikey tekelleşme ile biçimlenen medya sektörünü de yeni medya kavramı ile yeniden ele almayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın içeriğini belirleyen yoksulluk, işsizlik, işçi direnişleri, pandemi sonrası yaşanan sosyal eşitsizlik ve temel insan haklarının ihlali gibi konuların kitle iletişiminde yer alma biçimlerinin, söylemlerinin ve pratiklerinin değişip değişmediği konusu da yan sorunlardan birini ifade edecektir.

Çalışma son olarak da sosyal medya aktivizmi ve sokak aktivizmi arasındaki kıyaslamalara da yukarıdaki tartışmalar ekseninde yanıt aramaya çalışacaktır.

Fecri Şengür

Direnişin Metaverse'i

Türkiye’de toplumun demokratik dönüşümünün sadece geçmişteki modernist eylem ve örgütlenme biçimleri ile mümkün olabileceğine inanmak isteyen önemli bir kesim, dijital platformları ve sanal ağları, genellikle kapitalizmin toplumu uyuşturma kanalları ve/veya en hafifinden eş-dost arasında haberleşmeyi sağlayan ve dolayısıyla siyasi bir zemin olarak kullanılma imkânı zayıf alanlar gibi görme eğiliminde. Arap Baharı, İspanyol Indignados (Öfkeliler) Hareketi, Occupy the Wall Street ve Gezi eylemlerinde sosyal medyanın kullanılması “facebook - twitter devrimleri” kavramını üretti ise de, bu eylemlerin başladığı gibi herhangi bir kurumsallık (yeni bir siyasi parti, örgüt, yeni bir ideoloji vb) yaratmadan bitmesi bu inancı pekiştirmiş görünüyor. Ayrıca, devletlerin internetin ve telefonu ağlarının fişini çekmesi ya da yavaşlatması, kullanıcı hesaplarını ele geçirmesi, sosyal medya mesajları üzerinden soruşturmalar açılması ve trol saldırıları da tuzu biberi. Kapitalizmin ve kapitalist devletin, demokratiklik, tam istihdam, Keynesyen refah politikalarından vazgeçtiği ve siyasi eylemleri orantısız bir güçle bastırdığı ve muhalif her hareketi ‘terörist’ olarak yaftalama ve provoke etme eğiliminde olduğu bir dönemdeyiz. Üstelik, Enformasyon ve İletişim Teknolojileri de, çıkarlarını sekteye uğratacak herhangi bir toplumsal eylemlilik halinde kapitalist hükümetler ile işbirliği yapmaktan çekinmeyecek Google, Facebook, Apple, Foxconn gibi devasa uluslararası şirketlerin kontrolü altında.

Bu çalışmada, son dönemde eski adı Facebook olan Meta şirketinin kurucusu Mark Zuckerberg’in sunumu nedeni ile “Metaverse” diye adlandırılan tüm dünyanın paralel bir yaşama imkan veren sanal ortama aktarılması teknolojisi üzerinden devasa uluslararası şirketlerin kontrolü altındaki dijital platformlarda, kitlesel katılımlı sanal eylemlerin hayata geçirilmesi konusunda çatlaklar oluşturma olanakları, bu çatlaklardan sızacak direniş duygusunun gerçek yaşamdaki yerel / küresel demokratik eylemlere dönüşme imkanları ile bu olanak ve imkanların Türkiye’nin mevcut ekonomi-politiği / sosyo - politiği açısından ne anlama gelebileceğini tartışacağım.

Chicago Okulu Kent Çalışmaları Bağlamında Balat’ın Dönüşümünde Televizyon Dizilerinin Rolüne Yönelik Bir Analiz

Dilek Kızılırmak ve Özgür Evren Arık

İstanbul’un Fatih ilçesinin bir semti olan Balat ve yakın semtler Fener ve Cibali son 20 yılda büyük bir sosyal, ekonomik ve kültürel dönüşüm geçirmiştir. Balat başta olmak üzere bu semtler ilk olarak kentsel dönüşüm ve soylulaştırma projeleri ile dikkatleri çekmiştir. Semtlerin tarihi dokusu ve mahalle kültürünün bozulmak istenmemesinden kaynaklı kentsel dönüşüme karşı verilen mücadelelerle de gündeme gelen Balat; çok hızlı bir şekilde İstanbul’un önemli turistik destinasyonlarından biri haline gelmiştir. Fener, Cibali ve Balat’ın sadece turistik anlamda değil, gündelik yaşamdaki canlılığını kazanması incelemeye değer toplumsal bir süreçtir. Kent kuramları bağlamında, 1950’lerde aldıkları iç göçlerle “çöküntü bölgesi” olarak nitelendirilebilen bu semtlerde son yıllarda mahalleliler arasında giderek artan

bir sosyoekonomik ve sosyokültürel uçurum göze çarpmaktadır. İstanbul'un sosyoekonomik düzeyinin oldukça düşük, suç oranlarının yüksek ve çok eski ve dar yerleşim alanlarına sahip bu semtlerinin geçirdiği dönüşümde televizyon dizileri büyük bir rol oynamıştır. Ezel, Suskunlar, Şeref Meselesi, Cennet Mahallesi, Çukur, 50 m2 gibi ses getiren ve önemli bir izleyici kitlesine ulaşan diziler bu semtlere olan ilgiyi oldukça artırmıştır.

Bu diziler Fener-Balat semtlerinde yaşayan yoksul halkın yaşamı “mahalle kültürü”, “mahalle dokusu”, “mahalle sıcaklığı” gibi kavramlarla romantize edilmekte; bu kavramlarla suç kültürü harmanlanmakta ve suç kahramanlığı yüceltilmekte; semt, popüler kültürün metalaştırdığı bir “görülmesi gereken yer”e indirgenmektedir. Diğer yandan kentsel dönüşüme karşı yürütülen mücadelede önemli bir kavram olan “mahalle kültürü” soylulaştırma ve modernleştirme politikaları kapsamında erozyona uğramakta, hatta ortadan kalkmaktadır. Bu durum bir tezat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma; kenti bir laboratuvar olarak gören Chicago Okulu'nun kent çalışmaları bağlamında ve mikrososyolojik yaklaşımıyla Balat'taki hızlı sosyal, ekonomik ve kültürel dönüşümü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Kentin bir ekosistem olarak sosyal dengesini (competition), istila (invasion), yerine geçme (succession) süreçleriyle zaman içinde sağlayan bir devinim içinde olduğu tezi üzerinden hareket edilerek nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Chicago Okulu kenti bireylerin ortak deneyim kazandıkları iletişim alanı olarak ele almakta; televizyon dizileri de kitle iletişim araçlarının sunduğu en önemli ürünlerden biri olarak bireyleri zaman ve mekan bir araya getirmektedir.

Çalışmada, televizyon dizilerinin Balat özelinde bu semtlerin dönüşümünde nasıl bir rol oynadıkları araştırılmaktadır. Semtte en az 20 yıldır yaşayan veya esnafılık yapan, semtin bu hızlı dönüşüm sürecine tanık olmuş 10 kişi ile derinlemesine görüşme yapılarak bu dönüşümün dinamikleri anlaşılmaya çalışılacaktır. Çalışma, televizyon dizilerinin toplumsal yapıyı hızlı ve temelden dönüştürmede bir katalizör işlevine sahip olup olamayacağını ortaya koymasının yanı sıra, iletişim ve kent çalışmaları alanında bu konuda yapılmış saha çalışmalarının az olmasından ve bu konuyla ilgili daha önce çalışma yapılmamış olmasından dolayı literatüre katkı sağlayacaktır.

Otoriteryanizm, Medya ve Dijital Teknolojiler: Postkolonial Bir Ekonomi- Politik Yaklaşım

Yasemin Özgün

2010'lardan bu yana, medyanın ekonomi politiği üzerine yapılan çalışmaların, hem sosyal medya hem de platform teknolojileri olmak üzere yeni dijital medyayı içeren bir ortama odaklanması gerekiyor. Medya, her geçen gün, ulusal ve ulusötesi holdinglerin kâr etme zorunluluklarına giderek daha fazla entegre oluyor ve bir kamu hizmeti etiğinden ziyade ticari baskılar tarafından yönlendiriliyor. Bugünün medyasını anlamak için kullandığımız yeni terimlerin--- yakınsama, küresel rekabet gücü, kuralsızlaştırma vb- ardındaki gerçeklik çok az kişinin giderek daha fazla medya kuruluşunu kontrol ettiği bir medya sistemi. Ayrıca, günümüzün giderek artan sayıda otoriter sağ popülist hükümetleri siyasi güçlerini pekiştirmek için medyayı daha fazla kontrol etme ihtiyacı hissediyor.

Dijital platformlar, bu platform teknolojilerinin geliştiricileri ve sahipleri için sermaye kazancı elde etmede en yeni araçlardan bazılarıdır. Dijital platform endüstrileri ulus-ötesi bir boyut kazanırken çoğunlukla Batı ülkelerinde bulunan platform sahipleri ile Batı dışı ülkelerde bulunan platform kullanıcıları arasındaki güç ilişkilerini dijital platformlar

tarafından yönlendirilen modern kapitalizmin doğasını belirlemeye ihtiyaç var. Bu yazıda bölgelerarası medya rejimlerini tek başına Avrupa ve Amerika mülkiyet kavramları açısından incelemenin yeterli olmayacağından yola çıkarak, ulus-ötesi medya sistemlerinin ve iç içe geçmiş bölge- ötesi medya pratiklerinin analizine başka terminolojik geleneklerin ve mülkiyet rejimlerinin eklenmesi gerektiğini savunan post-kolonyal teorileri ele alacağım

A3 Oturumu: İstanbul Sözleşmesinin İptali Sonrası Mücadele Alanları ve Politika Önerileri

16 Eylül 2022 Cuma – 13:30

Oturum Başkanı: Eser Köker

İstanbul Sözleşmesi'nin Feshine Doğru Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesi
Nur Betül Çelik

**Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararına Karşı Toplumsal Cinsiyet
Temelli İnsan Hakları Mücadelesini Güçlendirmek**
Ülkü Doğanay

**Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Şeytanlaştırılması: İstanbul Sözleşmesine Karşı
Medyada Nefret Söylemi**
Hatice Çoban Keneş

İstanbul Sözleşmesinden Çekilme Kararı Sonrası Ev İçi Şiddetle Mücadele
Burcu Narin

Otoriter Cinsiyet Rejimlerine Karşı Direniş: İstanbul Sözleşmesi
Elif Bozkurt

ADA (Ankara Dayanışma Akademisi) ve Birarada tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen Dayanışma Akademileri Ağı Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirme Projesi kapsamında kurulan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı, İstanbul Sözleşmesi'nin tartışmaya açıldığı 2020 yılının yaz aylarından itibaren İstanbul Sözleşmesi'ni savunmak için neler yapılabileceği üzerine düşünen bir çalışma grubu oluşturdu.

Bu grupta bir araya gelen 30 akademisyen ve aktivist İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme tartışmalarının ve nihayetinde çekilme kararının sonuçlarının tartışıldığı ve bu kararlar mücadele stratejilerinin konuşulduğu 6 atölye gerçekleştirdi. Bu atölyelerin açılış konuşmalarının yer aldığı 6 video ve atölye sonuçlarını içeren 6 tematik rapor hazırladı. Ayrıca bütün çalışmaların sonuçlarını derleyen ve İstanbul Sözleşmesi karşıtlığını ayrıntılı olarak irdeleyen, mücadele stratejileri öneren iki final raporu hazırlandı ve bunların tümü AĞ-DA'nın web sitesinde yayınlandı.

Bu oturum AĞ-DA'nın İstanbul Sözleşmesi üzerine çalışmalarının bir bölümünü akademik kamuoyu ile paylaşmak amacını taşıyor.

İlk bildiri AĞ-DA'nın yürüttüğü OHAL Sonrasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesi araştırmasının sonuçlarına odaklanıyor ve İstanbul Sözleşmesinin feshine giden süreçte toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini ele alıyor.

İkinci bildiri İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını insan hakları perspektifinden ele alıyor ve “Neden İstanbul Sözleşmesini savunmak insan hakları mücadelesinin bir parçasıdır” sorusu üzerinde duruyor.

Üçüncü bildiri, İstanbul Sözleşmesi'nin kaldırılmasını hazırlayan bağlam ve Sözleşme'nin kaldırılması kararını izleyen süre içerisinde medya aracılığıyla yaygınlaştırılan söylemi, haberler ve köşe yazıları üzerinden analiz ediyor.

Dördüncü bildiri, sözleşme karşıtı söylemlerin yükseldiği dönemden bugüne iktidar temsilcilerinin kadınların ve LGBTİQ+ hareketlerinin ev içi şiddetle mücadeledeki kazanımlarını tersine çevirmeyi amaçlayan, bu alanda sorumluluktan uzak durmanın yanı sıra ayrımcılık ve nefrete dayalı şiddeti teşvik eden söylemleri irdeleyerek ittifaklar ve alternatif stratejiler oluşturmanın yolları üzerine düşünüyor.

Beşinci bildiri, toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı hareketin uluslararası boyutlarını ele alıyor ve sözleşme karşıtlığı ile mücadele ulusal ve uluslararası dayanışma ve direniş ağlarının stratejileri üzerinde duruyor.

A4 Oturumu: Türkiye'nin Birikmiş Krizi

16 Eylül 2022 Cuma – 16:30

Oturum Başkanı: Benan Eres

Kriz Türkiye'sinde Sermaye Birikim Aygıtı Olarak Enflasyon

Cihan Cinemre

Türkiye ekonomisinin günümüz krizi küçük burjuvazinin proleterleşmesi ve işçi sınıfının ücretlerinin daha da baskı altına alınması için politikaların daha serbestçe gerçekleştirilmesi için bir alan oluşturur. Özgürlük ve zorunluluk birliği diyalektiğin temel bir kanunudur, özgürlük ancak zorunluluk içerisinde gerçekleşebilir, gelişebilir ve aktüelleşebilir. Şu anda herhangi bir politika ancak Türkiye'nin içerisinde bulunduğu kriz olarak zorunluluk dolayısıyla ifade bulabilir. Türkiye'de devletin ve onun temsil ettiği kapitalist sınıf fraksiyonlarının politik egemenlikleri de bir zorunluluk içerisinde biçimlenmektedir ve bu egemenlik krizin belirlediği zorunluluk içerisinde kendisi için yeni hedefler belirleme olanağı bulunmaktadır. Bu hedefleri bir bütünlük nosyonu içerisinde, Marx'ın ilksel birikim kavramı dolayısıyla ele almak yerindedir—zor yoluyla birikim. Marx, zorun başlı başına iktisadi bir güç olduğunu söyler (2011: 719) ve günümüz kriz Türkiye'sinde sermayenin belirli fraksiyonları kontrol ettikleri sermayeyi genişletmek adına devletin zor tekeli kullanarak kendileri için bir alan yaratmış bulunmaktadırlar. Türkiye'de ilk birikim sürecinin temel öğelerini ayırt etmek mümkündür: Kamu özel işbirlikleri, özelleştirmeler, Türkiye Varlık Fonu, ihalelerin kamu denetiminden kaçırılması, ağır dolaylı vergiler, hanehalkının ve genel olarak kamunun borçlandırılması politikası (Türkiye'de kamu net borç stokunun GSYİH'ya oranı 2015'in son çeyreğinde yüzde 6,7 iken, 2021'in son çeyreğinde bu oran yüzde 20,5'e yükselmiştir) (T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2022), vergi iadeleri, parasal genişleme ve enflasyon. Devletin ekonomiyle ilgili düzenlemeleri ve müdahaleleri elbette bir bütün olarak incelenmelidir ve o nedenle para politikası ve maliye politikası ancak soyutlama düzeyinde ayrılabilir. Onlar somut olarak, devlet siyaseti içinde, ilişkisel olarak bir sınıf ya da sınıf fraksiyonunun politikasının özelleşmiş araçlarıdır. Ama bu çalışmada belirli olarak Türkiye'de enflasyonun belirli bir sınıf egemenliğinin hem nedeni hem sonucu olarak varlığı tartışılacaktır. Aynı zamanda, enflasyon dolayısıyla özne ile nesnenin birliğini görmüş oluruz, Türkiye'de enflasyon mülksüzleştirilmenin hem nedeni hem sonucu olarak görünmektedir. Enflasyonun sınıf mücadelesi içerisinde etkin olan politikanın sonucu olarak anlaşılması gerekir; o öznel bir faaliyet dolayısıyla meydana gelir ama aynı zamanda Türkiye'deki üretim ilişkilerinin nesnelliği dolayısıyla gerçekleşir. Enflasyonun öznel yönünü kavramak için Richard Löwenthal'in sübvansiyoncu devlet kavramı (1983: 325-340) elverişlidir. Erdoğan devletinin sınıf karakterini ifade eden öğelerden biri, piyasanın kör güçlerinin belirleyiciliğinde ayakta kalamayacak olan bireysel sermayelerin ve maaşlı çalışanların kamunun bütçesi dolayısıyla desteklenmeleridir. Dolayısıyla Erdoğan devletinin özneliği kendisini deflasyonun engellenmesi olarak da gösterir, enflasyonist baskı süreklileştirilmiştir. Bu sübvansiyonun bir yönü günümüzde kendisini yüksek negatif gerçek faiz olarak gösterir, böylece krediye erişim sağlayabilenler ayakta kalmak için geniş olanaklara sahip olurlar bunun da bedelini geniş halk kesimleri yüksek enflasyon olarak öder. Kredi politikasının bir başka yönü resmi enflasyon oranının yüzde 60'ın üzerinde olduğu bir ülkede konut kredisi nominal faiz oranını yüzde 18 düzeyinde (TCMB, 2022a) tutmaktır. Böylece müteahhitlerin

aşırı ürettikleri konutların değersizleşmemesinin bedeli kendisini özellikle büyük kentlerde artan konut fiyatları ve kiralari olarak göstermektedir. Yüksek enflasyonun bilinçli bir devlet politikası olduğunun başka göstergeleri para arzındaki ve kredilerdeki büyümedir. Şubat 2022'de M1 para arzı yıllık yüzde 77,1 büyümüştür ve finansal olmayan kuruluşlara verilen krediler Şubat 2022'de bir önceki yıla göre %48,5 artmıştır (TCMB, 2022b). Ucuz kredilerle belirli sermaye fraksiyonlarının desteklenmesinin son örneği "makro ihtiyati politika setinin güçlendirilmesi" gerekçesiyle 150 milyar TL'lik bir kredinin TCMB tarafından ihracatçılara ve turizmcilere aktarılacak üzere serbest bırakılmasıdır. Bu kredinin yıllık yüzde 9 faiz oranıyla 2 yılı ödemesiz ve 3 ila 10 yıllık vade ile kullanılması öngörülmektedir (Bloomberght, 2022).

Enflasyon bundan başka tekellerin egemenliği dolayısıyla meydana gelir. Erdoğan ve AKP'nin iktidarı süresince başta müteahhitlik, perakende, toptancılık, aracılık, enerji üretimi ve dağıtımı, telekomünikasyon, ulaştırma vb. alanlarda büyük tekeller meydana getirilmiştir. Bugün yüksek enflasyonun temel nedenlerin biri de tekellerin fiyat sabitleme yetenekleridir. Aslında burada kendisini besleyen bir döngü ortaya çıkar. Tekeller enflasyonist baskı yaratır ve enflasyon hem gelirin sabit gelirlilerden gelirini belirleyenlere doğru yeniden bölüştürülmesi demek olduğu için hem de yeni yatırımları engellediği için tekelleri güçlendirir. Tam olarak bu nedenle Türkiye'de krizin stagflasyon olarak gerçekleşmesi tesadüfi ya da olumsal değildir; stagflasyon, krizin sınıf karakterine işaret eder ve krizin tüm sınıfları ya da sınıf fraksiyonlarını türdeş biçimde etkilemediğini gösterir. Stagflasyon, yani eşanlı yüksek enflasyon ile düşük büyüme ve duraksayan yatırımlar belirli bir sınıf egemenliğine işaret eder ve o sınıf egemenliğinin Erdoğan devletinde cismanileşmesinin bir sonucudur. O hâlde enflasyonun da bir ögesi olduğu bu mülksüzleştirme dalgası Erdoğan devletinin sınıfsal karakterini Türkiye'deki üretim ilişkileri dolayısıyla ifade eder ve bu karakter de Türkiye'de sermayenin genişletilmiş yeniden üretiminin belirli bir tarzda oluşumuna işaret eder. Türkiye'nin krizinin doğru bir kavrayışı ancak sınıf mücadelesi nosyonuyla elde edilebilir. Bu kavrayış bize günümüz Türkiye'sinde büyük sermayeyle iç içe geçmiş devleti, onun gücünü, sıkı bir iktidar bloku olarak varlığını ve direngenliğini gösterir. Siyasal iktidarın böyle bir kavrayışının çok büyük pratik önemi vardır: Büyük sermayeyle bu denli iç içe geçmiş ve devletin sorumluluğuna sahip olanların da kendilerini büyük sermaye fraksiyonunun mensupları olarak oluşturdukları Türkiye'de devrimcilerin karşısında büyük, sıkı ve merkezileşmiş bir güç bulunduğunun bilincine varılmasını mümkün kılar. Bu güce karşı verilecek herhangi mücadele zorlu olacaktır ve mücadeleyi verenlerin büyük fedakârlıklarda bulunmasını gerektirecektir.

Türkiye Kapitalizmi ve Yağmacı Neoliberalizmin Sınırları: 2023 Sonrası Üzerine Bir Değerlendirme

Gürsan Şenalp

Bu bildiri Türkiye'de devlet-toplum kompleksinin özellikle son 20 yılda ulusötesi bir dönüşüm yaşadığı ve bu olgunun sermayenin ulusötesileşmesi süreçlerinden ayrı ele alınamayacağı noktasından hareket edeceğim. Türkiye'de devlet ve toplum ilişkilerinin genel çerçevesinin, sermayenin bu süreçte baskın bir karakter kazanan ulusötesi fraksiyonunun iktisadi, politik ve kültürel çıkarlarının ifadesi olan ve yeni-Gramşiyen UPE yazımından (Amsterdam Okulu'ndan) ödünç alacağım "kapsamlı kontrol kavramları" (comprehensive

concepts of control) etrafında biçimlendiğini göstermeyi amaçlıyorum. “Yağmacı neoliberalizm” kavramını bu bağlamda 1990’lı yıllar ve 2000’li yılların Türkiye siyasal iktisadındaki değişimleri anlatmak ve yakın geleceğe dair çıkarımlar yapmak noktasında kullanmaya çalışacağım.

70 Sente Muhtaçlık: Türkiye’de Kapitalizmin Bitmeyen Sancısı

Gizem Şimşek

Türkiye’de sermaye birikim sürecinin farklı tarihsel aşamalarında tekrarlayan krizlerden biri olan 1979 krizi, dönemin siyasi aktörlerinden Süleyman Demirel tarafından döviz darboğazı ortamının ulaştığı boyutları açıklamak adına “70 sente muhtaç olma” deyimile özetlenmiştir. Türkiye’deki geç kapitalistleşme deneyiminin özgül koşullarına ilişkin bir kesit olan ve içe yönelik birikim sürecini sona erdiren 1979 krizi deneyimi, “70 sente muhtaçlık” söylemi üzerinden Türkiye’nin sermaye birikiminin dünya kapitalizmiyle bağlantılarını açığa çıkaran önemli bir tarihsel aşamaya karşılık gelmektedir.

Bu yönüyle 1979 krizi, geç kapitalistleşen bir ülke olarak Türkiye’de hem ulusal hem de uluslararası ölçekte inşa edilen kapitalist ilişkileri çözümleyen önemli bir hareket noktası sağlamaktadır. Bu yüzden de 1979 krizinden başlayarak söz konusu kapitalist ilişkilerin öncesinde ulusal ölçekte inşa edilmeye başladığı ve sonrasında da uluslararası ölçekte hareket kabiliyeti kazandığı dönemi anlamak açısından döviz biçiminde sermaye önemli bir kavramsal araçtır. Dolayısıyla son dönemlerde finansal bağımlılık olarak ifade edilen ancak özünde Marksist bir kavramsal çerçeveden hareketle döviz biçiminde sermaye ihtiyacı olan kavram; sermaye birikimi, kapitalizm, devlet ve sınıflar arasındaki içsel bağlantıları kurmaya olanak tanır.

Bu çerçeveden hareketle çalışmanın amacı, geç kapitalistleşme sürecinde Türkiye’nin tarihsel olarak bitmeyen sancısı olan ve sermaye birikiminin farklılaşan evrelerinde farklı biçimlerde açığa çıkan “70 sente muhtaçlık” durumunu döviz biçiminde sermaye ihtiyacı kavramından hareketle analiz etmektir.

B3 Oturumu: Günümüzde Kadın Emeği: Kriz ve Pandemi

16 Eylül 2022 Cuma - 16:30

Oturum Başkanı: Melda Yaman

(Aysel Tuğluk İçin)

Türkiye’de Sermaye Birikiminin Cinsiyet Rejimi: Kadın İstihdamının Düşüklüğüne Rejim Üzerinden Bakış

Gülnur Elçik

Türkiye’nin geçirdiği dramatik ekonomik, sosyal ve politik değişikliklere rağmen kadın istihdamının onyıllardır yerinde sayıyor olması, akademik ve popüler çalışmalar açısından dikkat çeken bir sorun olmaya devam ediyor. Son yirmi yılda kadınların işgücüne katılımında kaydedilen yüzde 5’lik artış da, pandemi döneminde kaybedilmiş görünüyor. Kadın istihdamı yüzde 25-30 arasında seyrediyor. Buna bağlı olarak, kadınların yüzde 70’inden fazlası, kocaları ya da babaları aracılığıyla sosyal güvenlik hizmetlerine erişebiliyor. Kadınların 1 yıl içinde edinilen mülklerin ancak yüzde 30’una sahip olduğu kaydediliyor. Bu politikaların yansıması olarak, the Global Gender Gap Raporu’nda kadınların ekonomik katılımı açısından Türkiye, ancak 153 ülke arasında 135. sırada yer alıyor.

2000’lerde kapitalizmin birikim krizine karşı bir çözüm olarak ortaya çıkan neoliberalizm ve neoconservatizm ittifakı, post-faşizme özgü bir cinsiyet rejimi olarak post-patriyarkayı şekillendirdi; ailecilik ve geri-evkadınlaştırma, aile reisi konsepti, ‘yeni’ cinsiyet stratejileri olarak devreye sokuldu. Çalışmamda Ak Parti’nin iktidara geldiği ilk günden itibaren otoriter ve neoliberal politikalarını ara vermeksizin sürdürdüğü iki alan olarak cinsiyet ve emek rejimlerine odaklanarak, post-patriyarkal rejimin ana değişkenlerine, kadınların çalışmasını marjinalleştiren siyasi söylemlere ve bunların genel olarak birikim rejimi açısından ne anlama geldiğine bakacağım. Son olarak 44 kadınlı yaptığım alan çalışmasından hareketle, kadınların ücretli çalışma, evkadınlığı (evyapıcılık), ekonomik güçlenme üzerindeki algılarını, kadınlar açısından ücretli çalışma, muhafazakarlık ve sınıf algısı arasındaki ilişkiyi ve tüm bunların siyasi ve ekonomik rejimle ilişkilendirilme bağlantılarını ele alacağım.

COVID-19 Pandemisiyle Birlikte Kadın Sağlık Emekçilerine Yönelik Hükümetlerin Stratejileri

Özlem Özkan

Hemen hemen tüm kapitalist ülkelerde Haziran 2021 tarihinden itibaren COVID-19 pandemisinin artık tehdit olmadığı gerekçesiyle, ne yazık ki sınırlı ölçüde sürdürülen halk sağlığı önlemlerinden vazgeçildi. Ülkemizde ise bunlara ek olarak, Nisan 2022’de maske kullanma zorunluluğu neredeyse her yerde kaldırıldı. COVID-19 hastalık ve ölüm verileri bu

önlemlerin kaldırılmasının yanlış olduğunu teyit etmesine karşın, sermaye sınıfının kârı pahasına herkesin yaşamı hiçe sayılmaktadır. Geline nokta, kapitalizmin neoliberal ekonomi politikalarının sonucu olarak, bu salgında da önlem almak bireylere terk edilmiş durumda.

Kadın sağlık emekçileri (KSE) COVID-19 pandemisinden günümüze özel bir öneme sahiptir. Dünyada ülkelere ve sağlık emekçilerinin mesleklerine göre değişmekle birlikte, yaklaşık %70'ini oluşturan KSE, kapitalist sistemin esnek üretim stratejileri, eş zamanlı sağlık reformları ve tarihler boyunca devam eden ataerki ve muhafazakârlık politikalarının tarihsel mirasının sonucu olarak bu pandemide daha fazla eşitsizliğe ve ayrımcılığa maruz kalmıştır. Örneğin, erkeklere göre COVID-19'a daha fazla maruz kalmış, kişisel koruyucu ekipmana, meslek içi eğitime, sağlık hizmetine daha az ulaşmış, daha az ücret almıştır. Bir yandan pandemi süresince meta üretiminin doğrudan ya da dolaylı gerçekleştiği emek sürecinde, izin kullanmaksızın hızlı, ağır, yoğun, hızlı tempoyla çalışma gibi sömürü koşullarında yer almıştır. Öte yandan, hane içinde toplumsal yeniden üretimin üç alanından ikisi olan emek gücünün yeniden üretimiyle tedarik ve bakım yükü de hiç olmadığı kadar artmıştır. Bu durum, "orantısız çifte yükle" ya da "dördüncü vardiya" olarak da nitelendirilmiştir. Çünkü, özellikle salgının ilk zamanlarında SARS-CoV-2'nin eşyalarla bulaştığı algısıyla, evde artan temizlik işleri de büyük oranda kadınlar tarafından yerine getirildi. Pandemiye bağlı sokağa çıkma yasakları, hareket kısıtlılıkları nedeniyle, geçici ve kalıcı işsizler, öğrenciler evdeydi, çalışanlar ise büyük oranda evde uzaktan/dijital çalıştı. Eğitimlerine evde uzaktan/dijital devam eden çocukların ders çalıştırılması ve eğitimine destek verilmesi sorumluluğu da kadınlara aittir. Pandemide rutin sağlık hizmetlerinin yükünü azaltmak için sağlık hizmetlerinin ertelenmesiyle kronik hastalığı olanların ve diğer hastaların sağlık gereksinimleri yine evde kadınlar tarafından karşılandı. COVID-19'luların yaklaşık %70'inden fazlasının bakımı, tedavisi, izlemi eve transfer edildiğinden, bu sağlık hizmetleri de kadınlar tarafından yapılmaktadır.

Özellikle DSÖ ve ILO gibi kurumların yayınlarında sağlık alanında toplumsal cinsiyet merceğinden bağımsız ya da onu dikkate almayan politikalar oluşturulduğunda, doğası gereği KSE'nin ihtiyaçlarını ihmal edileceğinin ve maruz kaldıkları eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları görmemizi engelleyeceğinin altı çizilmektedir. Pandemi süresince COVID-19'un KSE üzerine etkileri ve sonuçları bilimsel olarak ortaya konmuş, maruz kaldıkları eşitsizlikler ve ayrımcılıklar toplumun geniş kesimleri tarafından açık olarak görülmüştür. Bunların yanında, bazı ülkelerde genelde sağlık emekçileri, özelde KSE, pandemideki ağır çalışma koşullarını, ücretlerinin yetersiz olduğunu ve nitelik ve nicelik olarak kişisel koruyucu ekipman taleplerini iş bırakarak, grevler yaparak ve protesto ederek kitlesel olarak göstermiştir. Bu sunumda, böylesi koşullarda KSE'ye yönelik hükümetlerin stratejilerinin neler olduğu, DSÖ ve ILO gibi kurumların pratikte nasıl bir yol izlediği incelenecektir. Bunun için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: 1) Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Avrupa Bölgesi, Avrupa Komisyonu'nun kurduğu ve pandemi süresinde ülkelerin bildirimde bulunduğu HSRM (The COVID-19 Health Systems Response Monitor)²; 2) DSÖ 75. Asemblisi'ndeki sağlık emek gücüyle doğrudan ilgili üç rapor⁶⁻⁸; 3) DSÖ ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 54 ülkenin verilerine dayalı olarak hazırlayıp, 2022 yılında yayımladığı⁵ sağlık alanında şimdiye kadar cinsiyete dayalı eşitsizlikleri ortaya koyan ilk küresel rapordur.

Kaynakça

1. Buchan J, Williams GA, Zapata T. (2021) Governing health workforce responses during COVID-19. *Eurohealth*, 27(1):41-48
2. HSRM (2022) COVID-19 Health system response monitor-HSRM. Country update. Workforce. Erişim adresi: <https://eurohealthobservatory.who.int/monitors/hsrcm/all-updates>.
3. Özkan, Ö. (2021) COVID-19 pandemisinde hükümetlerin sağlık emekçilerine yönelik stratejileri. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 73-74:41-57.

4. Regenold N, Vindrola-Padros C. (2021) Gender matters: A gender analysis of healthcare workers' experiences during the first COVID-19 pandemic peak in England. *Social Sciences*, 10(2):43.
 5. WHO, ILO (2022) The gender pay gap in the health and care sector: A global analysis in the time of COVID-19. Erişim adresi: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240052895>
 6. WHO. (2022) Working for health 2022-2030 action plan. Erişim adresi: https://www.who.int/publications/m/item/w4h-action-plan-2022_2030
 7. WHO. (2022) Global health and care worker compact. Erişim adresi: <https://www.who.int/publications/m/item/carecompact>
 8. WHO. (2022) Global strategy on human resources for health: Workforce 2030 implementation progress. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/250368/9789241511131-eng.pdf>
 9. Williams GA, Scarpetti G, Langins M, Callies I, Fourcade A, van Ginneken E, Maier CB. (2022) Human Resources for health during COVID-19: Supporting and protecting health workers. *Eurohealth* 28(1):24-28.
 10. Winkelmann J, Webb E, Williams GA, Hernández-Quevedo C, Maier CB, Panteli D. (2022) European countries' responses in ensuring sufficient physical infrastructure and workforce capacity during the first COVID-19 wave' *Health policy* 126 : 362–372 .
 11. Yaman M. (2020) Toplumsal Yeniden Üretim Birleşik Bir “Feminist” Teori? *Praksis*, 53:9-37.
-

A5 Oturumu: Türkiye’de Seçimler: Sosyalist Seçenekler ve Mücadele

17 Eylül 2022 Cumartesi – 10:00

Oturum Başkanı: Mehmet Türkay

Direnış ve Birleşik Emek Cephesi Kaldıraç Hareketi

"Sınıf savaşımının bugünkü evresinde, duruma kısaca bakmak faydalı olacaktır kanısındayım.

Birinci nokta Saray Rejimi’nin niteliği meselesidir. Biz Saray Rejimi’ni, tekelci polis devletinin, olağanüstü koşullardaki örgütlenmiş hâli olarak ele alıyoruz. Suriye savaşının sonrasında daha da canlı hâle gelen emperyalistler arasındaki paylaşım savaşımı ve buna bağlı olarak, TC’nin ABD ve AB arasında “ortaklaşa sömürge” olma hâlinin geleceği meselesi, Kürt devrimine karşı savaş ve bu savaşın bölgeyi kapsaması ve içeride Gezi Direnişisi’nin patlak vermesi sonrasında, devlet, Saray Rejimi şeklinde örgütlenmeye başlamıştır.

İkinci nokta, bugün bir “iç savaş” yaşanmaktadır.

Üçüncü nokta, egemen güçlerin siyasal krize çözüm olarak öne sürdükleri ikili yaklaşımdır.

Bir yandan güçlendirilmiş Saray Rejimi ile diğer yandan güçlendirilmiş parlamenter sistem ile krizi aşma alternatifleri tartışılmaktadır. Bu hem TC devletinin “efendileri” olan ABD ve AB arasında bir yol tartışmasıdır hem de tekelci sermayenin, devletin, kendi iç tartışmasıdır. Bu iki alternatif, her ne kadar birbirinden ayrı güçler tarafından dillendiriliyor olsa da, aslında “devleti kurtarma” ya da restorasyon amacına dönük çözümün iki yüzüdür. Egemenler, eğer bugün, içinden geçilen günlerde ve ortamda, sadece güçlendirilmiş Saray Rejimi’ni tartışsalar, bu onların gücünü çok zayıf hâle getirecekti. Çünkü bu çözümü desteklemeleri demek, burjuva muhalefetin de toplumsal zeminini kaybetmesi demektir. Kaldı ki, efendilerin, ABD ve AB’nin farklılaşan çıkarları, buna izin vermemektedir.

İşte bu aşamada, biz, devrimci sosyalistler, işçi sınıfının gerçek alternatifini ortaya koymakla yükümlüüz. Birleşik Emek Cephesi’ni hızla gündemleştiren, bir yandan direnişler iken, diğer yandan da bu nesnelliktir.

İşçi sınıfının iktidarı almasını zayıf bir olasılık olarak görenler, bu alternatife yanaşmamaktadır. Onlara göre, “güçlendirilmiş parlamenter sistem” tarafında olmak, onu soldan etkilemek daha yerinde ve gerçekçi bir tutumdur.

Bizim katılmadığımız şey de tam budur.

Devletler, egemenler, “reform”lara, ancak gelişmekte olan devrimi durdurmak için başvururlar. Yoksa onların parlamenter sisteme dönme isteklerini, onların kuyruğuna takılarak etkilemek, böylece reformlar elde etmek mümkün değildir.

Gelişmeler, gözlerimizi daha çok ama daha çok, direniş cephesine çevirmemiz gerektiğini göstermektedir.

İşçi sınıfının devrimci alternatifi, bugün, yaşanan siyasal kriz içinde, ortaya konmak zorundadır. Bu, Birleşik Emek Cephesi’ni daha da yakıcı kılmaktadır.

Avukatların, hekimlerin, sağlık emekçilerinin, fabrikalardaki işçilerin, belediye işçilerinin, kadınların, atık toplayıcısı emekçilerin, öğrencilerin, eğitim emekçilerinin, çevre örgütlenmelerinin, farklı duyarlılıktaki tüm toplumsal muhalefetin, burjuvazinin ortaya koyduğu alternatiflere mahkûm olmadığı açıktır. Birleşik Emek Cephesi, tüm emekçilerin kendi örgütlenmelerine, kendi güçlerine dayanan çözümlerinin gündeme taşınmasıdır.

İşçi sınıfı, bir sınıf olarak sahneye çıkmalıdır. Biz de varız demenin, siyasal iktidara alternatif olduğunu ortaya koymanın, kırıntılarını değil dünyayı istemenin yolu buradan geçmektedir."

2023'e Giderken Devrimci Seçenek Arayışı

Mert Büyükkarabacak

Siyasal İslam'ın neoliberalizme hegemonya kazandırmaya dönük popülist siyasetinin en önemli dinamiği, sınıflar arası toplumsal gerilimleri sınıf içi gerilimlerle ikame edebilme yeteneğidir. Neoliberalizmin klasik döneminde sınıfın güvencesizleştirilmesi ve prekaryalaşma artık nüfus haline getirilen alt sınıflarla neoliberal programları savunan ve uygulayan egemen sınıf partileri arasında bir kopuşmaya yol açtı. Bu kopuşmanın telafisi için öne sürülen yönetilebilir yoksulluk programları da siyasi istikrarın temini açısından yeterli olmadı. Bu noktada söz konusu alt sınıfların desteğini alarak egemen sınıfın geleneksel partileri karşısında güç kazanan popülist partiler neoliberalizmin verili koşulları altında sermaye birikim süreçlerinde kayda değer dönüşümler gerçekleştirilmemiş olsalar da bu kesimlere belli oranda kaynak aktarmayı başardılar. Bu aktarımın maliyetinin üst sınıflardan ziyade orta sınıflara aktarılmasıysa hem alt sınıflardaki gelir ve statü yükselmesi duygusunu güçlendirdi hem de orta sınıfların politikleşmesini hızlandırdı. Türkiye özgülünde orta sınıfların yoksullaşması ve Siyasal İslam'ın yaşam tarzına müdahale eden uygulamalarının yoğunlaşmaya başlaması güçlü bir radikalleşme doğurdu ve bu ruh hali Gezi Direnişi'nde zirvesine ulaştı. Buradaki orta sınıf kavramı aslında büyük oranda kentli, eğitilmiş, beyaz yakalı çalışan işçilerden oluşan bir kategori olarak kullanılmaktadır. Bunların orta sınıf olarak tanımlanması kendilerini proletaryadan ve prekaryadan ayırmalarını sağlayacak kimi statüleri istikrarlı bir biçimde sürdürebilme kapasitelerinden kaynaklanır ve bunu sürdürebilme gücü sağlayan temel kaynak da büyük oranda sahip olunan sermayeden ziyade eğitim, dolayısıyla da meslektir. AKP döneminde meslek sahibi, eğitilmiş orta sınıflarla prekarya arasındaki fark giderek kapandı. Üst sınıfların bu iki kesim aleyhine de aşırı gelir ve servet edinimi hızlanarak devam etse de orta sınıf ve prekarya-proletarya arasındaki gerilimin yönetilmesi AKP'ye prekarya-proletarya bloğu üzerindeki hegemonyasını, son yaşanan kur şokları ve enflasyon patlamasına kadar sürdürebilmesini mümkün kıldı.

Popülizmler 2008 krizi ve onu takip eden meydan hareketleri sonrasında sınıflar arası gerilimleri kültürelleştirilmiş sınıf içi çatışmalarla ikame edebilmeyi başarabildiği için finans

kapital hegemonyasının sarsıldığı dönemlerde kullanışlı birer seçenek olabilmeyi başardılar. Farklı ülkelerdeki popülizmlerin ideolojik muhtevaları da politik çerçeveyi statü kaybı hisseden orta sınıfların veya bir önceki döneme göre geliştirdiklerini düşündükleri statülerini kaybetmek istemeyen prekaryanın mı gözünden değerlendirdiklerine bağlı olarak çeşitlilik kazandı. Orta sınıflar ve prekarya-proletarya arasında yaşanan bu saflaşma büyük oranda egemen sınıf fraksiyonları içinde yaşanan güç kaymalarıyla da paralel biçimde gelişti. Dolayısıyla egemen sınıfların çeşitli fraksiyonlarıyla alt sınıfların kimi kesimleri arasında yaşanan çaprazlamalarla görece bir istikrar kazanan tarihsel blok nüveleri ortaya çıktı. Alt sınıfların birbirleri arasındaki gerilimleri çözemeyip, sınıfın barındırdığı çokluğu eş zamanlı bir biçimde kucaklayabilen bağımsız sınıf örgütleri güç kazanamadığı için de yaşanan tüm krizlere rağmen köklü bir sosyalist inşa süreci de ortaya çıkamadı.

Lenin'in stratejik aklının temeli, liberal burjuvaziden ayrışma ve işçi sınıfı ile köylülüğün devrimci tarihsel bloğunun inşası amacına dönük olarak çalışıyordu. Bolşevik-Menşevik ayrışmasının örgütsel ilkeler ötesinde yatan gerçek zeminini de burada görmek de fayda vardır. Menşevizm Çarlık rejiminin despotizmine karşı liberal burjuvazinin partisi Kadetlerle ittifakı esas alırken Bolşevizm esas olarak stratejik yaklaşımın mutlak biçimde karşısında konumlanarak ezilenlerin bağımsız politik zemininin oluşumu için çaba harcadı ve bu sınır çizgisini de sürekli bir biçimde korudu. Türkiye'nin bugün içinden geçtiği derin ve çok boyutlu organik krizde benzer biçimde sınıfın farklı öbeklerinin egemen sınıf fraksiyonlarından koparılması ve bağımsız bir kurucu perspektif eşliğinde kendisini bir taraf olarak inşa edebilmesi temel görev olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyalistlerin var olan çoklu yapısının bu görevin başarılması açısından önemli bir engel oluşturuyor olması da ittifak politikalarını stratejik aklın önemli bir parçası konumlandırmayı gerekiyor. Sınıfın bağımsız hattı noktasında net bir konumlanmaya sahip tüm siyasi yapıların devrimci seçeneği güncelleştirebilmek için iş birliğini somutlayacak adımları nasıl atabileceği sorusuna cevap vermeyen bir stratejik akıl içinde bulunan dönemin ihtiyaçlarını karşılayamaz. Sevindirici olan istenildiği kadar hızlı olmasa da birbiriyle koordine olma noktasındaki eğilim ve girişimlerin giderek güçlenmesidir. HDP'nin tüm manipülasyon, baskı ve zorbalıklara rağmen bir ittifak zemini olarak kendisini korumayı başarması, bu açıdan başarılı bir ön açıcı deneyim olarak kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır.

Dolayısıyla bugün sosyalist mücadelenin temel görevi prekarya, proletarya ve orta sınıf bölümlenmesi içinde bütünlüğünü kaybetmiş olan işçi sınıfının bütünlüğünü kendi çokluğu içerisinde kavrayarak yaşamın farklı kertelelerinde inşa edebilmektir. Egemen sınıf fraksiyonlarının emekçi kesimleri birbirine karşı konumlandırabilme yeteneğini felce uğratacak, sınıfın bütünlüğünü ideolojik, örgütsel ve politik ölçülerde yeniden yapılandıracak bir stratejik yaklaşıma ihtiyaç var. Sınıfın bir öbeğini yaşadığı kimi özel koşullardan dolayı diğerlerine göre daha imtiyazlı bir statüde tarif eden, örneğin güvencesizliğin kendiliğinden düzen dışı bir politikleşme yaratabileceğini öngören bir stratejik yaklaşımın, son 20 yıllık pratik değerlendirildiğinde kendisini somutlaştıramadığı düşünülebilir. Radikalleşmenin ekonomik durum dışında kimi süreçler tarafından da şekillendirileceği unutulmamalıdır. Varoşların örgütlenmesi ülkenin iktidar bloğunda gerçek anlamda bir dönüşüme yol açmıştır ancak bu Siyasal İslam tarafından gerçekleştirilmiştir. Devrimci öznenin sürekliliğini sağlayamaması, kimi taktiksel kilitlenmelerden dolayı ortaya çıkardığı olanakları okuma ve değerlendirme noktasında net tutum alamaması ve orta sınıf desteğinden mahrum kalma sonucunda Siyasal İslam'ın "hizmet" ve patronaj ağları karşısında etkisiz kalması köklü sonuçlar yaratmıştır. 90'lı yıllarda toplumsal gerilimlerin temel mekânı olan varoşların 2000'lerle birlikte bu konumlarını giderek kaybetmelerinin, devrimci faaliyet yürütülen emekçi semtlerinin sayısının giderek azalmasının, gerilim merkezlerinin belirli bir sosyolojik formasyona sıkışmasından ziyade büyük bir çeşitlilik kazanmasının hem

kapitalizmin yaşadığı krizin ölçüğüyle hem de Siyasal İslam'ın prekarya-proletarya üzerinde kurmayı ve yakın geçmişe kadar korumayı başardığı hegemonyasında aranmalıdır.

3. Bloğun İnşasında Sınıfın Değişen Yapısının ve Mücadele Yöntemlerinin Analizi

Kezban Konukçu

Kapitalizmin yapısal dönüşümüyle sınıf parçalı bir hal almıştır. Daha önce çok benzer koşullarda çalışıp benzer şartlarda yaşarken şimdi çalışma koşulları katmanlı bir hal almıştır. Çekirdek işgücü olarak tanımlayabileceğimiz kesim görece güvenceli çalışabilmektedir. Ancak onun dışında kalan ve ücretli emeğin büyük bir kısmını oluşturan kesim neredeyse tamamen güvencesiz koşullarda çalışmaktadır. Türkiye’de sendikalı işçi oranı, kayıtlı işçiler baz alındığında Ocak 2022 rakamlarına göre %14,32. Bunların büyük bir kısmı ise toplu iş sözleşmesi hakkından mahrum ki sendikaların hangi koşullarda, işçilerin çıkarını ne kadar gözeterek TİS yaptığı da ortadadır.

Türkiye’de son yirmi yılda hızla neoliberal politikaların hayata geçirilmesiyle taşeron sistem katmanlı bir ağ gibi her yeri sardı. Taşeronun kaldırılması yalanı daha ilk adımda deşifre oldu. Taşeronun taşeronunun taşeronu ... dizgesinde belki bir basamak silindi ama sistem olduğu gibi devam ediyor. Sözleşme sürelerinin ve koşullarının işçi aleyhine düzenlenmesi, örgütlülüğü kırmak için her türlü yasal-fiili durumun yaratılması çok yaygınlaştı.

Kapitalizmin yapısal dönüşümüyle işsizliğin gel geç olmaktan çıkması mücadelede çok önemli bir parametre olarak ele alınmak durumunda. Ayrıca pandemide 10 milyonu aşan işsizlik rakamlarının geri döndürülme ihtimali en azından yakın vadede görünmüyor. Bu koşullarda mücadele yöntem ve anlayışının çok ciddi bir şekilde masaya yatırılması gerekiyor.

Ülkenin her yerinde olduğu gibi çalışma hayatında da çok ciddi bir keyfilik var. Var olan yasalar dahi uygulanmıyor. Sendikalaşan işçi işten atılıyor; asgari ücreti hesabına yatan işçinin banka kartına el konarak ücretinin bir kısmına el konuyor; taciz, baskı, mobing çok yaygın. Neoliberalizmin bilinen uygulamaları olarak bunlar karşımıza çıkıyor. Bu koşullarda sendikaların, sınıf örgütlerinin her şey çok formelmiş gibi hareket etmesi, aklını ve eylemini bu kalıplara göre şekillendirmesi ciddi bir sorundur. Sınıfın örgütlenmesini dert edenlerin kapitalizmin yapısal dönüşümünü, sınıfın katmanlı yapısını, güvencesizlik ve işsizliğin kalıcılığını görerek var olan kalıpların dışında, her türlü yöntemi kullanarak sınıfın özneleşebileceği, sadece ekonomik talepler için değil çalışma koşullarının düzenlenmesinden yönetilmesine kadar geniş bir perspektifle örgütlenmeyi hedeflemesi gerekiyor. Sınıfın örgütlenmesine sektörel bakmak, TİS hedefli yaklaşmak, güvencesiz ve işsizleri görmemek düzenin kalıplarıyla veya en azından eskinin alışkanlıklarıyla hareket etmek olarak görülebilir.

İşgücünün ucuzlatılıp denetim altında tutulması neoliberal politikaların ana mantığını oluşturuyor. Bu durum son yıllarda yaşadığımız ekonomik kriz ve pandemiyle daha da derinleşti ve görünür oldu. Finans kapital, neoliberal politikalar tıkanıp sermaye birikim krizine girince emeğe saldırısını daha da arttırdı. Bunu yapabildiğinin koşullarını daha önceden hazırlamıştı. Taşeronlaşmayla emek gücünün katmanlara ayrılması, örgütsüzleştirme ve önemli bir saldırı biçimi olarak sendikaların düzen tarafından içerilmesi ve içinin boşaltılması. İşgücünün ucuzlatılıp denetim altında tutulmasının önemli mekanizmalarından biri de AKP’nin “parlak” zamanlarında yaygın olarak hayata geçirilen popülist ekonomi politikaları. Sosyal yardımlar, yerel yönetimler ve tarikat ağları üzerinden sunulan

imkanlar... vs. İktidarın krizin de etkisiyle popülist politikalardan vazgeçmesi, kamunun tüm olanaklarını bir grup sermayedara transferi üzerinden yürütülen ekonomi politikalar, faşistleşme eğilimi ve büyük şehirlerde yerel yönetimlerin kaybetilmiş olması artık bu denetim mekanizmasının sonuna gelindiğinin işaretleridir. Denetim mekanizmasının sürdürülmesi için geriye ellerinde çürümüş sendikalar ve devletin zoru kalıyor. Ancak ne çürümüş sendikal yapılarla ne de baskıyla bu durumu sürdürmeyecekleri çok açık ki son süreçte yaşadığımız işçi direnişleri bunu gösteriyor.

Sosyalistlerin bu dönemde en çok düşünmesi gereken tüm dünyada ve ülkemizde çoklu kriz yaşanırken ve derinleşirken neden seçenek olarak öne çıkamıyor olmamız. Derinlemesine ele alınması gereken bu konuyla ilgili burada şu kadarını söyleyebiliriz: Post modernizm sonrası post-truth dönemin bilinçlerdeki deformasyonu ideolojik olarak işimizi zorlaştırmaktadır. Sosyalistler işçi sınıfının öncülüğü meselesini nasıl ele aldıklarını tekrar gözden geçirmeliler. Bunu yaparken kapitalizmin yapısal dönüşümüyle sınıfın katmanlı yapısı gözden kaçırılmamalı, güvencesizlik ve işsizliğin kalıcılığı görülmelidir. Ancak kimlikler mücadelesinin öne çıktığı ana çelişkinin sınıfsal olduğunun örtüldüğü uzun bir dönemin içinden çıkıyoruz. Bazılarımız sınıfı “yeniden keşfediyor”. Bu keşfin nasıl bir yaklaşımla yapıldığı da son derece önemlidir. Günü kurtarmak, bazı yapısal sorunlarımızı çözmek için dönem dönem kabaran işçi sınıfı mücadelesini araçsallaştırmak ciddi bir hata olacaktır. Sınıfın ana mücadele dinamiği olduğunu unutmadan sınıfın güncel yapısına ve konumuna uygun örgütlenme modelleri ve mücadele programı oluşturabilmeliyiz. Sınıfın her parçasının kendi özgün yapısına hitap eden örgütlenme modelleri olabilmelidir. Bu konuda son derece esnek ve düzen dışı bir akılla hareket etmemiz gerekiyor. Sektör ayrımı yapmadan, işçi, işsiz demeden tüm emekçilerin kendi öz örgütlerini yaratabilmesinin önü açılmalıdır. Burada sosyalistler ön açıcı görev üstlenmelidir. Özellikle güvencesizliğin ve işsizliğin yaygın ve kalıcılaşma eğilimi gösterdiği düşünüldüğünde formel örgütlenme modellerine takılıp kalmamalıyız. Keza mücadele programımızı oluştururken de işçi-işsiz ittifakını oluşturmanın ve güvence toplumu yaratmanın kanalları zorlanmalıdır.

Tüm dünyada yaşanan çoklu kriz ve ülkemizdeki derin kriz ortamında emekçilerden yana 3. seçeneğin oluşturulması ancak böylesi bir yaklaşımla emekçilerin bağımsız iradesinin oluşmasının kanallarının açılmasıyla mümkün olacaktır.

Burjuva Muhalefetle Bağlar Koparılmadan Seçimlerde Bağımsız Tutum Mümkün mü?

Çağdaş Yazıcı

“Burjuva demokrat adaylar yanında, her yerde işçi adaylar da gösterilmelidir, bu adaylar olanaklar elverdiğince Birlik üyeleri arasından oluşmalı, ve mümkün olan bütün yollar kullanılarak bunların seçilmeleri için çalışılmalıdır. Bunların seçilme şanslarının hiç bulunmadığı yerlerde bile, işçiler, bağımsızlıklarını korumak, güçlerini ölçmek ve kamuoyunun önüne kendi devrimci tutumlarını ve kendi parti görüşlerini koymak için, kendi adaylarını göstermelidirler. Bu konuda demokratların, örneğin, böyle yapmakla demokratik partiyi böldükleri ve gericiyle kazanma olanağı sağladıkları yolundaki savlarla kendilerini

ayartmalarına fırsat vermemelidirler. Bu türden sözlerin nihai amacı proletaryayı aldatmaktır. Proleter partinin böyle bir bağımsız eylemle kaçınılmaz olarak göstereceği ilerleme, temsili-kurum içerisinde birkaç gericiinin varlığının doğurabileceği sakıncadan çok daha önemlidir. Eğer demokrasi, gericiliğe daha başlangıçta kararlı ve terörcü bir biçimde karşı çıkacak olursa, gericiğin seçimlerdeki etkisi önceden yok edilmiş olur.”

Marks ve Engels tarafından 1850 yılının Mart ayı sonlarında kaleme alınan “Merkez Komitesinin Komünist Birliğe Çağrısı” 1848 Devrimleri’nin yarattığı ilk dalga çekilmiş olmasına rağmen yeni bir devrimci dalganın geleceğinden henüz umut kesilmediği oysa sonradan görüleceği gibi devrimin boğazlanmak üzere olduğu koşullarda esas olarak Komünistler Birliği’nin Alman militanlarına hitaben yazılmıştı.

Günümüzden neredeyse 170 yıl önce henüz 19. yüzyılın ortasında muhataplarına gizlilik koşullarında ulaştırılan bu örgütsel doküman Komünistler Birliği’nin siyasal iktidar mücadelesinde kendini o günün “burjuva demokratları”ndan itinayla ayırma, bağımsız bir siyasal faaliyet ve örgütsel varlık sergileme gayretinin billur bir ifadesidir. Nitekim Komünistler Birliği daha o günlerde burjuva demokratların “demokratlık”larının nerede bitip karşı-devrimciliklerinin nerede başlayacağına dair son derece net fikirlere sahipti. Bu netlikten ötürü “nihai amacı proletaryayı aldatmak” olanlara bırakalım destek olmayı, siyasal faaliyetinde kendisini bu kesimlerden ayırt etmeyi öncelik saymaktaydı. Komünistler Birliği o günün kısıtlı koşullarında dahi seçimlerde bağımsız bir siyasal çalışma ile işçi adayların gösterilmesini önüne koyabiliyordu.

Bu örgütün söz konusu örgütsel dokümanının sonunda yer alan çağrı şuydu: “...sınıf çıkarlarının neler oldukları konusunda kafalarını açıklığa kavuşturarak, bağımsız bir parti olarak kendi yerlerini bir an önce alarak ve demokratik küçük-burjuvanın ikiyüzlü sözleriyle proletarya partisinin bağımsız örgütünden vazgeçme yolunda bir an için olsun ayartılmaya fırsat vermeksizin, nihai zaferleri için elden geleni bizzat yapmalıdırlar. Savaş naraları, «Devrimin Sürekliliği» olmalıdır.”

Yüz yetmiş yıl sonra, sermaye egemenliğinin dünyada kural, burjuva diktatörlüklerinin dünyaya egemen olduğu emperyalizm çağında, “burjuva demokratlar” mutlakiyetçi rejim ve güçlere karşı mücadelede oynadıkları rolü terk edeli bir asırdan fazla zaman geçmişken Komünistler Birliği’nin emekçilerin bağımsız siyasal bir hatta mücadele etmesi için gösterdiği özenin bugün solda rağbet gördüğü söylenemez.

Dünyanın emperyalist paylaşım savaşları ile sarsıldığı, farklı coğrafyalarda ardı ardına ayaklanmaların, siyasal ve ekonomik krizlerin patlak verdiği bugünün koşullarında sola hakim parlamentarist-reformist görüşler, gerici olduğu düşünülen rejim ve siyasal iktidarlara karşı burjuvazinin “daha demokrat” olduğu düşünülen kesimlerine açık ya da örtük bir biçimde fakat kolaylıkla destek verilmesine cevaz vermektedir. Farklı ülkelerde sol/sosyalist akım ve partiler muhtelif burjuva partilerle ittifaklar hatta koalisyonlar kurabilmekte, gerici-faşist olduğu düşünülen akım ve partilere karşı daha “ilerici” olduğu varsayılan burjuva partilerine ve adaylarına seçimlerde oy verme çağrısında rahatlıkla bulunabilmektedir. Bu tutum dünyanın farklı birçok köşesinde, farklı coğrafyalarda, farklı zamanlarda ama sık sık kendini göstermektedir. Dolayısı ile bu tutum bir zaaf, bir çeşit taviz, bir istisnadan çok solun geneli açısından neredeyse bir kaide haline gelmiştir.

Türkiye’de solun durumu da bu tablodan bağımsız olarak ele alınamaz. Solun güç kaybettiğine dair yaygın inancın aksine Türkiye tarihinin hiçbir döneminde sol bugünkü kadar

büyük bir toplumsal ve siyasal güce sahip olmamıştır. Bugün sol, hükümetin ve burjuva muhalefetinin akıbetini belirleyecek hayati bir güce ve etkiye sahiptir. Seçimlerde belirleyici bir rol oynayacak olmasına rağmen bugün sola hakim parlamentarist-reformist gözbağları solun genelinin Komünistler Birliği'nin yaklaşık yüz yetmiş yıl önce sahip olduğu ufkun çok gerisinde bir pozisyon almasına, emekçilerin de bağımsız siyasal bir hattan mahrum kalarak burjuva siyasetin nesnesi haline getirilmesine neden olmaktadır.

Cumhur İttifakı'ndan, yani iktidardaki AKP-MHP koalisyonundan kurtulmak için yegane yolun seçimler, seçimlerde de Millet İttifakı'nın şu ya da bu ölçüde, Cumhurbaşkanlığı seçiminde de ilk ya da ikinci turda desteklenmesi gerektiği görüşü bugün solda yaygın bir görüştür. Kimi zaman alenen kimi zaman üstü kapalı biçimde bu görüşü ifade edenlere göre hükümetten bir halk hareketine yaslanarak, devrimci bir şekilde kurtulmak ne mümkündür ne de istenen bir çözümdür.

Bir rejim krizinin yaşandığı koşullarda mevcut iktidardan parlamenter bir biçimde kurtulmanın mümkün olduğu bir kere savunulduktan sonra burjuva muhalefetin seçim ve ittifak stratejisi dışındaki tüm yollar ayakları yere basmayan fantaziler olarak kabul edilmeye başlanılmaktadır. Solun muhtelif kesimlerinin bağımsız bir yol izleme konusundaki söylem ve girişimleri ise, burjuva muhalefetin stratejisine ve Millet İttifakı'nın seçim hesaplarına endeksli olduğu oranda kağıt üzerinde ve sembolik olmaktan öteye gidemeyecektir. Bu sözüm ona “gerçekçi” stratejiyi benimseyenler eylemsizliğe ve siyasetizliğe mecburdurlar. Üstelik 12. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'la özdeş mevcut hükümetten seçim yoluyla kurtulmayı savunanların beklentilerinin ne kadar “gerçekçi” olduğu da tartışmalıdır.

Bugün seçimlerde izlenilecek bağımsız ve devrimci bir tutum ve bu tutuma can vermek gayesiyle kurulacak bir ittifak kendini ilk olarak muhtelif toplumsal, siyasal konulardaki görüşleriyle değil; önce Cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki net ve bağımsız konumuyla ayırt etmelidir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin belirli bir aşamasında burjuva muhalefetini açık ya da örtük bir şekilde desteklemeye kapı aralayan hiçbir ittifakın, hangi iddiada bulunursa bulunsun burjuva muhalefetten, dolayısıyla burjuvaziden bağımsız olduğu ise söylenemez. Böylesi bir yolun izlenmesi emekçilerin ve ezilenlerin bağımsız devrimci hareketini büyütemeyeceği gibi; yaşadığı bunca darboğaza rağmen mevcut iktidarın uzun ömürlü olmasının ve bir biçimde ayakta kalmasının sırrı da tam olarak zaten yıllardır bu tür yollara başvurulmasında aranmalıdır. Emekçilerin ve ezilenlerin kaderini ve geleceğini hakim sınıfın “muhalefetteki” temsilcilerine bağlayan ideolojik ve politik zincirlerden kopulmadan emekçiler lehine ve sahiden bağımsız bir seçeneğin tahayyülü dahi mümkün değildir. Böylesi bir kopuşun nasıl gerçekleştirileceğini hatırlamak için de gerek Türkiye'deki gerek dünyadaki sınıf mücadeleleri tarihi zengin deneyimler sunmaktadır.

B4: Marksizme "Musallat" Olan Bir Hayalet: Hegel - İçeride mi Dışarıda mı?

17 Eylül 2022 Cumartesi – 10:00

Oturum Başkanı: Doğan Emrah Zıraman

100 Yıl Sonra Tarih ve Sınıf Bilinci'ni Yeniden Okumak: Georg Lukacs ve Hegelci Marksizmin Doğuşu

Özgür Emrah Gürel

Georg Lukacs'ın sosyalizme ilgisi/dönüşü, estetikten siyasete bir "sıçrama" olarak düşünülebilir; nitekim Lukacs, bir Marksist olmakla, sahip olduğu ahenk fikrini estetik alandan politikanın diyarına taşımıştır. Alt başlığı dikkat çekici bir biçimde Marksist Diyalektik İncelemeler olan Tarih ve Sınıf Bilinci, bu Marksist başkalaşımın bir parçasıdır. 1923 yılında yayımlanan ve üzerinden neredeyse bir asır geçen bu çalışma, Marx'ın ölümünden sonra Marksist felsefe içinde yazılmış en yetkin metinlerden biri olarak yorumlanmaktadır. 20. yüzyılda Adorno'dan Habermas'a pek çok düşünürü etkileyen "Batı Marksizmi"nin kökenini teşkil eden Tarih ve Sınıf Bilinci'nin bilimsel sosyalizmin temellerini devrimcileştirilen paradigma kurucu bir eser olarak okumak mümkün gözükmektedir. Bu çalışma Lukacs'ın metninin kurucu özelliğini ön plana çıkarırken, Rus Marksizmi'nin ortodoks dogmatizmi ile Batı Marksizmi'nin heterodoks dogmatizmi arasına kalın bir ayırım çizgisi çizerek üçüncü bir yol arayışında olduğunu savunacaktır. Lukacs'ın, Marksist felsefenin rehabilitasyonu aşamasında "Hegelci bütünsellik" kavramını ön plana çıkarması, kapitalist toplumların çözümlenmesinde özne, şeyleşme ve devrim arasındaki ilişkiyi de yeniden düşünmemize yardımcı olacaktır. Tarih ve Sınıf Bilinci'nin paradigma kurucu anlamını ve şeyleşme teorisinin sonradan

Batı Marksizmi tarafından geliştirilme biçimini hakkıyla tartışabilmek için, bu eserin Weber'in ve Simmel'in şeyleşme yaklaşımını Hegelyan-Marksist bir kuramla kaynaştırdığını görmek gerekmektedir. Bu çalışma, Tarih ve Sınıf Bilinci'ndeki ikili sentezleme modelini ayrıntılarıyla tartışmayı hedefliyor. Bu sentezin ilk ayağı Weber'in formal rasyonalite teorisini Marksist meta fetişizmi teorisine sentezleme çabasında aranmalıdır. Sentezin ikinci ayağı ise Hegel'in diyalektik mantığına ve Marksist sınıf mücadelesi teorisine yoğunlaşır. Weberci-Marksist pencereden bakıldığında şeyleşme, kapitalizme karakterini veren formal rasyonelleşmenin diğer yüzü olarak görünecektir. Öte yandan Hegelci-Marksist bir perspektiften bakıldığında işçi sınıfı mücadelesi tarihin özdeş özne-nesnesinin müjdecisidir. Bu çalışma, hem Lukacs'ın ikili sentezinin Batı Marksizmi açısından önemini hem de bir asır sonra Tarih ve Sınıf Bilinci'nin yeniden yorumlamanın demokratik sosyalizmi düşünmekteki anlamını tartışmayı hedeflemektedir.

Althusserci Dönüm Noktası ve Çıkmazları

Yankı Doruk Doğanay

Yirminci yüzyılın sonu ile birlikte, klasik Marksist tartışmalarda ifadesini bulan sınıf çatışması ve ona bağlı sorunsallar yerini yeni teorik problemlere ve mücadele biçimlerine bırakmıştır. Toplumsal hareketlerin yanı sıra bu değişimin bir başka vechesini post-yapısalcı ve post-Marksist analizlerin yükselişi dahilinde sosyal ve politik teoride de gözlemlemek mümkündür. Bu bildiri bu dönüşüme odaklanmakla birlikte çeşitli temel savlar ihtiva etmektedir. Bu metin iddia etmektedir ki Althusser sonrasında gelen post-yapısalcı ve post-Marksist analizler açısından bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Aynı şekilde iddia edilmektedir ki yeni toplumsal hareketler yazını ve gündelik hayatta dahi günümüzde politik mücadelenin çeşitli anlamlandırılma biçimleri Althusserci paradigmanın bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bu çerçevede Althusser'in temel katkıları değerlendirilecek ve katkıların yanı sıra teorik çıkmazlar ortaya konulmaya çalışılacaktır. Her ne Althusser çeşitli analistler tarafından (Thompson, 1995; Sayer, 1979; Wood, 2000; Geras, 1977) farklı yapıların tarihsiz bir biçimde birbirinden ayrılması dolayısıyla birçok kez eleştirilmiş olsa dahi, bu bildiri bu eleştirileri tekrar etmenin ötesine geçme gayretindedir. Bu çerçevede yine bu bildiri iddia etmektedir ki bahsi geçen düşünürlerin belirttiği çıkmazlar olumsal olmaktan ziyade Althusser'in bağlı bulunduğu ontolojik anlayışın zorunlu sonucudur.

Althusserci paradigma özellikle empirizm eleştirisi sebebiyle önem kazanır zira fenomenlerin boş uzay-zamanda ortaya çıktığını öne sürmek zorunlu olarak onlara bir öz atfedilmesi ile son bulur. Dolayısıyla Althusser özcülük ve empirizm arasındaki grift yapıyı ortaya sermektedir (Althusser & Balibar, 1970, p. 26). Aynı şekilde Marx'ın erken dönem metinlerini Hegel etkisindeki bu tavırla ilişkilendirmektedir. Buradan bakınca Marx'ın erken metinleri hala daha klasik politik-ekonomistlerin zemini üzerinde yükselmektedir ve fenomenlerin üzerinde yükseldiği sorunsal tarafından belirlendiği göz önünde bulundurulacak olursa Althusserci anlamda ideolojik bir analiz ortaya çıkmaktadır (Althusser & Balibar, 1970, p. 31). Ancak Marx'ın geç metinleri özellikle de emek ve emek gücü arasında kurulan eşitliğin ötesine geçer ve emeğin değerini soyut emekte, yani bütün bir toplumsal süreç dahilinde tüm emeklerin tek bir soyut basit emeğe indirgenmesinde, temellendirir. Althusser açısından bu temel sorunsalın, yani teorik zeminin, ve dolayısıyla fenomenlerin, nesnelere kendini göstermesi anlamıyla, ortaya çıkma biçimini değiştirmekte, ideolojiyi, şeylerin doğal durumlarındaymışcasına görünme biçimi olarak, kırma girişimi haline gelmektedir (p. 22). Bu çerçevede herhangi bir teorik analizin değeri de Kartezyan anlamda uygunluk teorisinin ötesine geçerek ideolojiye karşı bir yıkma girişim oluşu anlamında değer kazanır. Yani teorik pratik, diğer pratiklerle birlikte, bir girişim olarak kavranmalıdır ve etkililik oranı çerçevesinde tartışılmalıdır.

Bir yandan Althusser konjonktürel Marksizm içerisinde ele alınırken, konjonktür burada farklı pratiklerin nesneyi yaratma gücü üzerinden değerlendirilmektedir. Yani denilebilir ki nesnelere boş uzay-zamanda belirmemekle birlikte, temel sorunsallar ve pratikler nesnelere belli bir biçimde ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Althusser, 2000, p. 18). Burada pratikler ise farklı yapıların bir ürünü olarak ele alınır zira sosyal gerçekliği tek bir genel diyalektik çerçevesinde anlamak onun varlık yerine oluş tarafından, yani ilişki ağları, pratikler ve çelişkilerin çoğulluğu tarafından, belirlenen karakterini anlamayı imkansızlaştırmaktadır (p. 19). Dolayısıyla sosyal gerçeklik varlık yerine oluş üzerinden, yani

ilişkilerin nesnelere öncelliği üzerinden temellendirilir (Althusser, 2014, p. 216). Sosyal olan ilk olarak temel yapılara, ekonomik, ideolojik, politik, bilimsel vb., ve sonrasında da farklı aygıtlara bölünür. Mesela ideolojinin özerk bir alan olmanın ötesinde devletin her ideolojik aygıtı da özerk alanlar oluşturmaktadır (Althusser & Balibar, 1970, p. 77). Burada Althusser bu alanların göreceli özerklikleri çerçevesinde değerlendirilmesinin elzemliğini vurgularken kendinden sonra gelen post-yapısalcı analizlere de kapı aralamaktadır.

Bu bildiri çerçevesinde post-yapısalcı ve post-Marxist paradigmayı temsil edebilecek üç farklı düşünür Althusser ile ilişkisi çerçevesinde ele alınmaktadır, bu düşünürler ise: Foucault, Deleuze ve Touraine olarak sıralanabilir. Deleuze felsefi zeminde, Foucault sosyal bilimler ve tarih alanında ve Touraine ise toplumsal hareketler analizinde günümüz analizlerinin köşe taşlarını oluştururlar. Bu düşünürlerin hepsi de çelişkilerin ve pratiklerin çokluğuna gönderme yaparken, sosyal fenomenleri temel bir diyalektik çerçevesinden incelemeyi reddetmektedir. Deleuze'ün assemblage kavramı nesnelere onları yaratan ilişkilerin bir toplanma biçimi olarak ele alır. Benzer şekilde Foucaultcu anlamda dispositif veya apparatus şunu vurgular ki farklı aygıtlarda gerçekleşen pratikleri, disipline etme veya boyun eğdirme (subjugation) biçimleri, öznelerin ve nesnelere inşasının temelini oluşturur (Koopman, 2018, p. 190-191). Son olarak Touraine'de (1981, p. 9) de benzer şekilde farklı mücadele biçimleri temel ve makro iktidar mekanizmasından özerk olarak incelenir ve dolaylılığı içerisinde anlaşılır ki benzer bir anlayışı Foucault'nun (1980, p. 90-91) özellikle geç dönem metinlerinde de gözlemlemek mümkündür. Bu çerçevede bir yandan pratiklerin ve ilişkilerin çoğunluğu Althusser'in hem varlık yerine oluşa vurgu yapan hem de pratiklerin çokluğuna dikkat çeken anlayışının devamı niteliğinde okunabilmektedir.

Her ne kadar basi geçen düşünürlerin tamamı da varlıktan ziyade oluşu öne çıkarmak istese de gelip varılan nokta belli alanlarda yoğunlaşan pratiklerin çoğulluğu haline gelir. İlişkilere yapılan vurgu kendini farklı aygıtlar veya ilişki alanlarının analizine bırakmaktadır. Doğrusu herhangi bir kavramın zorunlu olarak, belli sınırlara sahip olması dolayısıyla, şeyleştirici bir yapıya sahip olması oluş sürecini saf bir biçimde, yani varlıklardan bağımsız olarak, incelemeyi imkansızlaştırır. Dolayısıyla sosyal analiz ilişkilerin temel nokta olduğu bir anlayıştan ziyade pluralist bir ontolojik bağlılığa (ontological commitment) temellenmeye başlar. Althusserci anlamda ekonomik, politik, ideolojik ve bilimsel alanlar keskin bir şekilde birbirinden ayrıştırılır ve bu alanların ayrışıklığı zaman ve mekandan bağımsız bir şekilde ortaya çıkar. Benzer şekilde Foucault'nun analizi yine keskin sınırlarla ayrışan arkeoloji, geneoloji veya etik gibi alanlarda kendini gösterir. Dahası bu alanlar da yeni alanların türemesine sebep olur. Örneğin geneolojik analizde okullar, hapishaneler, fabrikalar, tımarhaneler vb. birbirinden bağımsız inceleme alanları olarak karşımıza çıkar. Bu tarz bir anlayışın devamını sosyal bilimlerin faaliyetinin çeşitli alt disiplinlere, kriminoloji, medikal sosyoloji, delilik sosyolojisi vb., bölünmesinde gözlemlemek mümkündür. Aynı şekilde Deleuze'ün şizoanaliz anlayışı da benzeri bir pluralist ontolojinin sonucudur. Bir yandan şizoanaliz Lacanyen holistik kategorileri reddederken önce mazoşizmi sadizmden ayırır ve sonra bunları on bir farklı kategoriye böler. Son olarak Touraine vakası yeni toplumsal hareketlerin kendini konumlandırma biçimi sebebiyle önem arz etmektedir zira bu çerçevede her bir farklı kimlik iddiası makro sosyal gerçeklikten bağımsız olarak kendi içinde bir evren olarak analiz edilmektedir.

Bahsi geçen analizlerin temel sorunu ilişkilere vurgu yapmak isteyen bir teorik bakış açısının, herhangi bir analizin ve teorik kavramların sınırlayıcı ve şeyleştirici yapısı dolayısıyla bir çeşit pluralizme varması olarak anlaşılabilir. Ancak herhangi bir pluralist ontoloji de zorunlu olarak kendini monizme bırakmaktadır ki tarihsel olarak atomizm ve monizm arası ilişkiyi bu iki anlayışın da felsefi kaynağında gözlemlemek mümkündür. Demokritosçu atomizm Parmenides okulunun bir uzantısı olarak varolabilir ancak. Benzer

şekilde Zeno'nun Pisagorcu okula karşı ortaya attığı paradokslar da bu durumun bir örneğini oluşturmaktadır. Buna benzer bir anlayış her ne kadar ilişkiselliğin önemine vurgu yapsa da gelip varılan nokta aralarında herhangi bir ilişki bulunmayan farklı alanların özerk bir biçimde varolması haline gelir.

Bu sunum bir yandan Althusser ve sonrasında gelişen gelişmelerin önemini kabul etse de bir yandan da bu tarz bir anlayışın çıkmazlarını ortaya sermeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede iddia edilebilir ki her ne kadar ilişkilerin çoğulluğuna yapılan vurgu elzem olsa da temel bir diyalektiğin korunması da benzer şekilde zorunludur zira pratiklerin, aygıtların veya kimliklerin arasındaki bölünmeler tarihsiz bir süreç yerine bu temel diyalektiğin bir sonucu olarak okunabilir. Bu tarz bir anlayış hem farklı alanların ayrışması ve göreceli özerkliğini kabul ederken hem de bu özerkliğin mahallini makro düzeyde bulan koşulların bir sonucu olarak okunabilmesini mümkün kılabilir.

Marksizmin Aporiaları ve Althusser'in Müdahalesi

Erdem Bulduruç

Marksizm elbette kendi kavram ve kategorileriyle kurucu Marksistlerin diğer sosyalist akımlarla kendi ayrımları içinden aralarına çizgi çekip tartışmalar içindeki kendi özgül yerlerini saptadıktan sonra kendi soyutlama düzlemi içinden somut duruma okuyup,değerlendirerek ona müdahale edecektir. Gelgelelim Marksizm Marx ve Engels'in yaşamlarıyla başlayıp kapanan bilişsel bir teoriye indirgenemez. Marx'ın ilk politik devrimi Ekim Devrimi'nden günümüze kadar uzanan bir süreci ifade etmektedir. Marksizm teorik-politik bir akım olarak kolektif sürece katılan her tekil militanın, yani sürdürücülerinin pratiğinde günümüze kadar her özgül momentte yeniden üretilmektedir. Hal böyleyken onun oluşum koşullarıyla bugünkü mevcut gerçeklik ve toplumsal pratiğin birebir örtüşmesini beklemek, böyle bir mütekabiliyet aramak yerine Marksistler bir konjonktüre katılarak sürekli olarak konjonktür içinden düşünmek ve toplumsal pratiğin onun kendi teorisine sordurduğu soruları kendi ayrımlarıyla edinmek durumundadır.

Komünizmin reel bir hareket olduğu bir an için bile olsa unutulmayacaksa ve Marx'ın Arnold Ruge'ye Mektubu hatırd tutulacak olursa Marx'ın da vurguladığı gibi "Marksistler dünyanın karşısına doktriner bir şekilde, yeni bir ilkeyle çıkıp 'doğru budur, onun önünde diz çökün" diyen kişiler değildir. Dünyanın kendi ilkelerinden hareketle yeni ilkeler geliştiren, yeni stratejiler ve politikalar üreten militanlardır. Marksizmin yaratıcılığı tam da kendi entelektüel yapısının sınırları içinde belli kavramları dönüştürme gücüne sahip olmasında, yeni kavramlar üretmesinde ve o kavramların çalışır durumda olduğu yeni kıtalar açmasındadır.

Gramsci'nin dediği gibi "Marx bize kategorik buyruklar, mutlaklar ve karşı gelinemez normlarla yüklü, zaman ve uzam kategorilerinin dışında duran kıssalar bırakan bir Mesih" olmadığı gibi Lenin'in veciz ifadesiyle "Marx sadece bize köşetaşlarını" vermiştir. Bu ifade onların teorik çözümlerinin değerini azaltmak şöyle dursun bir materyalist okumanın da dile gelişidir.

Eksizsiz ve arı bir Materyalizm şayet yoksa, kurucu Marksistlerin bize verdikleri şey birleşik ve tamamlanmış bir tümlük değil, ama zorlukların, çelişkilerin ve boşlukların yanında, kuramsal ilkeler ve sağlam çözümler içeren bir yapıttır. Bende sunumum

boyunca gerek bu yapıtların içinden dolanarak gerekse de 20.yy deneyimlerinin, toplumsal pratiğin Marksist teoriye sordurduğu sorularla Marksizm genişleyen sorunsal alanlarını L. Althusser'in okumalarından hareketle tartışmayı ümit ediyorum.

A6 Oturumu: Akademinin Tarihsel-Siyasal Sorumluluğu

3 Eylül 2021 Cuma – 13:30

Oturum Başkanı: Özlem Özkan

**Akademi ve Kamusal
Ruhi Demiray**

**Akademnin Tarihsel Sorumluluğu Bağlamında Öğrenci Hareketleri
İzel Gözde Meydan**

**Fransa'da Akademik Özgürlükler Tartışması
Adem Yeşilyurt**

**Türkiye'de Akademi ve Sendikal Mücadele
Ömer Furkan Özdemir**

**Türkiye'de 2015'ten Günümüze Akademide Mücadeleler
Onur Hamzaoğlu**

İçinden geçiyor olduğumuz dönemin en belirgin özelliklerinden biri sağ/aşırı-sağ popülizmin küresel ölçekte yükselişte olması ve Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülkede uzun süreli iktidar haline gelmiş olmasıdır. Hakim konuma ulaştıkları durumlarda söz konusu popülizmlerin önemli bir özelliği kamusal itiraz mecralarını ve tabii ki de özellikle akademiye sistematik bir gözetime ve kontrole tabi kılma çabasıdır.

Kocaeli Dayanışma Akademisi tarafından Türkiye'de akademinin bugünkü hali pür melali, iktidar akademi ilişkisi güncel örnekler ve somut verilerle tartışmaya açılmaya çalışılacaktır.

B5 Oturumu: Kapitalizm ve Ekolojik Yıkım

17 Eylül 2021 Cumartesi – 13:30

Oturum Başkanı Ömer Selvi

Sermaye Mekân İlişkisi: Kent Hakkı

İrfan Mukul

Kapitalizm daima fazla ve fark üretimiyle var olmuştur. Bu durum sermaye birikimi dürtüsüyle gerçekleşmiştir. Gelgelelim bu dürtüyle birlikte sermaye, doğası gereği kendi yeniden üretimini gerçekleştirmek zorundadır. O halde sermaye her zaman büyümeye ilgilidir: Öyle olmak zorundadır; zira kar peşinde koşarak hayat bulur. Sağlıklı bir kapitalist ekonomi, herkesin artıya geçip kar elde ettiği, yani sürecin sonunda başlangıçtan olduğundan daha fazla değer yaratıldığı bir ekonomidir. Öyleyse günün sonunda elde edilen artıdeğer, rekabetin zorlayıcı yasalarının baskısıyla daha fazla artıdeğer üretmek için değişik coğrafyalara yönelmek zorunda kalır. Bu da mekanlar arasında eşitsiz coğrafi gelişmeye yol açar.

Marx Grundrisse'de şu yorumu yapar: "Üretim sürecinin basit emek sürecinden, tabiat güçlerini boyunduruk altına alan ve onları insan gereksinimlerinin hizmetinde çalışmaya zorlayan bilimsel bir sürece dönüştürülmesi, canlı emeğin aksine sabit sermayenin bir niteliği olarak belirir (...) Emeğin bütün güçleri sermayenin güçlerine aktarılır." Buradan hareketle günümüzde mekanın sermaye tarafından şekillendirilip araçsallaştırılması ve bu yolla kapitalizmin devamlılığının gerçekleşmesi sermayenin bir niteliği olarak görülebilir. Eğer bu böyle ise, mekan; sermaye tarafından toplumsal, siyasi, iktisadi ve kültürel bağlamda çok boyutlu dönüşümlerle iç içe geçmiş demektir.

Uzun yıllardır da sermayenin toplumsal yeniden üretiminin merkezinde kentler yer aldığına göre sorun biraz da kentsel bir karaktere bürünmüş gözükmektedir. Söz gelimi sermayenin kar oranları azaldığında, sadece üretim mekanı olmaktan çıkan kentin "değişim değeri" olarak görülmeye başlanması bir çözüm olur. Sermaye bu yolla ihtiyacı olan birikimleri sağlamış olur. İşte bu yönelişe karşı duruş, kentin "kullanım değeri" biçiminde algılanması ve bunun bir sonucu olarak Lefebvre'nin "kent hakkı" kavramını oluşturmasına sebep olmuştur. Ona göre kent hakkı, "şehir hayatına, yenilenen merkeziyete, etkileşim ve karşılaşma alanlarına, yaşam ritmine ve zaman kullanımına" erişim hakkıdır.

Öte yandan David Harvey, 1973 yılında yazdığı "Sosyal Adalet ve Şehir" kitabı kent sorununa dair açıklamalar sunar. Öyle ki, kentsel araziyi bir meta, sermayenin rantı için alan olarak vurgulama yanlısıdır; "şehir, bu bakış açısıyla menkul kıymetler değerlendirmesine ve yatırım portföyü sömürsüne açık bir değişim değeridir." der. Günümüzdeki çalışmalarında ise yeni kent sorununa dair analizleri içermekle kalmaz, yeni kent sorununu aşarak konut hakkı ve konut hakkı süreçlerini de açıklama ihtiyacı duyar. Söz gelimi Harvey, kent hakkının yeni bir kent siyaseti açısından "hem bir slogan hem de siyasi ideal" olarak vaadini koruduğunu ifade eder.

Harvey kapitalist sistemin aşırı birikim krizi nedeniyle tarihsel süreçte belirli aralıklarla kriz yaşamasını kapitalizmin sınırsız ekonomik büyümeye bağımlı olmasıyla açıklar. Coğrafya bu kriz dönemlerinde aşırı birikimin başka mekanlara aktarmak için bir araç olarak kullanılır. Dolayısıyla kapitalizm, başka şeylere de olduğu gibi coğrafi genişlemeye de

bağımlıdır. Marksist literatürde "eşitsiz coğrafi gelişim" yasası da denilen bu olgu, kapitalizmin kendi iç eğilimlerini coğrafi genişleme yoluyla çözme yönündeki çabalarından başka bir şey değildir. Bununla birlikte mekanların düzenlenmesi ve yeniden üretilmesi, sermayenin kendi yeniden üretimini gerçekleştirmek için zorunlu bir unsur haline alır.

Bununla birlikte sermayenin mekan üretiminde ve mekanla birlikte toplumsal yeniden üretim süreçleri kaçınılmaz olarak sınıfsal bir karakter taşır. Bu karakteristik yapı kapitalizmin sınıf temelli eşitsizliklerin mekanda yeniden üretilmesine ve mekanda diyalektik bir ilişki oluşmasına yol açar. Gelgelelim bu durum kentin kullanım değeri paydasında değerlendirilmesi sonucunu doğururken kent hakkı ve konut hakkı kavramlarının ve çözümlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Gelgelelim yalnızca barınma hakkını garanti etmek kent hakkını garanti etmek için yeterli olmayabilir ama bu hakkı garantiye almak yönünde elzem bir adımdır.

Günümüzde çağdaş kapitalizm, canlı emeğin üretimde sömürülmesi yoluyla birikim ile birlikte mülksüzleştirme yoluyla birikim alanlarına yönelmesi kentleri yoğun nüfus barındırmalarının yanında global ekonominin politikalarının kumanda ve kontrol merkezi haline dönüştürmüştür. Bu da kentleri problem oldukları kadar çözümün de anahtarı konumuna taşımaktadır. Söz konusu çelişki ve eşitsizliklere yönelik bilinçlenme, mücadele süreçlerine yoğunlaşan bir anlayış "kent hakkı" kavramı ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bu anlamda kent hakkı kavramı üzerinden yürütülecek mücadele biçimlerinin başarılı olması, ölçeğin ve amacın, sorunun kaynağı ile aynı kapsamda ele alınması elzem hale gelmesiyle olacaktır. Bu noktadan hareketle, kent hakkının gerçekleşmesinin kapitalizmi aşmaya odaklı devrimci bir kavramsallaştırma ile olabileceği varsayılabilir. Bunun başarılması ise kent hakkı mücadelelerin küresel ölçekte ortaklaşmasını sağlayacak yöntemlerin, örgütlenme pratiklerinin bulunmasına bağlıdır.

Harvey "mülksüzleştirme yoluyla birikim" adını verdiği genelleştirici tanımını yaparken tam da bunu söyler. Ona göre: Kapitalist üretim, artık sermaye birikiminin tek ana mecrası değildir. Bunun yanında iş gücünün daha fazla metalaşmasıyla birlikte çoğunlukla neoliberal kentsel politikalar aracılığıyla operasyonel hale getirilen ve kapitalizmin neoliberal küresel bağlamda yeni mülksüzleştirme mecralarının biçimleri yer alır. Örneğin kentsel arazinin metalaştırılması (kentsel ve kırsal nüfusun yaşam alanlarından sürülmesine neden oluyor), kamusal varlıkların özelleştirilmesi ve metalaştırılması (doğal kaynaklar ve arazi, kamusal hizmetler ve kurumlar dahil), mülkiyet haklarının dönüştürülmesi, ulusal borç ve kredi sisteminin kullanımı (arazi ve emeğe uzun erimli el koymanın aracı olarak finanslaşma), yerli üretim biçimlerinin bastırılması ve borsadan para kazanılması vb.

Bu bildirinin amacı günümüzde sermaye-mekan ilişkisinin yeni boyuta taşındığının kabulünden hareketle kent mekanının maruz kaldığı pratiklerin ekonomi politik arka planının incelenmesinin yanında kent temelli toplumsal hareketlerin ve onun temsilcilerinin yarınlara şafağında seçimlerinin ne olması, nasıl olması gerektiği konusunu tartışmaya açmak, bununla birlikte sosyalistlerin "ne yapmalı" sorusuna sermaye mekan ilişkisi bağlamında kent hakkı kavramı üzerinden yanıt bulmaya çalışmak olacaktır. Marx'ın Paris Komünü üzerine söylediği gibi, "... İşçilerin hayata geçireceği idealleri yok; onlara düşen, yıkılmaya yüz tutmuş eski burjuva toplumunun rahminde şimdiden gelişmiş olan yeni toplum öğelerini serbest bırakmak."

Gıda Krizinin Eşiğinde Çay ve Çayın Ekonomik Politikası

Dursun Ali Koyuncu

Canlıların sağlıklı bir yaşam sürmelerinin iyice zorlaştığı her geçen gün doğanın daha çok yağmalandığı günleri yaşıyoruz. Bu yağma düzeninde yeterli ve sağlıklı beslenmek giderek zorlanmakta, halkın ihtiyaç duyduğu besin maddelerine ulaşması yüksek enflasyon nedeniyle imkansız hale gelmektedir.

Tarım arazilerinin imara açılması, yüksek enflasyon ve artan tarımsal girdi maliyetleri nedeniyle artık üreticilerin elinde olan arazileri işleyememesi, gıdanın nakledilmesinde de maliyetin yükselmesi artık gıda güvencesini yok ediyor, gıda egemenliğini tehdit ediyor.

Kapitalizm Dünyayı Felakete Sürüklüyor: Gıda Krizi

Hayatın devamlılığı için beslenmenin zorunlu olduğunu düşündüğümüzde dünya kaynaklarından canlılar nasıl sağlıklı ve eşit bir şekilde faydalanırlar tartışmaktan ziyade, - sağlıklı da olsa- üretimi ve tüketimi artırma üzerine kurulu düzeninin ortasındayız. Bu egemen anlayışla aşırı- seri üretim ve doyumsuzluk sunucu market raflarından tükettiğimiz birçok ürün insan sağlığına ciddi zarar vermekte olup; tarımsal faaliyetlerin kimyasal gübrelerle yapılıyor olması da doğaya, doğada yaşayan canlılara zarar vermektedir.

'Kıt kaynaklarla sınırsız ihtiyaçların karşılanması...' cümlesi ile başlayan iktisat anlayışının; sürekli ve aşırı üretim sonrası dünyayı getirdiği nokta: sağlıklı ve pahalı gıda

Genetiği ile oynanmış tohumlardan üretilen gıdalar, kimyasal ilaçlar ve gübreler... Sağlığımız ve topraklarımız tehdit altında

Sohbet Sofraların Koyu Demi, Çayın Öyküsü

Bölgemizde 200 bin müstahsil 786 bin dekada çay üretmektedir. Çayın yüzde 90 konvansiyonel tarım yöntemiyle yapılmaktadır. Bu tarımda kullanılan gübre ise ağırlıkta 25.5.10 denile NPK gübredir. Bu gübre rekolteyi artırıp, daha fazla çay toplamamızı sağlar denilerek kendi ellerimizle yıllarca topraklarımızı zehirledik, sularımızı kirlettik. Toprakta canlı popülasyonunu azalttık.

Yaklaşan hatta hiç olmadığı kadar ciddi boyutlara erişen gıda krizi içerisinde; her ne kadar çay zaruri bir ihtiyaç olmasa da; ülkemizde tüketim boyutu, kültürel özelliği itibari önemli bir üründür. Her sohbet sofrasının başat ürünüdür.

Diğer tarımsal ürünler gibi kolay yok edilemeyeceğini düşündüğümüz çay; toprağın konvansiyonel gübre uygulaması sebebiyle yorgun düşmesi, değişen iklim koşulları artık çayın geleceğini de ciddi bir şekilde tehdit etmektedir. Bu yıl çayın serpilme ve gelişim dönemi olan Nisan- Mayıs aylarının aşırı soğuk geçmesi; yapraklarının gelişimi için gece nemine ihtiyaç duyan çay, nem yoksunluğu nedeniyle gelişemedi. Bütün bu olumsuzluklara bir de ÇAYKUR'un plansız hareketi eklenince ilk çay sezonunda çayın rekoltesi düştü. Yüksek gübre, düşük çay fiyatı sebebiyle çaya sorunlu başlamıştık, çay rekoltesinin düşmesi bizleri iyice zora soktu.

Çay, doğa ürünüyken işlenerek meta haline gelmektedir. Bu metalaşma süreci aynı zamanda bölge insanının toplumsal dönüşümünün de sürecidir.

Bu çalışmanın odağında, çayın metalaşma süreci ve bunun yarattığı toplumsal ilişkiler bulunmaktadır. Bu anlamda insanların ihtiyaçlarını karşılayan bir bitkinin meta olması bu bağlamda önem kazanmaktadır. Çalışmanın temel argümanı ise, Doğu Karadeniz'de toplumsal ilişkilerin çay metasında nasıl kristalize olduğu ve bu meta üzerindeki

donmuş ilişkilerin izinden giderek toplumsal gerçeklikteki dönüşümleri anlamlandırabilmektir. Toplumsal ilişkilerin dönüşümü içinde gündelik hayatın evrimini, çay metasının üretim sürecini, dolaşım ve tüketimi üzerinden okumak, belirtilen argümanı temellendirerek, çalışmanın literatüre katkısını oluşturacaktır.

1-Tarihsel Süreci ve Bölgesel Rolü

Toplumumuzun büyük bir çoğunluğu, yoksulların tamamının tükettiği üretim-pazarlama-tüketim sarmalında; üretenin ek gelir kapısı, tüketenin tiryakilik, pazarlayanın da rant kapısı olarak gördüğü çay, aslında bir bölgenin kültürü ve geleceğidir.

Çayın bölgemizde üretimi özel teşvik üzerine gerçekleşmiş olsa da; bölgemizin fiziki yapısı ve iklim koşullarına uyumlu olması nedeniyle bölgenin kültürel bitkisi olmuş, bir nevi yaşam biçiminin bir parçası haline gelmiştir.

Eğitimcisinden, sağlık çalışanına, şoföründen esnafına herkes çay üreticisi.

2-Üretim Süreci

Ülkemizin ilk üretildiği dönemlerde doğal üretilen, gübre olarak hayvansal gübrenin kullanıldığı, elle toplanarak ahşap sepetlere doldurulmak suretiyle çay alım yerlerine teslim edilen üretim biçiminden zamanla sınırsız ihtiyaçları karşılamak için yüksek rekolte elde etmek iddiasıyla konvansiyonel üretime geçilmiştir. Bu süreçte topraklarımız ve sularımız ciddi zehirlenmiş; çayla kurduğumuz bağın kültürel dokusu azalmıştır.

ÇAYKUR un tekelliğinden zamanla kota ve kontenjan uygulamalarıyla özel sektöründe üretim sürecine dahil olduğu bir üretim süreci oluştu. Bu üretim süreci; özel sektörün aşırı kar ettiği, halkın sömürüldüğü ve ÇAYKUR un bile, isteye zarar ettirildiği süreçtir

3- Sosyal Rolü (Tüketim)

Yoksulların ilk zamanlarda ekonomik olması nedeniyle zorunluluktan tercih ettiği çay, zamanla tiryakilerinin oluştuğu toplumda popüler bir içecek haline gelmiştir. Yoksulların misafirlerini hızlı ve ekonomik ağırlamak için tercih ettiği bir içecek, sofraların vazgeçilmezi olmuştur. Sadece çay satışı için işletmeler oluşmuş, bu işletmelere özel bardak, kaşık... materyallerinin gelişmesine neden olmuştur. Öyleki çay bitkisi bir türün adı haline gelmiştir. Başkaca demlenip tüketilebilecek bitkilerden çaylar mevcutken çay kelimesi doğrudan siyah çayı nitelemektedir.

4- Bölgenin Dönüşümü ve Sermayenin Rantı: Çay Sadece Çay Değildir

Çayı sadece çay olmaktan çıkararak bir bölgenin sosyokültürel yapısını değiştiren ürün olması ve meta olarak çay üzerinden bölgenin sömürü politikası.

İktidarın 'başımıza fırlattığı' çayın hikayesi, Cumhurbaşkanı eliyle iktidara yakın sermaye patronu (Orçay) yaratmanın hikayesidir. Sermaye devleri, özellikle kahve şirketlerinin (Jacobs,) bu alana yöneldiği günleri yaşıyoruz. Sermayenin bu aşırı ilgisinin arttığı dönemde üreticinin kendi tarlalarında sözleşmeli çalıştırılacağı, sermayenin daha fazla kar etmesi için kanun bir kanun taslağı hazırlanıyor. Bu kanunun yasallaşması çayın ve bölge halkının geleceğini tehdit edecek

5- Üreticilerin Birliği (Çay Üreticileri Meclisleri Çalışması) ve Topraklarımızın Kurtuluşu

Üreticilerin örgütsüz, sermayedarların örgütlü olduğu ülke genel halinden farklı değildir çay üreticilerinin hali. Ancak artık çay üreticilerinin örgütlülüğünün elzem olduğu bir dönemdeyiz. Çünkü biz üreticiler hem ürettiğimiz ürünü satarken hem de elde ettiğimiz gelire temel ihtiyaçlarımızı alırken sömürülüyoruz. Çay toplamayan veya çayı işlemeyenler

ay hakkında s3z s3ylerken, biz üreticilerin sesi kısık.Zira aya dair herkesin s3z var ancak bir tek çay üreticilerinin s3z yok. Gıda egemenliğinin tehdit altında olduğu, üretim değil ithalatın 3nemsendiği d3nemi ancak 3rgtl üreticiler insalığın lehine ters yüz edebilir. Bu 3rgtlenme üreticiler olarak hem toprağın hemde üreticinin s3mrlmediği; daha sağlıklı bir tarımsal faaliyetin s3mrlmeden nasıl yapılacağını tartıştığı bir süreç olacak. Topraklarımızı kendi ellerimizle 3ldrdk,kurtaracak g de ellerimizde. Daha 3nce bu eller 'dereler 3zgr aksın' diye birleşti. Derelerin kardeşliğini oluşturdu. şimdi üreticiler ortak sesi oluşturmak için birleşiyor, meclisleşiyor. Meclislerin temelleri yeni atılmış, ete kemiğe brnmemiş olsa da ilk yan yana gelmeler başladı. Meyvelerini veriyor. İnceden inceye b3lgede bir ses dillendiriliyor: ay Bizim Emek Bizim.

Doğaya Karşı Kapitalizm: Ekolojik Yıkım ve Kriz

Ecehan Balta

Kapitalizm sürekli kriz üreten bir sistem; bütünlüklü ve çoklu bir krizler sistemidir. Ekolojik kriz ise bunun ana kaynaklarından bir tanesidir. Günümüzde ekolojik, ekonomik, ideolojik, toplumsal krizler birbirinden ayrılamaz biçimde i içe geçmiş durumdadır.

Kapitalizmin omuzlarında yükselen ekolojik yıkım, tüm türlerin varoluşunu tehdit etmektedir. Bu aynı zamanda üzerinde yeni bir düzen hayal ettiğimiz toprakların da ayağımızın altından kayması demek. Stockholm Resilience Center'ın dokuz ekolojik kriz kriterine g3re geri d3nlmez noktaya çoktan gelmiş durumdayız. Ancak endüstri devriminden beri gittikçe hızlanan ekolojik yıkım g3stermiştir ki yeşil bir kapitalizm mümkün değildir. Belirsizlik b3lgesi / kritik eşik / eşik değer adı altında tarif edilen dokuz eşikten çoğu halihazırda aşılmış durumdadır. Oyunun sonundayız.

Diğer yandan ekolojist olmayan bir topya da mümkün değildir. Doğanın yıkımını g3z 3nnde bulundurmayan, ekolojik ayak izini azaltma konusunda planlı bir gayret içinde olmayan, 3leğini küçültmek konusunda çaba g3stermeyen “d3nşm” programları da ekolojik yıkımın altında kalmaya mahkum olacaklardır.

Bugün, bu ikisi arasında Pakistan'dan dünyaya yayılmakta olan iklim mültecilerinin yaşadığı durumun bizim de kapımızda olduğunu, gıda ve su krizi altında küresel güneyin daha da yoksullaştığını her an hatırda tutmamız gerekir.

Bu sunumda, yeşil kapitalizmin neden mümkün olmadığını ve ekolojist bir ütopyanın nasıl mümkün olabileceğini, bu krizleri çoklu bir şekilde anlamayı ve yine aynı şekilde müdahale etmeyi olanaklı kılan bakış açısının temel noktalarını konuşacağız.

Kapitalizmin Kıskaçında Barınma Sorunu

Yusuf Ekici

Emekçi sınıfların barınma sorunu günden güne derinleşiyor. Halihazırda ülkenin gündemine oturan döviz kuru, Türk lirasının değersizleşmesi, artan kira bedelleri, doğal afetlerle ortaya çıkan maddi yıkımın (deprem, sel, yangın vb.) bu derinleşmeyle bağlantılı olduğu tartışmasız. Öğrencilerin büyükşehirlerde yaşadığı yurt sorunu ve ülkenin özellikle tatil bölgelerinde görev yapan kamu emekçilerinin artan kira bedellerini karşılayamamaları nedeniyle zorunlu olarak tayin talep etmeleri bu sorunun en görünür örnekleri olarak karşımıza çıkıyor.

Konuta ilişkin yaşanan krizlerin temelinde, konutun temel barınma ihtiyacını karşılamaktan ziyade, yatırım aracına dönüştürülmesi yer almaktadır. Bugün bir taşınmazın edinilmesinde kullanım değerinden çok, değer artışı ve yüksek kira beklentileri yatıyor. Toplumun geneline sirayet eden bu bakış açısı, konutu, ticari bir meta halinde sunarak kullanım ve edinim değerini serbest piyasanın acımasız dinamiklerine karşı savunmasız bırakıyor. Doğanın ve toplumun ortak çıkarlarını odağına alması gereken şehir planlama mesleği, ne yazık ki bu süreçte serbest piyasanın dinamikleriyle araçsallaştırılıyor. Bu tabloda barınma krizinin çözülebileceğini iddia etmenin gerçeklikle bir ilgisi bulunmuyor.

Barınma sorununu çözmek iddiasıyla ısrarlı bir şekilde devreye sokulan "sosyal" konut projeleri, kamu mülklerinin satışı, krediler, yoğunluk artışı, doğal alanların yapılaşmaya açılması gibi uygulamalar daha büyük problemlerin ortaya çıkmasına neden oldu. Çözüm müş gibi uygulamaya konulan araçların ise yangına benzin dökmekten öteye gitmeyeceğini söylemek yanlış olmaz.

Bu bildiride yukarıda ifade edilen çerçevede son yıllarda ülkemizde yakıcı bir şekilde kendini hissettiren barınma sorununa ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

A8 Oturumu: İşçi Sınıfı, Örgütlenme ve Sendikalar

18 Eylül 2022 Pazar – 10:00

Oturum Başkanı: Nihat Koçyiğit

Topraktan Yaşamlar: Mevsimlik Tuğla İşçiliği

İlkay Üremiş Kiril

İnsanlar maddi yaşamlarını devam ettirebilmek için üretim sürecine katılmak zorundadırlar. Varlık koşulunu devam ettirebilmek için faaliyette bulunan emeğin toplumsal koşulları, onun nasıl bir emek biçimi ile üretim sürecine dahil olacağını da belirlemektedir. Örneğin gezici ve geçici mevsimlik işçiler, içinde buldukları toplumsal koşullar gereği mevsimlik işçilik sürecine dahil olmaktadır. Mevsimlik işçilik, gezici ve geçici olmak üzere, yılın belli zamanlarında mevsimlere bağlı olarak başta tarım, turizm, inşaat olmak üzere birçok iktisadi faaliyet alanında gözlemlenen bir emek biçimidir. Türkiye’de çok yaygın olmasına rağmen ilgili literatür halen çok gelişmemiştir ve mevcut çalışmalar daha çok tarım sektörüne odaklanmıştır. Ancak mevsimlik işçilikte emek süreci sektörden sektöre farklılık göstermektedir. Meseleye dair sağlıklı bir sonuç elde edebilmek için birbirinden farklı biçimlerde çalışma koşullarına ve niteliklere sahip üretim alanlarının her birinin ayrı ayrı incelenmesi yararlı olacaktır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada gezici ve geçici mevsimlik işçilerin yoğun olarak çalıştırıldığı tuğla ve kiremit fabrikalarında çalışan gezici ve geçici mevsimlik tuğla emekçilerine odaklanılmıştır. Tuğla ve kiremit sektöründe üretimin mevsimsel bir karaktere sahip olması sebebiyle, özellikle Nisan ve Kasım aylarında önemli derecede gezici ve geçici mevsimlik işgücü istihdam edilmektedir. Tuğla ve kiremit sektörünün birçok boyutuyla Türkiye’de çalışılmamış bir sektör olmasının yanı sıra saha bulgularıyla desteklenmiş mevsimlik tuğla işçiliğine odaklanan bir çalışmanın mevcut olmayışı böyle bir çalışma yapma gerekliliğini doğurmuştur.

Mevsimlik işçilik olgusuna eğilen araştırmaların çoğunlukla tarım sektörüne odaklandıkları gözlemlenmektedir. Buna göre mevsimlik işçilik, bir istihdam biçimi olarak değil de çoğunlukla tarım sektörü üzerinden ele alınmaktadır. Buna göre mevsimlik işçiliğin tarım düzeyine indirgenerek ele alınması mevsimlik işçilik olgusunun ikincilleştirilmesine neden olmaktadır. Oysa bütünlüklü bir mevsimlik işçilik analizi bakımından farklı sektörlerdeki mevsimlik işçiliğe dair bilimsel bilginin elde edilmesi temel bir öneme sahiptir. Nitekim mevsimlik işçilik olgusu, her yerde ya da her sektörde aynı biçimde var olan bir olgu değildir. Tarım sektörünün haricinde inşaat şantiyelerine, turizm işletmelerine ya da tuğla fabrikalarına baktığımızda mevsimlik işçiliğin varlığını görebiliriz. Dolayısıyla bu meselenin ayrı ayrı sektörler düzeyinde ele alınması oldukça önemlidir. Diğer taraftan mevsimlik işçiliği tarım sektörü düzeyinde ele alan çalışmalarda, işçilerin mevsimlik üretim sürecine gezici ya da geçici olarak dahil olmalarına etki eden nedenlerin yoksulluk, göç, işsizlik vb. gibi olgularla ilişkilendirildiği ancak bunları mutlak ve bağımsız değişkenler olarak analiz edilmeksizin ele alındıkları başka bir ifadeyle mevsimlik işçiliğe sebep olan nedenlerin mutlaklaştırıldığı yönünde genel bir eğilim mevcuttur. İnsanları mevsimlik işçilik sürecine, göç etmeye, yoksulluğa ya da işsizliğe sürükleyen sebepler yani mevsimlik işçiliğin kapitalist üretim biçimine içkin bir olgu olması tartışmalara dahil edilmemektedir. Burada meseleye

tarih üstü bir olgu olarak yaklaşıldığı için bu mesele kapitalist üretim ilişkilerinden bağımsız olarak ele alınan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun temel sebebi ise, Bhaskar'ın (2011: 2), “ampirik realizm” olarak adlandırdığı, sahadan derlenen verilerin herhangi bir teorik yöntemle analiz edilmeksizin betimsel düzeyde ele alınarak toplumsal gerçekliğin bilgisinin aktarılmış gibi sunulmasıdır. Buna göre, mevsimlik tarım işçiliğinde kötü çalışma koşullarından, düşük ücretlerden bahsedilmekte ancak ücretlerin düşmesine ya da çalışma koşullarının kötüleşmesine yol açan diyalektik ilişkisellik açıklanmamaktadır. Mevsimlik işçileri kim çalıştırıyor, onların ürettikleri artı-değere kim el koyuyor meselesinin ise çoğu araştırmada esamesi okunmamaktadır. Böyle olduğu için de soruna dair gerçek boyutlar ortaya konulamamaktadır. Şüphesiz ki, mevsimlik işçilik olgusu göç, yoksulluk, işsizlik vb. ile ilişkilidir ancak üzerinde durulması gereken asıl nokta mevsimlik işçilik olgusunun kapitalist üretim biçimine içkin bir olgu olmasıdır. Mevsimlik işçilik olgusuna bu kapsamda yaklaşan çalışmalar ne yazık ki literatürde yok denecek kadar azdır (Çınar, 2014; Arslan ve Şengül, 2021; Geçkim, 2009). Mevsimlik işçilik olgusu gibi, mevsimlik işçilik olgusunun ilişkili olduğu göç, yoksulluk, işsizlik olguları da kapitalist üretim biçimi ve onun yaratmış olduğu eşitsizliklerden kaynaklı yapısal sorunlardır. Dolayısıyla, mevsimlik işçilik görüngüsünün arkasındaki gerçekler, kaynağındaki nedenler irdelenmeden, bahsi geçen nedenlerin mecburi ve olağan nedenler olarak ele alınması, insanların mevsimlik üretim sürecine dahil olmasının esas nedenlerini ortaya koymak için uygun bir analitik yaklaşım değildir. Bu noktada kapitalist üretim işleyişinden soyutlanmış bir mevsimlik işçilik tartışmasına karşı mevsimlik işçilik olgusunun sınıfsal bir sorun olduğu tezinden hareketle, bu olgunun çatışmalı karakteri göz önüne alınarak kapitalist üretim biçimi içinde tarihsel ve ilişkisel olarak deşifre edilmesi gerekliliği üzerinde durulması önemlidir. Çünkü her şeyden önce mevsimlik işçilik olgusu ekonomi politik bir olgudur.

Bu çerçeveden bu çalışma iki ana eksen etrafında kurulmuştur ve böylece iki temel noktaya varılmak istenmektedir. Birincisi, mevsimlik işçilik sorunsalına kuramsal olarak nasıl yaklaşabiliriz ve bunun için ne tür bir kavram çerçevesi kullanabiliriz? Bununla varılmak istenen nokta mevsimlik işçilik olgusunu sağlıklı bir biçimde ortaya koyan epistemolojik bir yaklaşımın gerekliliğine dikkat çekmektir. Bu çerçeveden çalışmanın ağırlık merkezini oluşturan ilkel sermaye birikimi (ve sürekliliği), topraktan kopma ve mülksüzleşme ve işçileşme olguları mevsimlik işçilik ile ilişkilendirilerek çözümlenmiştir. Mevsimlik işçilik sorununu belirleyen ekonomik, politik ve sosyal süreçler tarihsel olarak ekonomi politik işleyişle analiz edilerek mevsimlik işçiliğin şu boyutlarına açıklık getirmek amaçlanmaktadır; mevsimlik işçiliği süregelenleştiren nedir, aileler eğitimden yoksun kalmasının yanı sıra tüm risk ve geleceksizliğe karşın neden çocuklarının mevsimlik işlerde çalışmalarına rıza göstermektedir, tuğla ocaklarında son derece kötü ve ölümcül olabilecek güvencesiz çalışma koşullarına işçiler nasıl razı olmaktadır? Bu soruların cevapları mevsimlik işçilik görüngüsünün arkasına saklanmakta dolayısıyla bu çalışma bu görüngünün arkasındaki gerçekliğe ulaşabilmeyi ve böylece sömürünün kaynağını ve boyutlarını ortaya koyabilmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, mevsimlik işçilik olgusunu ekonomi politik bir yaklaşımla ele alarak bunu sınıfsal ilişkilerin belirleyiciliğinde analiz etmeye çalışılmaktadır.

Çalışmanın ikinci eksenini ise, yukarıdaki çerçeveden hareketle, tuğla sektöründe gezici ve geçici mevsimlik işçilerinin çalışma koşulları ve çalışma ilişkilerinin yanı sıra yaşam koşullarının nasıl şekillendiğine ilişkin bir çözümleme yapmaktır. Bu amaçla, Çorum ili özelinde ve sektör -tuğla ve kiremit- düzeyinde bir saha araştırması yapılmış, tuğla ve kiremit sektöründe çalışan 11'i yerli göçmen olmak üzere toplamda 27 işçiyle, yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak, yüz yüze derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiş, çalışma ortamları ve çalışma koşulları yerinde ve doğrudan gözlemlenmiştir. Böylece mevsimlik tuğla işçiliği, onu sarmalayan tuğla üretim sürecinin ağır, tehlikeli ve mevsimlik karakterine inilerek analiz edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında, tuğla ve kiremit sektöründe çalışan

gezici ve geçici mevsimlik işçilerin işçileşme süreçleri farklılaşsa da genel olarak bu işçiler niteliksiz, düşük ücretli alanlarda güvencesiz, tehlikeli ve ağır çalışma koşullarında çalıştırılmaktadır. Özellikle gezici mevsimlik işçiler tuğla ve kiremit sektöründe esnek, ucuz ve uysal bir yedek işgücü kaynağını oluşturmakta ve böylece emek sürecinde işçiler üzerinde baskı kurmanın, artı-değer yaratmanın, sınıf içi dayanışmayı engellemenin işlevsel bir aracı haline gelmektedir.

Türkiye’de Beyaz Yakalı Dayanışma Örgütleri ve Dayanışma Ekonomileri

Sedef Öztürk

Kapitalizm sonrası iktisadi sistemin nasıl olacağına dair bir çok tartışma arasında dayanışma ekonomileri, son 20 yıldır teorik zemini üzerinde çeşitli tartışmaların yoğunlaşarak devam ettiği, pratik uygulamaların teorik çözümlerden önce ortaya çıktığı ve daha hızlı ilerlediği bir kavram. Bugün tüm kıtalarda örnekleri bulunan, takas, potlaç ve kooperatifçilik gibi geleneklerden beslenen, globalleşen kapitalin yarattığı maddi ve manevi ihtiyaçlara yerel düzeyde karşılık gelebilecek, çok farklı yapılarda örneklerin teşkil ettiği geniş bir alanın ismidir.

Çalışmada dayanışma ekonomileri emek süreçlerinin ruhsallığı bağlamında incelenmiş ve Türkiye’deki beyaz yakalı dayanışma örgütleri üzerinden tartışılmıştır. Saha çalışması sürecinde Türkiye’deki beyaz yakalı dayanışma örgütleri incelenmiş; bu dayanışmalardan doğabilecek dayanışma ekonomisi örneklerinin potansiyel ve sınırları değerlendirilmiştir. Çalışmanın metodolojisinde etnografik yöntemler benimsenmiştir ve veri analizi katılımcı gözlem ile derinlemesine mülakatlarda elde edilen nitel veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Sömürü koşullarının son derece geliştiği günümüzde, proleterleşmiş olmasına rağmen örgütlülük ve sınıf bilincinden yoksun beyaz yakalılar ya da yeni orta sınıf diye adlandırılacak kesimin içinden filizlenen örgütlenmeler incelenmeye değer bulunmuştur. Dayanışma ekonomileri mevcut sömürü koşullarına karşı yeni bir hayatı örgütlemenin yöntemlerinden biri olarak ele alınmıştır. Yalnızlığın, çaresizliğin, depresyonun, karamsarlığın karşısına umudu, dayanışmayı ve örgütlenmeyi yerleştirmeye çalışan beyaz yakalı dayanışma örgütleri ise, dayanışma ekonomilerinin beslenebileceği alanlar olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada temel olarak dayanışma ekonomilerinin iktisadi, politik ve toplumsal alanlarda yapısal ve sistematik dönüşüm yaratabilme potansiyeli tartışılmaktadır. Bu tartışma, Türkiye’deki beyaz yakalı dayanışma örgütleri üzerinde yapılan saha çalışması ışığında değerlendirilmektedir.

Çalışmada dayanışma ekonomileri, Türkiye’deki beyaz yakalı dayanışma örgütleri özelinde incelenmiştir. Bu anlamda çalışmanın; emek, çalışmanın ruhsallığı, beyaz yakalı dayanışması, neoliberalizm ve kapitalizm eleştirisi gibi konulara ek olarak, yaklaşık 2 yıl süren bir saha çalışması esnasında toplanan nitel veriler ile de dayanışma ekonomilerine dair teorik çerçeveye ve literatüre katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

2022 İşçi Eylemlerinin İşığında Türkiye'de Sendikal Bürokrasi: Odadaki Fili Görmemek

Ömer Furkan Özdemir

Bir yanda, öncesi de olmak üzere özellikle 2022 yılının ilk günlerinden itibaren Türkiye'nin bir çok farklı kenti ve farklı işkolunda peşpeşe gündeme gelen işçi eylemleri ve farklı hizmet kolları ve meslek dallarındaki kamu emekçilerinin hak gasplarına karşı yürüttükleri -işçi eylemlerine göre çok daha zayıf ve parçalı- eylemlerin; diğer yanda hala “Godot’yu Bekleyen” sendika yönetimlerinin olduğu Türkiye’de sınıf hareketinin bugünkü genel görünümü, örgütlü ve birleşik bir mücadelenin neden hala gerçekleşemediğinin önemli ipuçlarını da sunuyor.

Türkiye’de sınıf hareketinin bugünkü açmazları ve olanakları açısından ihtiyaç olan yeni yapılar, yöntemler, anlayışlar ve araçlar mıdır? Bugünkü tablonun tarihsel nedenleri yarına dair hangi ipuçlarını vermektedir? Yetkilerin tek elde toplandığı mevcut rejime karşı toplumun acil demokrasi ihtiyacı, sınıf hareketinin önündeki en önemli engellerden birisini de işaret ediyor: Sendikal bürokrasi ve onu aşmak için dünden çok daha acil bir ihtiyaç haline gelen sendikal demokrasinin sınıfın kendi öz örgütlerinden başlayan inşasıyla bütün bir mücadelenin temel karakteristiği haline gelebilmesinin araçlarının yaratılması; dahası bunun temel bir perspektif olarak sınıf hareketine yön verebilmesi. Türkiye’de sendikal bürokrasinin tarihsel kökenleri, bir yandan -sermayenin istekleri doğrultusunda şekillenen- mevzuatın doğal sonuçlarına dayanmakla birlikte, diğer yandan ironik olarak sendikal demokrasi ve güçlü bir sendikal hareket adına inşa edilen yapıların süreç içerisinde bürokratik mekanizmalara dönüşmesinin de sonuçları olarak ortaya konulabilir. Oysa hem sınıf mücadelesi tarihi hem de -ve asıl olarak- günümüzdeki işçi eylemlerinin karakterine dair sınıf eksenli yürütülebilecek tartışmalar, sendikal bürokrasiyi pratikte mahkum edebilecek çözüm(ler)i önümüze koyabilecektir. Bu çalışmayla Türkiye’de günümüzde sadece sarı sendikalar açısından değil asıl olarak kendilerine mücadele misyonu biçen gerek işçi sendikaları gerekse de kamu emekçileri sendikaları açısından sendikal demokrasi ve sendikalar ile sendika yönetimlerinin sınıf mücadelesindeki pozisyonları açısından somut tespitler sunularak yukarıdaki söz konusu tartışmalara katkı sunulması amaçlanmaktadır.

İşçi Avukatlık Bağlamında Direniş ve Dayanışma

Avukat Dayanışması

Uzun zamandır toplumun orta katmanını/sınıfını oluşturan profesyonel mesleklerden olan avukatlık, toplumda yaşanan dönüşüme benzer şekilde bir değişim ve dönüşüm içerisine girmiştir. Bu dönüşüm içerisinde meslekte vasıfsızlaşma, yapılan işe yabancılaşma, teknisyenleşme ve işçileşme meydana gelmiştir. Avukatlığın içinde bulunduğu dönüşüm, tıpkı diğer mesleklerde olduğu gibi avukatlığı bir mücadele alanı içerisinde ele almayı ve kapsamlı bir örgütlenmeyi zorunlu kılmaktadır.

Tarihsel olarak avukatlık, serbest olarak icra edilen ve kamusal nitelik taşıyan bir meslektir. Ancak günümüzde geline nokta serbest olma niteliğinden uzaklaşmış,

kapitalizmin bütününde olduğu gibi sermayenin merkezileşme eğiliminin görüldüğü ve ücretli emeğin gündeme geldiği bir hal almıştır. Bunun anlamı, bir grup avukatın üretim araçlarından yoksun bir şekilde, başka bir avukatın yahut avukat ortaklığının altında çalışması, hizmetini ve emeğini doğrudan müvekkillerine sunma olanağından uzaklaşmasıdır.

Geçmişte serbest avukat, doğrudan müvekkiline hizmet sunarak emeği ile doğrudan ilişki içinde iken günümüzde patron avukatlar, altında çalıştırdığı avukatların emeğini toplayarak müvekkillerine sunmakta, bunun karşılığında atında çalıştırdığı işçi avukata ise emeğinin karşılığında ücretini vermektedir. Büro sahibi olan avukat, altındaki avukatın emeğini doğrudan kullanmaz. Sadece avukatın emeğini sermayesi için müvekkiline ulaştırır ve satan kişi konumundadır. Emeğini satan avukat ise bürosu olan avukata emeğini sunarak artı değer oluşumuna katkı sağlar konumda yer almaktadır. Kısaca büro sahibi patron avukatlar, diğer avukatların emek gücünü satın alan sermaye sahipleri olurken emeğini satan avukatlar işçileşmektedir.

Geçmişte serbest avukat bir işi başından sonunda takip ederek bir bütün olarak ele almakta iken günümüzde işin parçalanması ve her bir parçanın farklı avukatlar tarafından yapılması gündeme gelmektedir. Avukatın yaptığı işin küçük parçalara odaklanması meslek içerisinde aşırı uzmanlaşmaya, ayrışma ve teknisyenleşmeye neden olmaktadır. Böylelikle avukat yaptığı işin bütününden uzaklaşarak emeğine yabancılaşmaktadır. Yabancılaşma bir yönüyle de mesleki tatminsizliği ve güvensizliği yaratmaktadır.

İşin parçalara ayrılması ayrıca işi yapan avukatta ihtiyaç duyulan bilgi gereksinimi azalmakta, bunun sonucunda da meslek vasıfsızlaşmaktadır. Vasıf düşüklüğü emek gücünün değerinin düşmesi anlamına da gelmektedir. Emek gücünün değerini düşüren bir diğer unsur ise hukuk fakültelerinin sayısının nitelik gözetmeksizin her geçen gün artması, böylelikle işsizler ordusunu yaratılmasıdır. Böylelikle işçi üretimi de devam etmekte ve avukatlık piyasasında işçinin değeri düşürülmektedir.

Tüm bunların yanı sıra avukatlık hizmeti günümüzde daha çok alanda bir gereksinim halini almış, toplumsal alanda her ilişkinin hukuksal bir yansımasının olduğu düşüncesini taşıyan modern hukuk ile hukuksal düzenlemeler yaşamın her alanına yayılmıştır. Bununla birlikte uyumsuzlukların çözümü noktasında aktif rol oynayan; arabulucu, uzlaştırıcı görevini üstlenen avukatlara daha çok ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Ayrıca hukuk devletinin getirdiği bürokratikleşme de avukat ihtiyacını artırmıştır. Bununla birlikte avukattan beklenen işin niteliği de azalmıştır.

Küreselleşen dünyada sermayenin dolaşımını güvence altına almak adına ülkeler arası uyumsuzluk çözümleri önemli bir konu haline gelmiştir. Özellikle çokuluslu şirketlerin artması ve her alanı domine etmesi ile birlikte avukatlığın serbest dolaşımına dair de bir ihtiyaç ortaya çıkmış, artık örneğin Amerika'daki bir avukatın Türkiye'deki hukuki uyumsuzluğa dahil olması arzu edilen olmuştur. Böylelikle çokuluslu şirketlerin yanı sıra çeşitli ülkelerde şubeleşmiş avukatlık bürolarından; ülkemizde kanuni olarak yasak olmakla birlikte diğer ülkelerde avukatlık şirketlerinden bahsetmek mümkün hale gelmiştir.

Kısaca bahsedilen tüm bu hususlar avukatların gerek ekonomik gerek siyasi anlamda işçileşmesini anlatmaktadır. Ekonomik anlamda işçileşme, avukatlar ile işçi sınıfı arasındaki bağın temelini oluşturmaktadır. Ancak siyasi bilinç kendiliğinden oluşamaz. Bu bilinci yaratacak olan dayanışmanın ve örgütlenmenin gücüdür. Pek tabii ki bu dayanışma devletin çıkarlarına aykırılık içermekte ve yaratmak istediği “makbul avukat”ın önünde bir engel yaratmaktadır. Zira devlet, yıllardır, sistematik olarak avukatı müvekkili ile özdeşleştirerek, kendi içinde bölmeye çalışarak, avukatlığı hak arayışından çıkararak “piyasa” avukatı yaratan politikalar güderek bastırılmış bir avukat profili yaratmaya çalışmaktadır. Ayrıca bu profili hukuk fakültelerinden itibaren avukatlığın kutsal olduğu inancı ile pekiştirmeye çalışmaktadır.

Baroların bölünme sürecinin nedeni budur ve bölünemeyen barolardaki hakim algı da bu doğrultudadır.

Bu nedenle de avukatların kendi sorunları ve talepleri etrafında örgütlenmesi, sınıfının farkına varması ve siyasi bilinci ile diğer toplumsal dinamiklerle bir araya gelerek mücadelenin ortak zeminini büyütmesi zaruridir.

Vakıf Üniversitelerinde Dayanışma Büyüyor: Vakıf Üniversiteleri Dayanışma Meclisi (VÜDAM) Mücadelesinin Son Bir Yılı

Gülçiçek Dere

VÜDAM, kurulduğu 4 Kasım 2020 tarihinden bu yana çeşitli vakıf üniversitelerinden bilim emekçilerinin bir araya gelerek, üniversite tarafından uygulanan her türlü baskı, mobbing, usulsüz yaptırımlara karşı mücadele ettiği bir dayanışma ağıdır.

Son 1 yılda VÜDAM, vakıf üniversitelerinde yaşanan usulsüz yaptırımlara ciddi bir direnç göstermiş ve gerek sosyal medya hesapları üzerinden gerekse basına verdiği demeçlerle tepkisini açıkça ortaya koymuştur. VÜDAM'ın yaşananlara gösterdiği bu direnç, vakıf üniversitesi emekçileri tarafından bilinirliğinin artması ve destek toplaması açısından oldukça etkili olmuştur. Aynı zamanda vakıf üniversite yönetimleri tarafından da bir hedef haline gelmesine sebep olan durum, kendileri de örgütlü şekilde hareket eden üniversite yönetimi, söz konusu akademisyenler olduğunda örgütlenmelerine engel olmak için gözdağı vermekten geri durmamıştır. Yöneticilerin VÜDAM'ın adını anarak çalışanlarına göz dağı vermesi bize doğru yolda başarıyla ilerlediğimizi göstermiştir.

Özellikle sosyal medya hesapları üzerinden vakıf üniversitesi emekçileri, yaşadıkları haksızlıkları VÜDAM ile paylaşarak, içinde buldukları durumun diğer emekçiler tarafından bilinmesini sağlamışlardır. VÜDAM, bu anlamda da bir bilgi paylaşma platformu ve güvenilir bilgi kaynağı haline gelmiştir. Bilim yuvasından çok ticarethaneye dönen vakıf üniversiteleri kurumsallıktan uzak, kişiye özel yaptırımları uygularken bunun ifşa edilmesinden oldukça rahatsız olmuştur.

Basınla ve sendikalarla birlikte hareket ederek hiçbir akademisyenin yalnız olmadığını, haklarının bilincinde olmalarını, emsal mahkeme kararlarını, YÖK'ün aldığı kararların uygulanması gerektiğini defalarca kez hatırlatmıştır. VÜDAM, son 1 yılda olduğu gibi önümüzdeki yıllarda da baskıya, mobbinge, haksızlığa karşı duracak ve hiçbir emekçiyi kaderine terk etmeyerek yürüttüğü mücadeleyi kazanacaktır.

B6 Oturumu: Sosyalist Sanat Pratikleri

18 Eylül 2022 Pazar - 10:00

Oturum Başkanı: Emel Yuvayapan

Sovyet Romanı

Ahmet Aan

İddianame: SSCB’de sadece proletaryanın kazanımlarını yücelten, günün gerçeklerinden değil, ortak ideallerin getireceği mutlu bir gelecekte bahseden, gerçeği süsleyip püslüyerek olduğundan daha güzel gösteren, komünizmin ütopyasına olan inancı sorgulamayan metinler yayımlanabiliyordu. Sosyalist gerçekçilikte mutlaka militanca tavır alan kahramanlar vardır. Edebiyat bir sanat değil, propaganda amaçlıdır. Sosyalist Gerçekçilik, yazarı Partinin yararlı gördüğünü yazmaya zorlayan bir Parti diktasından başka bir şey değildir. Özellikle 1930’lu yıllardan itibaren bağınaz bir kahramanlığın, refahın ve mutluluğun kurallara uygun övgüsünden ibarettir. Sosyalist Gerçekçilik, rejime övgüler düzme ve pohpohlamayı yazarlara görev olarak yükleyen bir Parti emridir. Sovyetler Birliğinde yazarlar devlet memurudur.

Tüm bir Sovyet edebiyatını yukarıdaki iddianameyle yargıladılar ve mahkum ettiler! Şimdi davayı yeniden açıyoruz, temyize gidiyoruz. İki şeye bakacağız, önce güneşin büyüklüğüne sonra ise sıcaklığına. Batı Edebiyatı uzun süre Sovyet edebiyatını yadsımıştır. Onlara göre Sovyet edebiyatı kendinden önce gelen Rus edebiyatından kopmuş ve her şeyi yakıp yıkarak havadan düşer gibi yeni bir edebiyat uydurmuş, buna da sosyalist gerçekçilik demiştir. Onlara göre tüm bir Sovyet Tarihi, tıpkı sosyalizm gibi aynı zamanda sosyalist gerçekçilik deneyiminin başarısızlığının tarihidir. Aslında ne sosyalizm ne sosyalist gerçekçilik başarılıydı. Bu öylesine muazzam bir propagandadır ki bizim Türkiye’deki en damardan komünistler bile sosyalist gerçekçiliğin kendinden önceki devasa Rus edebiyatının gölgesi altında başarısız kaldığını size itiraf edecektir! Batı edebiyatına göre kuşkusuz bunun başlıca suçlusu önce komünist devrim, sonra da Stalin’dir. Türkçe’de Sovyet romanı üzerine temelde iki adet kaynağımız var. Biri Ahmet Mümtaz İdil’in 1984 yılında tek baskı yapan “Sovyet Romanı”, diğeri ise edebiyat eleştirmeni Zelinski’nin 1970 yılında yazdığı ama bizde 1978 yılında yayımlanan “Sovyet Edebiyatı” Her iki çalışmanın da şu an yeni baskısı bulunmamaktadır. Bu arada Jean Bonomaur’un “Rus Edebiyatı” ve 2018 yılında Gazi Üniversitesinde bir doktora tezi olan -“Sovyet Dönemi Rus Edebiyatı (1953-1992) çalışmalarını da inceledik. Özellikle bu iki çalışmanın yazılma amacı neredeyse tüm bir Sovyet edebiyatının Komünist Parti’nin mezalimi altında nasıl azap çektiği ve bu yüzden sanatsal ürünler veremediği üzerinedir. Biri Türk diğeri Fransız iki yazarda daha çok göçmen edebiyatı ya da Sovyetler’de kalıp ama komünist olmayan yazarlarla, komünist olduğu halde sistemi eleştirmeye cüret etmiş yazarları konu edinir! Bunların dışında tüm bir Sovyet edebiyatının çöp olduğunu ima ederler! Sosyalist Gerçekçiliğin kurucusu, herkesin sandığı gibi Stalin değil, kimsenin bir türlü dil uzatmaya cesaret edemediği Maksim Gorki’dir. Gorki bu fikre nereden ulaştı? Gorki’nin yaşadığı dönemde eleştirel gerçekçilik, ondan önce natüralizm/doğalcılık akımı vardır. Natüralizmin en büyük temsilcisi bilindiği üzere Emile Zola’dır. Gorki’ye göre Zola’nın başını çektiği doğalcılık akımı gerçekliğin öldürülmesidir.

Çünkü gerçeğe yalnızca ayna tutar, onu yansıtır. Bu ise yeterli değildir. Natüralizm gerçeği tüm korkunçluğuyla okuyucunun suratına çarpar. Bunun temellerine inmez. Bir diğer akım Lev Tolstoy’un başını çektiği eleştirel gerçekçiliktir. Eleştirel gerçeklik iyidir, hoştur ama Gorki’ye göre romanın sonunda kahramanların tek başına kalması kapitalizmden kurtuluşu simgelese de, bu kurtuluşun nereye varacağı eksik kalmaktadır. İşte sosyalist gerçekçiliğe ihtiyaç buradan doğar. Sosyalist gerçekçilik natüralizmin tersine dış çevrenin insanları etkilediği ve ona boyun eğmemenin insanın elinde olduğunu tezini savunur. Lenin bu konuda şöyle yazar: “Biz komünistler elimiz kolumuz bağlı kalamayız, kargaşalık ve belirsizliğin bildiği gibi gelişmesine izin veremeyiz. Bu süreci bilinçli bir şekilde yönetmek ve sonuçlarını biçimlendirmek zorundayız.” (Aktaran Zelinski, Sovyet Edebiyatı, sf:56-57) Gündümlü sanat konusunda da Lenin şunları söyler: “Bir toplumda yaşamak ve ondan bağımsız olmak mümkün değildir. Burjuva yazarının, sanatçının, artistin özgürlüğü maskelenmiş bir bağımlılıktan, kendisini gizleyen bir bağımlılıktan başka bir şey değildir. Bu bağımlılık altın kesesine, kendisini besleyene, dejenere edene bağımlılıktır. (aynı sf:59) Kopuş var mı?

Aslında sosyalist gerçekçilik ve Sovyet romanı, Lev Tolstoy’un epik roman geleneğini tüm temelleriyle, üslubuyla, lirizmiyle vb birlikte alır ve onun yarım bıraktığı yerden yoluna devam eder. Asla bir kopuştan söz edilemez. Neredeyse tüm bir Sovyet romanı lirik nehir romanlar geleneğini izler. 1965 yılında Nobel ödülü almış Şolohov’un 4 ciltlik Durgun Don ve iki cilt Uyandırılmış Toprak, Konstantin Fedin’in İlk Sevinçler, Olağanüstü Bir Yaz, Alev (1. kitap Salgın, 2. kitap Saat Geldi) Aleksey Tolstoy’un 3 ciltlik Azap Yolları ve yine 3 ciltlik Büyük Petro, Ehrenburg’un Paris Düşerken, Fırtına, Dokuzuncu Dalga (Dipten Gelen Dalga olarak çevrilmiştir), Gürcü yazar Konstantin Gamsagurdia’nın 3 ciltlik “Aydın Kaçırılması”, 4 ciltlik “İnşaat İşçisi Davi”, Paustovski’nin 20. yüzyılın ilk 50 yılındaki tüm Rusya’yı anlattığı 6 ciltlik romanlar dizisi, Fadayev’in 5 ciltlik “Udegeler’in Sonuncusu” vb örnekleri çoğaltmak mümkündür. Derinlemesine bakıldığında görülecektir ki sosyalist gerçekçilik kendinden önceki edebiyatın gölgesinde kalmadığı gibi onu aşmıştır da...

Beyaz Motosiklet / Devrimin Beyaz Küheylanı (Belgesel Gösterimi ve Söyleşi)

Aslı Esmâ Karaca

“Beyaz Motosiklet, Devrimin Beyaz Küheylanı”, 1968’de üniversiteye başlayan ve öğrenci hareketlerine katılan, dönemin öğrenci liderlerinin yanında mücadele eden Tayfur Cinemre’nin motosikleti ile ODTÜ’den başlayıp, işkencehaneye, hapishaneye, arkadaşlarının katledilmesine tanıklığına giden yolculuğunu anlatıyor.